

พฤษภภากร

อภิญญาวิวัฒน์ศิลป

โททนต์เสนาณรงค์

ลำคัมภรมาในกายมี

นรชาติวงวาท

มลายสินทั้งอินทรีย์

สถิตที่วัดเจ้าวัด

ประตบไว้ในโลกา

พระนิพนธ์กรมสมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรส

พ.ศ. ๒๔๗๕

THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY

3961132365

๒๗

วันที่ 26 / มี.ค. / ๒54๐
เลขทะเบียน ๐๙๒๒
เลขหมู่ ๑๓
๓๑34๗
2538

ที่ สผ ๐๐๑๘/๑๑๒๔๐

หอสมุดรัฐสภา

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ถนนอุทองใน ดุสิต กทม. ๑๐๓๐๐

๖ ธันวาคม ๒๕๓๘

เรื่อง อนุญาตให้พิมพ์เอกสารพระราชประวัติพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
เรียน นางบุษบงกช สาकुณ

อ้างถึง หนังสือของ นางบุษบงกช สาकुณ ลงวันที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๓๘

ตามหนังสือที่อ้างถึง ท่านได้ขออนุญาตพิมพ์เอกสารพระราชประวัติพระปรมิน-
ทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งจัดทำโดยพิพิธภัณฑ์รัฐสภา หอสมุดรัฐสภา
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เพื่อแจกในงานพระราชทานเพลิงศพ พลตรี กมล สาकुณ

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าเป็นการเผยแพร่
พระเกียรติคุณพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงอนุญาตให้
พิมพ์เอกสารในจำนวน ๒,๐๐๐ เล่ม เพื่อแจกในงานดังกล่าวได้

จึงเรียนมาเพื่อทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(นางบุญรักษา ชมชื่น)

ผู้อำนวยการหอสมุดรัฐสภา

พิพิธภัณฑ์รัฐสภา

โทร. ๒๕๔๑๓๓๒ - ๓

สมบัติห้องสมุดรัฐสภา

วันที่ 26 / มี.ค. / 2540
 เลขทะเบียน 0922
 เลขหมู่ ๑๓
 ๗๑34๗

ที่ สผ ๐๐๑๘/๖๑๒๔๐

หอสมุดรัฐสภา

2538

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ถนนอุทองใน ดุสิต กทม. ๑๐๓๐๐

๖ ธันวาคม ๒๕๓๘

เรื่อง อนุญาตให้พิมพ์เอกสารพระราชประวัติพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

เรียน นางบุษบงกช สาคูณ

อ้างถึง หนังสือของ นางบุษบงกช สาคูณ ลงวันที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๓๘

ตามหนังสือที่อ้างถึง ท่านได้ขออนุญาตพิมพ์เอกสารพระราชประวัติพระปรมิน-
 ทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งจัดทำโดยพิพิธภัณฑทร์รัฐสภา หอสมุดรัฐสภา
 สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เพื่อแจกในงานพระราชทานเพลิงศพ พลตรี กมล สาคูณ
 อดีตสมาชิกวุฒิสภา ดังความละเอียดแจ้งอยู่แล้ว นั้น

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าเพื่อเป็นการเผยแพร่
 พระเกียรติคุณพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงอนุญาตให้
 พิมพ์เอกสารในจำนวน ๒,๐๐๐ เล่ม เพื่อแจกในงานดังกล่าวได้

จึงเรียนมาเพื่อทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(นางบุญรักษา ชมชื่น)

ผู้อำนวยการหอสมุดรัฐสภา

พิพิธภัณฑทร์รัฐสภา

โทร. ๒๕๔๑๓๓๒ - ๓

สมบัติห้องสมุดรัฐสภา

สารบัญ

- ❖ พระราชประวัติพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
และสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี
พระบรมราชินี ในรัชกาลที่ ๗
- ❖ พระบรมราชานุญาตฯ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
- ❖ พิพิธภัณฑสถานพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
- ❖ มุลนิธิพระบรมราชานุสรณ์ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
และสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี
- ❖ บรรณานุกรม

พระราชประวัติ

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระราชสมภพ

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเป็นพระราชโอรสพระองค์สุดท้ายในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระราชสมภพ เมื่อวันที่ ๑๑ แรม ๑๔ ค่ำปีมะเส็ง ตรงกับวันที่ ๘ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๓๖ ได้รับพระราชทานนามว่า สมเด็จพระเจ้าฟ้าชายประชาธิปกศักดิเดชน์ พระองค์มีพระนามในราชสำนักว่า “ทูลกระหม่อมเอียดน้อย” ทรงมีพระเชษฐา ร่วมสมเด็จพระบรมราชชนก และสมเด็จพระบรมราชชนนี ๕ พระองค์ คือ

๑. สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอไชยวรุฒ (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว)
๒. สมเด็จพระเจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนาถ กรมหลวงพิษณุโลกประชานาถ สิ้นพระชนม์ เมื่อวันที่ ๑๓ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๖๓
๓. สมเด็จพระเจ้าฟ้าอภัยวงศ์เดชาวรุฒ กรมหลวงนครราชสีมา สิ้นพระชนม์เมื่อพุทธศักราช ๒๔๖๗
๔. สมเด็จพระเจ้าฟ้าจุฑาธุชธราดิลก กรมขุนเพ็ชรบูรณ์อินทราชัย สิ้นพระชนม์ เมื่อพุทธศักราช ๒๔๖๖
๕. สมเด็จพระเจ้าฟ้าประชาธิปกศักดิเดชน์ กรมหลวงสุโขทัยธรรมราชา (พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว)

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
และสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ

ทรงศึกษาและโสกันต์

เมื่อพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเจริญพระชนมายุ ๖ พรรษา ทรงศึกษาตามประเพณีขัตติยราชกุมารในปีพุทธศักราช ๒๔๔๒ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงพระกรุณา โปรดเกล้าฯ ให้เป็นนักเรียนนายร้อยพิเศษในโรงเรียนนายร้อยพร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมหลวงสงขลานครินทร์ (สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร์อดุลยเดชวิกรมพระบรมราชชนก) และสมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมขุนเพชรบูรณ์อินทราชัย โดยมีพระอาจารย์ถวายพระอักษรต่างหากในพระราชวังดุสิต เมื่อทรงมีพระชนมายุ ๑๒ พรรษา สมควรแก่การโสกันต์ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงจัดพระราชพิธีโสกันต์ และพระราชทานพระ-

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงฉายกับ
สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ
พระบรมราชชนนี พระพันปีหลวง

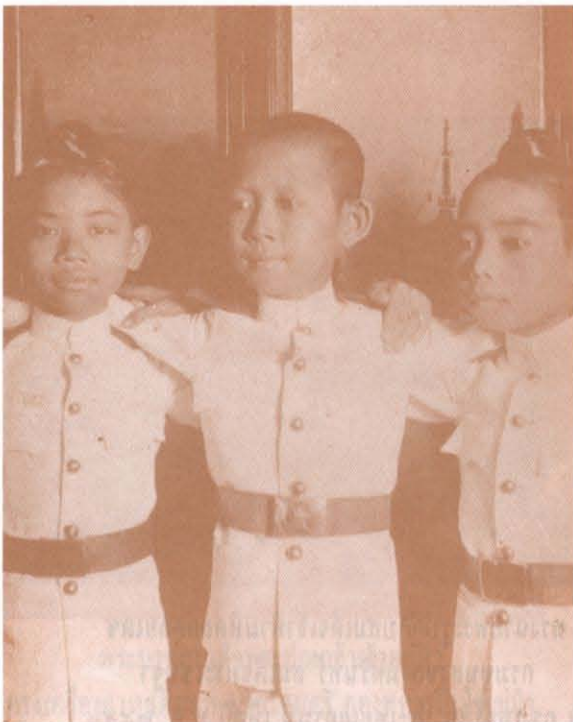

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
และสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พร้อมด้วยพระราชโอรส

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
ทรงฉายเมื่อ พระชนมายุ ๑๐ พรรษา

สุพรรณบัฏเฉลิมพระนามดำรงพระเกียรติยศ
เป็นเจ้าฟ้าต่างกรม ทรงพระนามว่าสมเด็จพระ
เจ้าฟ้าฯ กรมขุนสุโขทัยธรรมราชา จากนั้นจึง
โปรดเกล้าฯ ให้เสด็จออกไปทรงศึกษาต่อ ณ
ทวีปยุโรปเมื่อปี พุทธศักราช ๒๔๔๙ ทรง
สำเร็จการศึกษาวิชาสามัญในวิทยาลัยอีตัน (Eton
College) ซึ่งเป็นโรงเรียนมัธยมในประเทศอังกฤษ
ที่มีระเบียบ แบบแผน กวดขันฝึกหัดให้นักเรียน
มีระเบียบวินัย และสัมาคารวะคล้ายกับวินัย
ของทหาร ต่อมาได้เสด็จฯ ไปทรงศึกษาวิชา
ทหารที่โรงเรียน นายร้อยทหารบก เมืองวูวิซ
(Royal Military Academy, Woolwich) แผนก
วิชาทหารปืนใหญ่มา ในปีพุทธศักราช ๒๔๕๔ -
๒๔๕๖ จากนั้น ได้ทรงรับสัญญาบัตรยศเป็น
นายร้อยตรีกิตติมศักดิ์แห่งกองทัพอังกฤษ
ประจำกองทหารปืนใหญ่มาอยู่ที่เมืองอัลเดอชอต
(Aldershot)

ในปี พ.ศ. ๒๔๔๒ เมื่อพระบาทสมเด็จพระปกเกล้า
เจ้าอยู่หัว เจริญพระชนมายุ ๖ พรรษา พระบาท
สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าฯ ให้เป็นนักเรียนนายร้อยพิเศษใน
โรงเรียนนายร้อยชั้นประถม

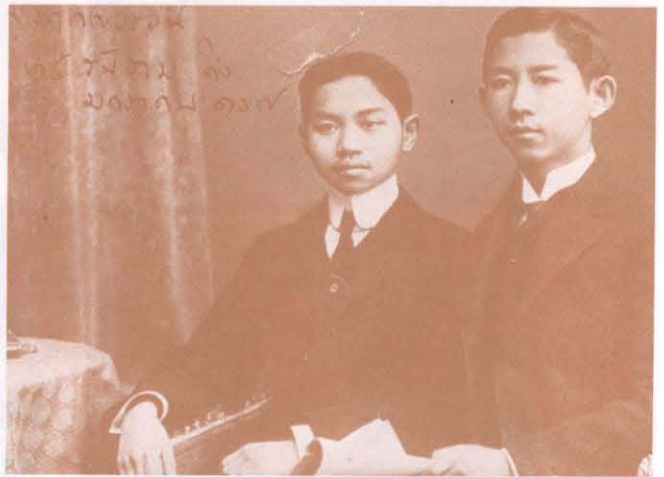
พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
ทรงได้รับสถาปนาเป็นกรมขุนสุโขทัย
ธรรมราชา ในปี พ.ศ. ๒๔๔๘

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
ทรงเครื่องแบบนักเรียนนายร้อยทหารบก
ทรงฉายภายหลังพระราชพิธีโสกันต์
เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๔๘

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
ทรงฉายขณะทรงศึกษา
ณ วิทยาลัยอีดิน ประเทศอังกฤษ

ทรงฉายพระรูปคู่กับสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหิดลอดุลยเดช
กรมขุนสงขลานครินทร์ สมเด็จพระเชษฐา
ณ กรุงเบอร์ลิน ประเทศเยอรมนี เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๕๑

ทรงรับราชการทหารและศึกษาต่อ

เมื่อปีพุทธศักราช ๒๔๕๗ เกิดสงครามโลกครั้งที่ ๑ ขึ้นในยุโรป พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พระเชษฐา) จึงโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนสุโขทัยธรรมราชาเสด็จกลับประเทศไทย เสด็จถึงพระนครเมื่อเดือนเมษายน พุทธศักราช ๒๔๕๘ และทรงเข้ารับราชการทหารในทันที โดยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เป็นนายทหารคนสนิทพิเศษของจอมพล สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงพิษณุโลกประชานาถ เสนาธิการทหารบก แล้วเลื่อนเป็นผู้บังคับกองร้อยกรมทหารปืนใหญ่ที่ ๑ รักษาพระองค์ ดำรงพระยศเป็นนายร้อยเอก ต่อมาทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เสด็จไปรับราชการประจำกรมบัญชาการกองทัพน้อยที่ ๒ ในตำแหน่งนายทหารฝ่ายเสนาธิการ เลื่อนพระยศเป็นนายพันตรี และทรงเป็นนายพันโทในตำแหน่งผู้บังคับการ โรงเรียนนายร้อยชั้นประถม

สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าฯ กรมขุนสุโขทัยธรรมราชา ได้ทรงปฏิบัติราชการสนองพระเดชพระคุณในตำแหน่งหน้าที่ต่าง ๆ มาโดยเรียบร้อย แต่ทรงมีพระอาการประชวรเรื้อรัง แพทย์มีความเห็นว่าต้องเสด็จแปรพระราชฐานไปรักษาพระองค์ในประเทศที่มีอากาศเย็น พระโรคจึงจะหายเป็นปกติได้ เพราะเหตุนี้จึงต้องขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ทรงสละราชการ

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
ทรงเครื่องแบบเต็มยศ นายร้อยตรี กองทหารปืนใหญ่ม้า
ประเทศอังกฤษ พ.ศ. ๒๔๕๗

เสด็จกลับประเทศไทยในปี พ.ศ. ๒๔๕๘

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
ในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก
เมื่อวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๖๘

ทรงเข้ารับราชการในตำแหน่ง
นายทหารคนสนิทของ
จอมพล สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงพิษณุโลกประชานาถ
องค์เสนาธิการทหารบก

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
ทรงฉายกับนายทหาร ขณะทรงดำรงพระยศ
เป็นนายร้อยเอกผู้บังคับการกองร้อยทหารปืนใหญ่
รักษาพระองค์

ทั้งปวงในตำแหน่งหน้าที่ แล้วเสด็จไปรักษาพระองค์อยู่ในยุโรป ครั้นนายประจวบก็ได้ทรงเข้าศึกษาในโรงเรียนเสนาธิการทหาร Ecole de Guerre ณ กรุงปารีส จนสำเร็จการศึกษา ทรงได้รับประกาศนียบัตรเป็นนายทหารฝ่ายเสนาธิการเสมอเหมือนกับนายทหารฝรั่งเศสแล้วจึงเสด็จกลับและเมื่อเสด็จกลับนั้นได้เสด็จมาทางประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศญี่ปุ่น เพื่อประโยชน์ในการที่ทรงศึกษาเพิ่มเติมด้วย ครั้นเสด็จกลับคืนมาถึงพระนคร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งปลัดกรมเสนาธิการทหารบกเลื่อนพระยศขึ้นเป็นพันเอก และต่อมาได้ทรงรับตำแหน่งเป็นผู้บัญชาการกองพลทหารบกที่ ๒ เป็นผู้บังคับการพิเศษ กรมทหารปืนใหญ่ที่ ๒ ทรงปฏิบัติราชการด้วยความสามารถมาโดยตลอด

ทรงผนวช

เมื่อปีพุทธศักราช ๒๔๖๐ ได้ทรงลาราชการเพื่อทรงผนวชในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม แล้วไปประทับจำพรรษา ณ วัดบวรนิเวศวิหาร ในสำนักสมเด็จ

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงผนวชเมื่อวันที่ ๒๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๖๐ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งการพระราชพิธีสมโภช ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย และตั้งการพระราชพิธีทรงผนวช ณ พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดารามในพระบรมมหาราชวัง ในวันที่ ๒๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๖๐

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ประทับจำพรรษา ณ พระตำหนักทรงพรต
วัดบวรนิเวศวิหาร จนครบไตรมาส

พระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงเล่าเรียนพระธรรมวินัยเป็นที่พอพระหฤทัย สมเด็จพระอุปัชฌาย์เป็นอันมากจนมีวาทีสืบมาว่า สมเด็จพระมหาสมณเจ้าพระองค์นั้นทรงมีพระปรารภเหตุที่สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนสุโขทัยธรรมราชา ทรงเป็นเพียงพระอนุชาพระองค์น้อยที่สุดในจำนวนเจ้าฟ้าชายร่วมพระบรมราชชนนีถึง ๕ พระองค์ คงไม่มีเหตุจำเป็นที่จะต้องเสด็จเกลิงราชสมบัติ ฉะนั้นจึงมีพระประสงค์อันแรงกล้าที่จะชักชวนพระองค์ไว้ในสมณะเพศตลอดไป เพื่อเป็นใหญ่และเป็นทายาทปกครองสังฆมณฑล หากสมเด็จพระเจ้าฟ้าพระองค์นี้ทรงมีพระโรคเบียดเบียน ทั้งทรงมีห่วงกังวลอยู่แล้วทางฆราวาสวินัย จึงมิได้เป็นไปดังพระประสงค์ที่ว่านี้

ทรงอภิเษกสมรส

เมื่อทรงลาผนวชในอวสานแห่งพรรษากาลแล้ว สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนสุโขทัยธรรมราชา ก็เสด็จกลับเข้ารับราชการทหารตามเดิม พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้เป็นพระบรมเชษฐาธิราชได้ตรัสขอหม่อมเจ้ารำไพพรรณี สวัสดิวัตน์ พระธิดาในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระสวัสดิวัตน์วิศิษฎ์ และพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า อาภาพรรณณี ซึ่งทรงมี

พระราชหฤทัยรักใคร่กันอยู่แล้วนั้น ทรงอภิเษกสมรส ณ พระที่นั่งวโรภาสพิมาน พระราชวัง
บางปะอิน เมื่อวันที่ ๒๖ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๖๑ ในการนี้ สมเด็จพระศรีพัชรินทรา-
บรมราชินีนาถ ทรงพอพระราชหฤทัยมากถึงกับพระราชทานแหวนเพชรแก่ผู้ที่ได้รับเชิญร่วมโต๊ะ
เสวยทุกคน และโปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระตำหนักวังสุโขทัยเพื่อพระราชทานเป็นเรือนหอ

เสด็จขึ้นครองราชสมบัติ

ภายหลังจากที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงได้รับการสถาปนาขึ้นเป็น
กรมหลวงสุโขทัยธรรมราชาเพียงไม่กี่วัน พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวก็เสด็จสวรรคต
เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๖๘ สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าฯ กรมหลวง
สุโขทัยธรรมราชาได้เสด็จเถลิงถวัลย์ราชสมบัติสืบต่อมาเป็นพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาประชา-
ดิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
ทรงอภิเษกสมรสกับหม่อมเจ้า
รำไพพรรณี ณ พระที่นั่งวโรภาสพิมาน
พระราชวังบางปะอิน
เมื่อวันที่ ๒๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๖๑

สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี
พระบรมราชินี ในรัชกาลที่ ๗

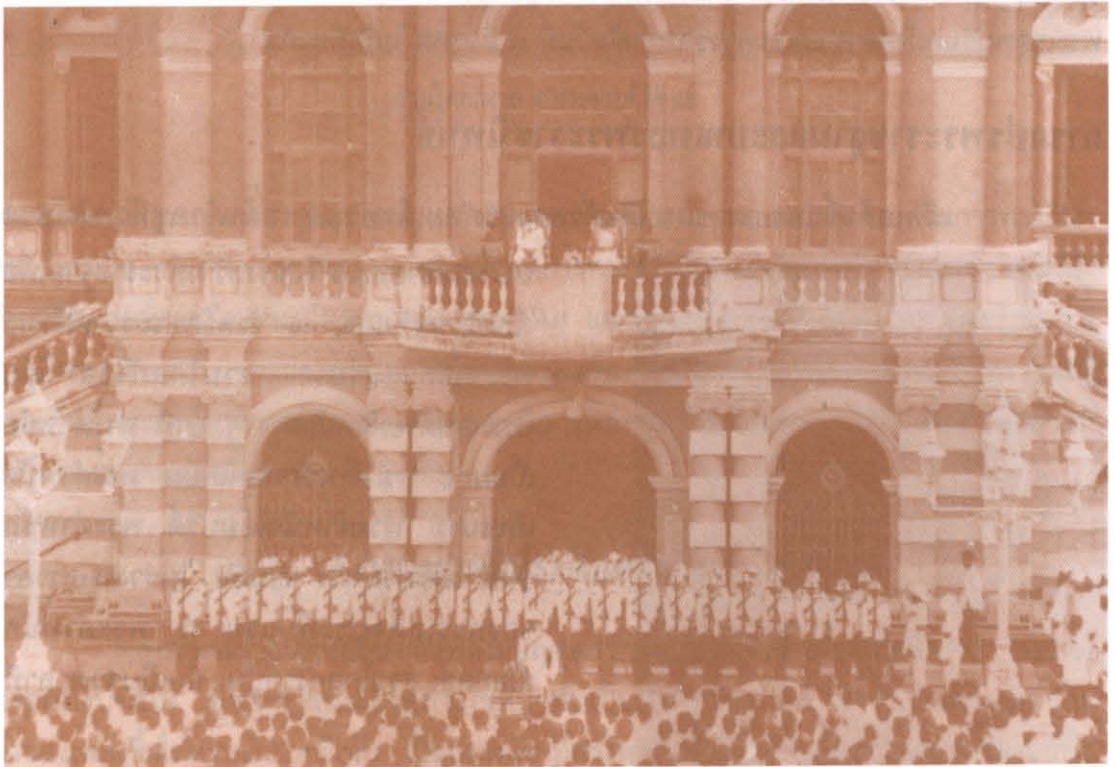
สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนี โปรดเกล้าฯ
ให้สร้างพระตำหนักขึ้นในวังสุโขทัยพระราชทานเป็นเรือนหอ

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเครื่องต้นชฎาพระมหากษัตริย์
พร้อมข้าราชการบริพารเชิญเครื่องมงคลบรมราชาภิเษก

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
สถาปนาหม่อมเจ้าหญิงรำไพพรรณี พระวรชายาเป็นสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี

วันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๖๘ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
และสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี เสด็จออก ณ มุขเด็จพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท
ในพระบรมมหาราชวัง พระราชทานพระบรมราชาโรกาสให้ราษฎรเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายไชยมงคล
เนื่องในการพระราชพิธีบรมราชาภิเษก

พระราชพิธีบรมราชาภิเษก

ในวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๖๘ ได้มีพระราชพิธีบรมราชาภิเษกเริ่มด้วยการพระราชพิธีบรมราชาภิเษกพระราชมณเฑียร ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย พระที่นั่งไพศาลทักษิณ และพระที่นั่งจักรพรรดิพิมานเป็นพระราชพิธีเบื้องต้นตั้งแต่วันที่ ๒๑ - ๒๔ กุมภาพันธ์ วันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษกและพิธีเบื้องปลาย วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จออก ณ พระที่นั่งจักรีเพื่อให้คณะทูตานุทูตเข้าเฝ้าถวายพระพรชัย เสด็จออก ณ พระที่นั่งไพศาลทักษิณ พระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการฝ่ายในและภริยา ข้าราชการหลวงธวัชพระบาททั้งหลายทูลเกล้าฯ ถวายดอกไม้ ธูปเทียน แล้วเสด็จออกพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย บรรดาพระบรมวงศานุวงศ์กับข้าราชการหลวงธวัชพระบาทฝ่ายขุนนางทูลเกล้าฯ ถวายดอกไม้ธูปเทียนแล้ว พระราชทานสัญญาบัตรตั้งพระราชอาคันตุกะ ๓ รูป วันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ เสด็จออกพระที่นั่งจักรี ให้หัวหน้าพ่อค้าประชาชนเฝ้า และเสด็จออกมุขเด็จพระที่นั่งจักรีให้ประชาชนเฝ้าชมพระบารมี แล้วเสด็จพระราชดำเนินเสียบพระนครทางสถลมารค ในวันที่ ๑ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๖๘ เพื่อทรงนมัสการบูชาปูชนียวัตถุ ณ วัดบวรนิเวศวิหาร และวัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามและทางชลมารคในวันที่ ๓ มีนาคม ในปีเดียวกัน

การแปรพระราชฐานและบทเพลงพระราชนิพนธ์

เมื่อเสด็จขึ้นครองราชสมบัติแล้วพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงโปรด

ประพาสชายทะเล จึงทรงสร้างพระราชฐานเพื่อเป็นที่ประทับแรม ณ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พระราชทานนามว่า “สวนไกลกังวล” อันประกอบด้วยตำหนักต่าง ๆ อาทิ พระตำหนักเปี่ยมสุข พระตำหนักปลุกเกษม พระตำหนักเอิบเปรม พระตำหนักเอมปรีดี พระตำหนักน้อย และศาลาเรียง เป็นต้น ในช่วงระยะเวลาของการเสด็จประทับแรม ณ พระตำหนักเปี่ยมสุข สวนไกลกังวลนั้น นับเป็นช่วงเวลา

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงโปรดดนตรีไทย และได้ทรงพระราชนิพนธ์เพลงไทยเดิมไว้ ๓ เพลงคือ ราตรีประดับดาว เขมระอ่ององค์ และคลื่นกระทบฝั่ง

สวนไกลกังวล จ.ประจวบคีรีขันธ์

พระองค์ทรงสำราญพระราชหฤทัยอย่างแท้จริง นอกจากจะทรงโปรดออกกำลังกายด้วยการทรงกีฬา เช่น เทนนิส กอล์ฟ และสควอช และยังโปรดการทรงดนตรีมาแต่เดิมด้วย พระองค์ทรงศึกษาดนตรีไทยจากหลวงไพเราะเสียงซอ (อุน่ ดุริยชีวิน) และหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ทรงมีพระปรีชาสามารถอย่างกว้างขวางทั้งการทรงเครื่องดนตรีและการพระราชนิพนธ์เพลง เพลงไทยเดิมที่พระองค์พระราชนิพนธ์ ๓ เพลง คือ เพลงราตรีประดับดาว เถา เพลงเขมรระอองค์ เถา และเพลงคลื่นกระทบฝั่ง ๓ ชั้น

เพลงราตรีประดับดาว เถา

ทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นจากเพลงมอญดูดาว ๒ ชั้นของเก่าเมื่อพุทธศักราช ๒๔๗๒ พร้อมทั้งบทร้อง มีพระราชประสงค์ที่จะใช้หน้าทับเป็นประเภทปรบไก่ จึงจำเป็นต้องเพิ่มเติมทำนองเพลงขึ้นให้ครบถ้วนหน้าทับ เป็นเพลงแรกที่ทรงพระราชนิพนธ์ เมื่อทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นใหม่ ๆ ยังมีได้ทรงตั้งชื่อมีเจ้านายและผู้ทรงคุ้นเคยหลายท่านเสนอชื่อเพลงนี้ถวาย เช่น ดาวประดับฟ้า ดารารามัญ เป็นต้น ระหว่างนี้ได้ทรงเลือกที่จะใช้ชื่อไหน วงมโหรีหลวงซึ่งได้รับพระราชทานต่อเพลงนี้มา ก็นำออกกระจายเสียงที่สถานี ๑๑ พี.เจ. ณ ศาลาแดง ประกาศชื่อเพลง

ว่า ราตรีประดับดาว อันเป็นชื่อที่พระองค์ท่านทรงพระราชดำริขึ้นเอง จึงเป็นอันตกลงใช้ชื่อราตรีประดับดาวต่อมา

ทำนองเพลงนี้มีความหมายไปในทางชี้ชวนให้คู่รักชมเดือน ดาว ดอกไม้ และมีความจำเป็นที่จะต้องจากกันในเวลาอันใกล้

บทร้อง เพลงราตรีประดับดาว เถา

๓ ชั้น

วันนี้ แสนสุขยินดี	พระจันทร์วันเพ็ญ
ขอเชิญสายใจ เจ้าไปนั่งเล่น	ลมพัดเย็นเย็น หอมกลิ่นมาลี
หอมดอกราตรี	แม้ไม่สดสี หอมดีนำดม
เหมือนงามน้ำใจ แม้มิใช่ขำคม	กิริยาน่าชม สมใจจริงเอย
ชมแต่ดวงเดือน	ที่ไหนจะเหมือน ได้ชมหน้าน้อง
พ็อยุ่แต่เดียว เปลี่ยใจหม่นหมอง	เจ้าอย่าชุนข้อง จงได้เมตตา
หอมดอกขำมะนาด	กลิ่นไม่ฉูดฉาด แต่หอมยวนใจ
เหมือนน้ำใจดี ปราณปราศรัย	ผูกจิตสนิทได้ ให้รักจริงเอย

๒ ชั้น

ขอเชิญเจ้าฟังเพลงวังเวงใจ	เพลงของท่านแต่งใหม่ในวังหลวง
หอมดอกแก้วยามเย็น	ไม่เห็นใจพี่เสียเลยเอย
ดวงจันทร์หลั่นลดเกือบหมดดวง	ไฉ่หนาวทรวงยอดชิวาไม่ปราณี
หอมมะลิกลีบซ้อน	อ้อนวอนเจ้าไม่ฟังเอย

ชั้นเดียว

จวนจะรุ่งแล้วนะเจ้าพี่ขอลา	แสงทองส่องฟ้าสง่าศรี
หอมดอกกระดังงา	ชิชะช่างน่าเจ็บใจจริงเอย
หม่อมมรรรอนหาช่อมาลี	แต่ตัวพี่จำจากพราวไปไกล
หอมดอกจำปี	นี่แน่ะพรุ่งนี้จะกลับมาเอยๆ

เพลงเขมรละออองค์ เถา

ทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นขณะเสด็จแปรพระราชฐานไปประทับแรม ณ พระที่นั่งเปี่ยมสุข สวนไกลกังวล จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เมื่อพุทธศักราช ๒๔๗๓ โดยทรงเลือกเพลงเขมรเอบาง ๒ ชั้น มาขยายอัตราขึ้นเป็น ๓ ชั้น แล้วทรงตัดลงเป็นอัตราชั้นเดียวอีกตอนหนึ่ง เพื่อใช้บรรเลงให้ครบเป็นเถาคือ ๓ ชั้น ๒ ชั้น และชั้นเดียว ต่อจากนั้นจึงทรงพระราชนิพนธ์ทำนองร้องขึ้นประกอบทุก ๆ อัตราพระราชทานชื่อใหม่ว่า เขมรละออองค์

บทร้องนั้นทรงใช้บทซึ่งคัดมาจากบทละครจำเรื่องพระร่วง พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว แต่ได้ทรงพระราชนิพนธ์แก้ไขเพิ่มเติมบ้างบางคำ

ทำนองของเพลงนี้เป็นกลาง ๆ ในทางความสุขมีสำเนียงเขมรระคนอยู่สมดังชื่อในบางตอนทรงประดิษฐ์แง่อนันคมคายใส่ไว้อย่างแนบเนียนแปลกกว่าเพลงอื่น ๆ ในจำพวกเพลงประเภทเดียวกันที่มีมาก่อน

บทร้อง เพลงเขมรละออองค์ เถา

๓ ชั้น

เมื่อนั้น	ท้าวพันธุมทรงฟังแล้วนั่งนิ่ง
ไทยคนนี้มีปัญญากล้าจริงจริง	จะละทิ้งข้าไว้ไม่เป็นการ
จึงมีพระราชบัญชา	แต่พญาเดโชยอดทหาร
ตัวเรานี้มีบุญญาธิการ	ไม่มีใครเปรียบปรานแต่เดิมมา

๒ ชั้น

บัดนี้พระร่วงเมืองละโว้	มีปัญญาอัชฌาทั้งใจกล้า
ไม่เกรงซึ่งราชอาชญา	ทิ้งไว้ข้าจะทำราคาญใจ

ชั้นเดียว

จะตั้งตนขึ้นเป็นผู้วิเศษ	ก่อเหตุกำเริบเดบใหญ่
แนะนำพญาเดโชชาญชัย	จงรีบไปกุมจับคนสำคัญฯ

เพลงคลื่นกระทบฝั่ง ๓ ชั้น

ทรงพระราชนิพนธ์ขณะเสด็จประพาสสัตหีบทางชลมารคในปีพุทธศักราช ๒๔๗๔ โดยมีพระราชดำริที่จะทรงพระราชนิพนธ์ทำนองเพลงไทยให้มีท่วงทำนองเป็นละลอกคลื่นต่าง ๆ

จึงทรงเลือกทำนองเพลงคลื่นกระทบฝั่ง ๒ ชั้นมาทรงพระราชนิพนธ์เป็นอัตรา ๓ ชั้น เข้าใจว่าเดิมคงมีพระราชประสงค์ให้ใช้เป็นเพลงขับร้อง เพราะในตอนท้ายของท่อนต้นท่ียวกกลับ ซึ่งมีทำนองเป็นโยนนั้น มิได้ทรงใส่ลูกล้อลูกขัดอย่างใดไว้เลย ซ้ำให้เห็นว่าเพื่อความสนิทยสนมในอันที่จะส่งให้ร้องท่อน ๒ ต่อไปได้ แต่เมื่อยังมีได้ทรงพระราชนิพนธ์ทำนองร้องขึ้น ก็โปรดให้ใช้เป็นเพลงโหมโรงไปพลางก่อน และคงใช้สืบต่อกันตลอดมาจนบัดนี้

ลำนำของเพลงเป็นเสียงเหมือนคลื่นกระทบฝั่งสมดังชื่อเพลง ในท่อนต้นมีลูกล้อและขัดเป็นเสียงคลื่นกระฉอกในเมื่อกระทบกับแ่งหินที่ยื่นย่อยออกมาตามชายฝั่งโดยลักษณะต่าง ๆ กัน ในตอนท้ายท่อน ๒ เที้ยวแรก แสดงถึงคลื่นได้นำอันหนุนเนื่องซ้อน ๆ กันมาผสมกับคลื่นเหนือน้ำ ส่วนตอนท้ายใกล้จะจบเพลง ฟังเหมือนคลื่นลูกเล็ก ๆ ที่วิ่งพลิวไล่กันมาตามกระแสลมอย่างรวดเร็ว

เสด็จประพาสสหรัฐอเมริกาเพื่อทำการผ่าตัดพระเนตร

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระพลามัยไม่สมบูรณ์นัก แม้ว่าจะทรงพยายามออกกำลังกายอยู่เสมอทั้งที่ทรงประชวรเป็นต่อทั้งสองพระเนตรในปีพุทธศักราช ๒๔๗๔ พระองค์จึงตัดสินใจเสด็จไปรักษาพระองค์เพื่อทำการผ่าตัดพระเนตร ณ ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยมีนายแพทย์จอห์น เอ็ม วิลเลอร์ เป็นผู้ถวายการผ่าตัด โดยประทับอยู่ที่คฤหาสน์ของนางไวท์ลอร์ ริด ในรัฐนิวยอร์ก ซึ่งถวายให้ยืมเป็นที่ประทับและที่ทำการผ่าตัดพระเนตร เมื่อหายประชวรจากบาดแผลการผ่าตัดแล้ว พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงเสด็จประพาสตามพระราชอัธยาศัยและตามคำกราบทูลเชิญเสด็จทรงทอดพระเนตรความเจริญก้าวหน้าของประเทศ

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี ขณะเสด็จไปรักษาพระเนตรและเยี่ยมประเทศสหรัฐอเมริกา ในปี พ.ศ. ๒๔๗๔

สหรัฐอเมริกา และประทานสัมภาษณ์แก่นักหนังสือพิมพ์อเมริกัน โดยมีข้อความสำคัญว่า พระองค์กำลังทรงดำริเตรียมจะพระราชทานรัฐธรรมนูญแก่ชาวไทยในไม่ช้า หากแต่เมื่อเสด็จกลับประเทศไทยแล้ว ก่อนที่พระองค์จะทรงเปลี่ยนแปลงประการใด ก็เกิดเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงการปกครองขึ้นเสียก่อนในปีพุทธศักราช ๒๔๗๕

วันที่ ๑๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๔ นายแพทย์ จอห์น เอ็ม. วิลเลอร์ แห่งโรงพยาบาลแพรส- บิแทเรียน รัฐนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา ได้ทำ การผ่าตัดต่อกระดูกในพระเนตรซ้ายของ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

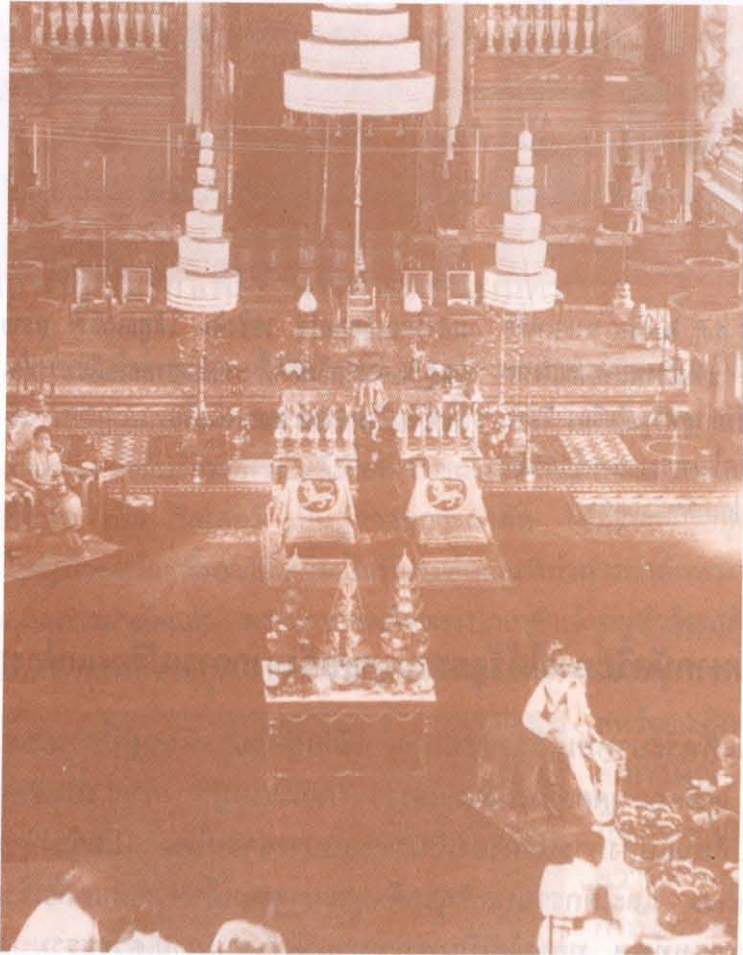
มหาวิทยาลัยยอร์ซ วอชิงตัน ได้ทูลเกล้าฯ ถวายปริญญาวิทยาศาสตร ดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ แต่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อ วันที่ ๓๐ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๔

ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง

ขณะที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวประทับอยู่ที่สวนไกลกังวล จังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ ได้มีคณะบุคคลซึ่งเรียกตนเองว่า “คณะราษฎร” ทำการยึดอำนาจการปกครอง ประเทศ เพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๗๕ และได้กราบทูลเชิญเสด็จพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวกลับจาก สวนไกลกังวลมากรุงเทพฯ ทูลขอให้ เป็นพระมหากษัตริย์อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ ซึ่งพระองค์ ทรงเห็นแก่ความสงบเรียบร้อยของอาณาประชาราษฎร์ ไม่อยากให้เสียเลือดเสียเนื้อและความ เสียหายแก่บ้านเมืองจึงทรงยอมรับสถานการณ์อย่างเข้มแข็งและเด็ดเดี่ยว

อย่างไรก็ตามแม้ว่าพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและคณะราษฎร จะมีพระราชประสงค์และ จุดมุ่งหมายในการเปลี่ยนแปลงจุดเดียวกัน นั่นคือการให้อำนาจปกครองตนเองแก่ประชาชน แต่ ทว่าพระองค์ไม่ทรงเห็นชอบด้วยกับหลักการและการกระทำของคณะราษฎร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คำโครงการเศรษฐกิจของหลวงประดิษฐมนูธรรม (นายปรีดี พนมยงค์) การออกพระราชบัญญัติ จัดการป้องกันรักษารัฐธรรมนูญ และการตั้งศาลพิเศษเพื่อตัดสินคดีเกี่ยวกับพระราชบัญญัติ ฉบับนี้ ประกอบกับพระสุขภาพพลานามัยเกี่ยวกับสายพระเนตรของพระองค์เสื่อมลงอยู่เสมอ

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงมีพระราชวินิจฉัยเด็ดขาดที่จะเสด็จต่างประเทศ เพื่อทำการผ่าตัดพระเนตรอีกครั้ง โดยเสด็จพร้อมกับพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี พร้อมด้วยข้าราชการบริพารบางคน เสด็จออกจากกรุงเทพฯ เมื่อวันที่ ๑๒ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๗๖ ถึง

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี ในรัชกาลที่ ๗ เสด็จออก ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม ทรงถวายภัตตาหาร แก่พระสงฆ์ในพิธีสมโภชรัฐธรรมนูญฉบับถาวร เมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๖

ประเทศฝรั่งเศสในเดือนต่อมาพระองค์เสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศในภาคพื้นยุโรป จนกระทั่งเดือนเมษายน พุทธศักราช ๒๔๗๗ จึงเสด็จกรุงลอนดอน และทรงรับการผ่าตัดพระเนตรเป็นผลสำเร็จอีกครั้งหนึ่ง

ทรงสละราชสมบัติ

จากความขัดแย้งดังกล่าวมาแม้ว่าพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวจะทรงเสร็จจากการผ่าตัดพระเนตรและการเสด็จประพาสแล้วก็ตาม หากแต่พระองค์ยังไม่เสด็จกลับประเทศไทย คงประทับอยู่ในประเทศอังกฤษต่อไป จนกระทั่งคณะรัฐบาลจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง มีเจ้าพระยาศรีธรรมาธิเบศ (จิตร ณ สงขลา) ประธานสภาผู้แทนราษฎรขณะนั้นเป็นประธานคณะกรรมการเดินทางไปเฝ้าและกราบบังคมทูลชี้แจงไกลเกลี่ยเพื่อทูลเชิญพระองค์เสด็จกลับประเทศไทย อย่างไรก็ตาม การเจรจาดังกล่าวไม่ประสบผลสำเร็จ ดังนั้นพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงตัดสินใจเสด็จสละราชสมบัติ ขณะประทับอยู่ ณ บ้านโนล เมืองแครนลี ประเทศอังกฤษ เมื่อวันที่ ๒ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๗๗ ดังปรากฏตามเอกสารลายพระราชหัตถเลขา ดังนี้

๒๒

บ้านโนล
แคว้นอี. ประเทศอังกฤษ.

เมื่อพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จออกจาก
กรุงรัตนโกสินทร์ในอันที่ ๖๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕
แล้ว ๗๕ วันนั้นเสด็จมาอยู่พักที่บ้านโนล ในแคว้น
อังกฤษตามคำขอของข้าพระพุทธเจ้า ซึ่งเสด็จมา
ประทับที่นั่นพร้อมกับพระชายาและพระโอรส
ตามคำขอของข้าพระพุทธเจ้า และเสด็จไป
ประทับที่นั่นตามคำขอของข้าพระพุทธเจ้า
เพื่อไปประทับที่นั่น ๗๕ วันหรือที่ ๑๐๐ วัน
ไปต่างประเทศและไปนอนที่อื่น ๆ เป็นเวลา
๗๕ วันแล้ว (แต่ข้าพระพุทธเจ้า
หรือไป ที่บ้านโนลตามคำขอของข้า
พระพุทธเจ้าแล้ว และเมื่อข้าพระพุทธเจ้า
อ้างว่ามีตามประสงค์จะเสด็จไป
ประทับที่นั่น ก็เป็นอัน
อัน ๗๕ วันแล้ว ข้าพระพุทธเจ้า
ตามประสงค์อยู่นั่น

คนที่ได้ เป็นคนดี ที่มีเมตตา ประสงค์ของผู้นับถือที่ศรัทธา
นั้นได้ ให้ออกนอกกรรมของบาปในบวชแล้ว ทั้งที่ได้
พหุผลของศีลคือในกรณีที่เว้นกรรมของบาปในบวชแล้ว
เว้นเสียแล้ว อันสำคัญนั้น เว้นไปโดยบาปอื่นที่ผิดที่เว้นได้
แต่กรรมพหุผลของทั้งที่ได้แล้ว โดยเหตุที่ผู้นับถือเว้นเสียแล้ว
มีประการที่ได้แก่ในบวชได้ มีกรรมที่เว้นในบวชแล้ว
ของบวชอื่นที่เว้นได้ แต่ได้ทั้งที่กรรมคือเป็นของบาปโดย
แต่ได้ และเหตุที่ผู้รับบุญกับบุญ จึงเป็นเช่นนี้ได้
ดังนั้นจึงได้เห็นในบวชอื่นนั้น จึงตกอยู่แก่กรรมที่ผู้นับถือ
และผู้ที่นับถือ เป็นพหุผลที่เห็น นี้ได้ตกอยู่แก่ผู้เว้น
ไว้บาปอื่นเป็นผู้นับถือ เว้นในบวชไว้กรรม เว้นในบวชอื่น
ที่ผู้ได้ไว้ได้ทั้งกรรมอื่นของผู้นับถือไว้เป็นผู้นับ
ถือในบวชแล้ว นับว่าไว้ได้มีกรรมเว้นเสียแล้ว ในบวช
อันที่ควรระวังของทั้งที่ได้ แต่ได้เป็นผู้นับถือไว้ของตนได้
เองที่ตกอยู่แก่กรรมที่ผู้ศรัทธาบาปอื่นที่เว้นได้ มี
ทั้งที่ได้อื่นของผู้นับถือไว้บวชแล้ว ก็โดยอันที่เว้นไว้
บวชอื่นไว้ ทั้งที่เว้นไว้ทั้งนั้น เว้นจากบาปอื่นที่เว้น
กรรมอื่น และที่ตนในบวชได้เห็นกรรมของบวชอื่นโดยทั่วไป

รวมทั้งได้เป็นพหุผลได้แก่ได้ เพื่อไว้ได้ไว้เป็นผู้นับถือ
ในบวชอื่นที่เว้นไว้บวชแล้ว เว้นในบวช แต่ได้เห็นเมื่อ
เวลานี้จึงได้ เว้นไว้บวชอื่นไว้ ทั้งที่เว้นไว้ได้โดยกรรมที่
ในบวชแล้ว เว้นกรรมที่เว้นได้ เว้นกรรมที่เว้นได้เป็น
พหุผลของบาปอื่นที่เว้นไว้ นี้ได้ทั้งที่ถึงกรรมที่ตน หรือที่
ที่กรรมที่ผู้นับถือของบวชอื่นได้มีกรรมที่เว้นไว้ เว้นเสียแล้วโดย
กรรมที่เว้นไว้กรรมที่เว้นไว้บวชอื่นไว้ เว้นได้แต่กรรมที่
ที่ตนในบวชที่ผู้นับถือและพหุผลของตนได้มีกรรมที่ตนไว้
บวชไว้ผู้รับบุญของตน โดยที่ตนเห็นของกรรมที่ตนไว้
ที่ตนเห็นอยู่ในเวลานี้ ทั้งนี้เป็นเหตุให้ตนเห็นใน
กรรมที่ตน เว้นกรรมที่ตนไว้กับพหุผลที่ตนเห็นที่ตน
บวชได้โดยที่ตนเห็นเป็นกรรมที่ตนไว้ เว้นแต่เห็นกรรมที่ตน
ที่ตนเห็น เว้นเสียแล้วทั้งที่ตนไว้บวชอื่นไว้ เว้นเสียแล้ว

ให้ลงทศศกษุฑฯ ตามผู้ก่อการได้กระทำในสมัยแรก
ในทศวรรษอันแรกจึง แลไปให้ท่านได้ไปทศศกษุฑฯ
ก่อนที่เจ้าอินทพรอิน สักขี แห่งฯ กับคุณหญิงหิรัญ
กษุฑฯ ทั้งสองคนต้องผู้ล่าพื้นที่กันระหว่างกัน

เมื่อท่านเจ้าได้ลงชื่อให้เปลี่ยนแล้วจึงขอหมายชื่อ
ให้ตั้งรูปปั้นที่ปล้องอินทพรอินเพื่อเป็นอนุสรณ์แก่
คุณหญิงและพวกซึ่งถูกอำนาจอยู่ บริเวณนี้ในเวลานี้ก็ไม่ยอม
ให้ท่านเจ้าได้ลงชื่อให้ตั้งรูปปั้นได้ไปทศศกษุฑฯ ก่อนที่
นักการเมืองและพวกอินทพรอิน สักขี ได้ลงชื่อแก่พวก
จึงบอกกับมีอินทพร และแม่เจ้ามารไปเยี่ยมในสวนผู้
ทศศกษุฑฯ ในเรื่องสักขี เช่นเรื่องกันเรื่องราชบุตร
อันจักได้ได้ไปทศศกษุฑฯ โดยกลองแก้วและใช้ของ
ลางของอินทพร เมื่อถูกเรื่องได้ให้ลงชื่อลงชื่อ
ในทางไปเยี่ยมแล้ว นอกนั้นก็จึงมีลาออกกฎหมาย
ให้ตั้งรูปปั้นตามบุคคลผู้ถูกกระทำที่ตามผิดตาม
ในทศวรรษอันสุดท้ายของโลก คือไม่ไปทศศกษุฑฯ
ในทศวรรษโดยคณะกรรมการเช่นดังได้
ซึ่งเป็นผู้ก่อการให้ท่านเจ้าได้ลงชื่อให้
ตั้งอยู่ในมือของท่านเจ้าเอง และท่านเจ้าได้ลงชื่อ
ให้ตั้งรูปปั้นผู้ก่อการ

ทั้งนี้เห็นว่าตามรัฐธรรมนูญและพวกพ้อง ให้ตั้ง
ปล้องอินทพรซึ่งได้ถูกต้องตามหลักการของ
และนักตามยุติธรรมตามตามแท้ใจ
ทั้งนี้ ทั้งนี้ไม่สามารถที่จะอินทพร
ให้ตั้งรูปปั้นของอินทพรในทศวรรษ
ทั้งนี้

ทั้งนี้มีความเต็มใจที่จะดำเนินการอินทพร
ทั้งนี้ตั้งแต่เดิมให้แก่ทศศกษุฑฯ โดยทั่วไป
อินทพรปล้องอินทพรทั้งนี้และทศศกษุฑฯ
โดยขะพะ เพื่อให้เกิดความดีใจโดยอินทพร
อินทพรอินทพรของอินทพร

ที่ประทับ ๗ บ้านโนล เมืองแครนลี มณฑลเซอร์เรย์ ประเทศอังกฤษ

บ้านปลายแห่งพระชนมายุ

หลังจากทรงสละราชสมบัติแล้ว พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี ทรงย้ายที่ประทับจากบ้านโนล เมืองแครนลี มณฑลเซอร์เรย์ไปประทับที่ตำบลเวอริเจเนีย วอเตอร์ ชนบทใกล้กรุงลอนดอน พระองค์ทรงใช้พระนามและพระราชอิสริยยศเดิมคือ สมเด็จพระราชาธิบดีปกคัคดีเดอห์น กรมหลวงสุโขทัยธรรมราชา ขณะที่ประทับอยู่ที่เวอริเจเนียนั้น ทรงเช่าพลตในกรุงลอนดอนไว้อีกแห่งหนึ่ง ณ เลขที่ ๖๑ Eaton House, Upper Grosvenor เพื่อเป็นที่ประทับเมื่อต้องเสด็จไปยังกรุงลอนดอน ระหว่างเข้ารับการรักษาพระองค์

เมื่อปีพุทธศักราช ๒๔๘๐ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระอาการประชวรมากขึ้น จึงตัดสินใจย้ายพระตำหนักอีกครั้ง ซึ่งมีขนาดเล็กเหมาะแก่การดูแลรักษาที่มณฑลเคนต์ นามว่า พระตำหนักเวนคอร์ต ในหมู่บ้านบิตเดนเดน ต่อมาได้เกิดสงครามโลกครั้งที่ ๒ ขึ้นในทวีปยุโรปเมื่อพุทธศักราช ๒๔๘๒ รัฐบาลอังกฤษประกาศสงครามกับประเทศเยอรมัน จึงทรงย้ายไปประทับที่เวอริเจเนีย นามว่า พระตำหนักคอมพ์ตัน

ต่อมาในปีพุทธศักราช ๒๔๘๓ ทรงย้ายที่ประทับเป็นการชั่วคราวอีกครั้งหนึ่งเพื่อให้ปลอดภัยจากสงคราม เนื่องจากสถานการณ์ในประเทศอังกฤษไม่น่าไว้วางใจ โดยเสด็จไปทรงเช่า

พระตำหนักอยู่ที่ นอร์ช เดวอน และในปลายปีเดียวกันนี้จึงเสด็จกลับมาประทับอยู่ที่ พระตำหนักคอมพ์ตันตามเดิม ในระหว่างนี้พระอาการประชวรของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้กำเริบหนักขึ้นโดยลำดับหลังจากเดือนธันวาคมและในตอนเช้าของวันที่ ๓๐ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๘๔ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวก็เสด็จสวรรคต ด้วยโรคพระหทัยวาย สิริพระชนมายุ ๔๘ พรรษา ต่อมาในวันที่ ๓ มิถุนายน ในปีเดียวกัน ได้มีพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพตามแบบฝรั่ง ณ สุสานโกลเดอร์สกรีน

เมื่อเสร็จสิ้นการถวายพระเพลิงพระบรมศพแล้ว สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี ยังคงประทับอยู่ที่ประเทศอังกฤษ จนกระทั่งเมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๙๒ จึงได้เสด็จออกจากพระตำหนักคอมพ์ตัน ประเทศอังกฤษ พร้อมกับอัญเชิญ พระบรมอัฐิพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จนิวัตประเทศไทย ตามคำกราบบังคมทูลเชิญของรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม โดยเสด็จถึงท่าราชวรดิษฐ์ กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ ๒๔ พฤษภาคม โดยเรือรบหลวงแม่กลอง รัฐบาลได้จัดให้มีพิธีรับเสด็จพระบรมอัฐิพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวอย่างสมพระเกียรติแห่งองค์พระมหากษัตริย์ พนักงานพระราชพิธีอัญเชิญพระโกศพระบรมอัฐิลงจากเรือรบหลวงขึ้นประดิษฐานเหนือบุษบกกราชนทรรถ แล้วอัญเชิญพระบรมอัฐิโดยพยุหยาตราใหญ่เข้าสู่พระบรมมหาราชวังเพื่อถวายพระราชกุศลทักษิณานุปทาน จากนั้นจึงได้อัญเชิญขึ้นประดิษฐาน ณ หอพระบรมอัฐิพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท เสมอด้วยพระบรมอัฐิสมเด็จพระบูรพกษัตริราชเจ้าในพระบรมราชวงศ์จักรีวงศ์

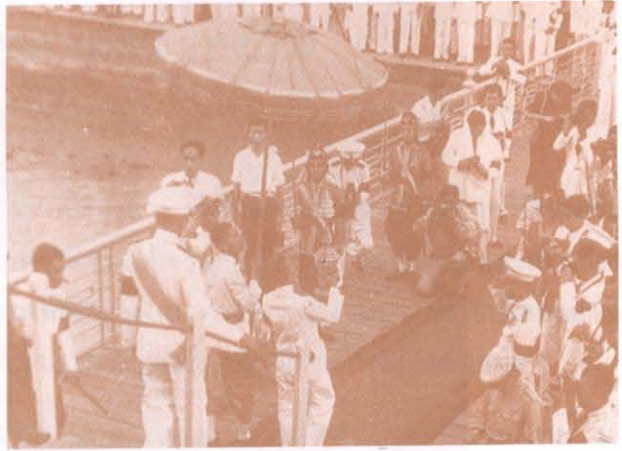

พระบรมอัฐิ
พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

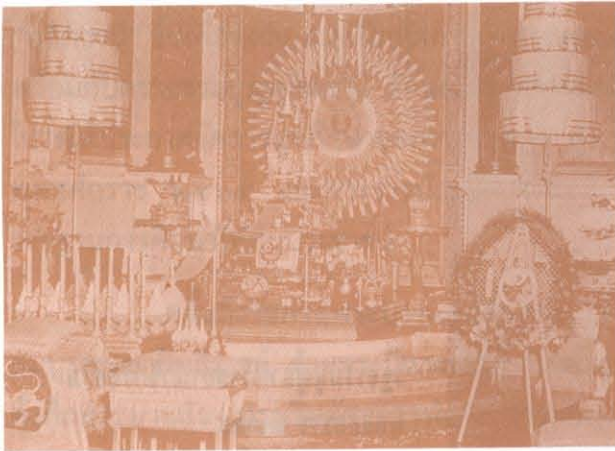

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
และสมเด็จพระนางเจ้า รำไพพรรณี พระบรมราชินี
ขณะประทับอยู่ที่ใกล้กรุงลอนดอน
ประเทศอังกฤษ ภายหลังจากสละราชสมบัติ

พระราชพิธีอัญเชิญพระบรมอัฐิ
พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๒

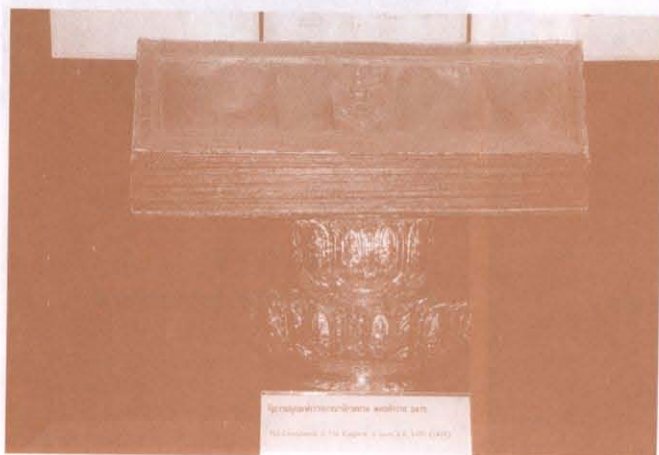

พระบรมอัฐิพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
ประดิษฐาน ณ หอพระบรมอัฐิบนพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานรัฐธรรมนูญถาวรฉบับแรก
ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม เมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๕

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม
พุทธศักราช ๒๔๗๕

พระราชกรณียกิจ

ด้านการปกครองและการเมือง

ภายหลังจากที่ทรงขึ้นครองราชสมบัติแล้ว ก็ได้ทรงพยายามอย่างยิ่งทุกวิถีทางที่จะพัฒนาระบบการปกครองและการเมืองของประเทศให้เจริญก้าวหน้ากว่าสมัยก่อนและเท่าเทียมกับนานาอารยประเทศ ทรงริเริ่มที่จะนำประเทศไปสู่ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอย่างมีแบบแผนด้วยมีพระราชดำริว่าการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์กำลังจะพินาศ

ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ อันเป็นระบอบการปกครองดั้งเดิมของไทย มาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาจนถึงกรุงรัตนโกสินทร์ พระมหากษัตริย์ทรงมีอำนาจสูงสุด สถาบันที่ทำหน้าที่บริหารการปกครองประกอบด้วย เสนาบดีสมุหพระกลาโหม สมุหนายก และจตุสดมภ์อีก ๔ กรม คือ เวียง วัง คลัง นา กิจการทุกด้านต้องนำขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระราชทานพระบรมราชวินิจฉัย ครั้นถึงรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเริ่มปรับปรุงการบริหารบ้านเมืองหลายประการ โดยทรงนำวิธีการตามแบบประชาธิปไตยบางประการเข้ามาผนวกได้แก่ การตราพระราชบัญญัติเคาน์ซิลออฟสเตท (สภาที่ปรึกษาราชการแผ่นดิน) และพระราชบัญญัติปริวิเคาน์ซิล (สภาที่ปรึกษาส่วนพระองค์) ในพุทธศักราช ๒๔๑๗ การปฏิรูปรัฐบาล พุทธศักราช ๒๔๓๕ โดยแบ่งส่วนราชการส่วนกลางออกเป็น ๑๒ กระทรวง การปกครองส่วนภูมิภาคแบ่งออกเป็นมณฑลเทศาภิบาล นอกจากนี้ยังทรงดำเนินกิจการอื่น ๆ เป็นการปูรากฐานระบอบประชาธิปไตย เช่น การเลิกทาส การวางพื้นฐานทางเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา เป็นต้น

ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้ง “ดุสิตธานี” ขึ้นเพื่อทดลองและฝึกหัดการปกครองระบอบประชาธิปไตยแก่ข้าราชการและประชาชน พร้อมกับตราธรรมนูญดุสิตธานี ลักษณะการปกครอง คณะนคราภิบาล ในปีพุทธศักราช ๒๔๖๕ โปรดให้ประกาศจัดการมูลศึกษาของทวยราษฎร์ พุทธศักราช ๒๔๕๔ ประกาศตั้งโครงการศึกษา พุทธศักราช ๒๔๖๕ และพระราชบัญญัติประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๔๖๔ เพื่อเป็นการวางรากฐานการศึกษาให้กับประชาชน

ครั้นถึงรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว การปกครองยังคงเป็นแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ด้วยทรงมีพระราชดำริและแนวทางในการพัฒนาการปกครองและการเมืองดังที่กล่าวมาแล้ว ทรงเริ่มด้วยการพัฒนาการเมืองของประเทศก่อน แนวทางพระราชดำริที่จะ

พัฒนาการเมืองแบ่งเป็น ๒ แบบคือ การพัฒนาการเมืองบนลงมาสู่เบื้องล่าง หมายถึงการก่อตั้งสถาบันบริหารทางการเมืองและพัฒนามาจากที่มีอยู่แล้ว แนวทางการพัฒนาการเมืองอีกแบบคือ การพัฒนาจากเบื้องล่างขึ้นไปสู่เบื้องบน โดยให้ความรู้และเปิดโอกาสให้ราษฎรได้มีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง เช่น ทรงริเริ่มการปกครองท้องถิ่นแบบเทศบาล (Municipality)

พระราชกรณียกิจทางการเมืองและการเมืองระหว่าง พ.ศ. ๒๔๖๘ - ๒๔๗๕

๑. การพัฒนาและสร้างสถาบันทางการเมืองการปกครอง

ทรงแต่งตั้ง “อภิรัฐมนตรีสภา” คือ คณะที่ปรึกษาราชการชั้นสูง ประกอบด้วยพระราชวงศ์บางพระองค์ ซึ่งทรงคุณวุฒิและเชี่ยวชาญราชการสาขาต่าง ๆ อภิรัฐมนตรีสภาทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาราชการในพระองค์และราชการแผ่นดินจนถึง พุทธศักราช ๒๔๗๕ หลังจากที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองโดยคณะราษฎร เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน แล้วได้มีประกาศยกเลิกอภิรัฐมนตรีสภา เมื่อวันที่ ๑๔ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๗๕

ทรงปรับปรุงสถาบันทางการเมือง ที่สืบทอดมาจากรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ๓ สถาบัน คือ รัฐมนตรีสภา เสนาบดีสภา และองคมนตรี สถาบันทั้ง ๓ นี้ ยังมีลักษณะดำเนินงานบางประการซึ่งทำให้ผลที่ได้รับไม่เกิดประโยชน์แก่ประเทศชาติอย่างเต็มที่ ฉะนั้น พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงมีพระราชดำริจะปรับปรุงสถาบันดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

รัฐมนตรีสภา ทำหน้าที่พิจารณาปรึกษากฎหมายต่าง ๆ ตามที่ได้รับพระบรมราชโองการ รัฐมนตรีแบ่งออกเป็น ๒ กลุ่ม กลุ่มแรก ได้แก่ เสนาบดี หรือผู้แทน กลุ่มที่ ๒ คือ ผู้ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงแต่งตั้ง ในระยะหลังบทบาทของรัฐมนตรีสภาลดความสำคัญลง และได้มีพระราชบัญญัติยกเลิกรัฐมนตรี ในวันที่ ๗ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๗๕

เสนาบดีสภา เกิดขึ้นจากการประชุมปรึกษาราชการของเสนาบดีเจ้ากระทรวงต่าง ๆ โดยมีพระมหากษัตริย์ประทับทรงเป็นประธาน เพื่อพระราชทานคำแนะนำและพระบรมราชวินิจฉัยในที่สุด บางครั้งหากมีพระราชภารกิจอื่น ๆ จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เสนาบดีผู้ใหญ่ทำหน้าที่เป็นประธานแทนพระองค์ การประชุมไม่มีกำหนดแน่นอนแล้วแต่พระบรมราชโองการ คือ ตามปกติประชุมอาทิตย์ละครั้ง การประชุมบางครั้งไม่ค่อยได้ผลนัก เนื่องจากเสนาบดีบางกระทรวงไม่ค่อยประสานงานและถืออำนาจประโยชน์แก่กันบางครั้งก็ไม่ค่อยแสดงความคิดเห็นพระมหากษัตริย์จึงต้องทรงทำหน้าที่เป็นผู้เชื่อมงานระหว่างกระทรวงอยู่ตลอดเวลา พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงปรับปรุงเสนาบดีสภาใหม่ โดยให้มีระเบียบวาระการประชุมมีการลงมติและรายงานการประชุมทุกครั้ง มีกำหนดวันประชุมที่แน่นอนทุกอาทิตย์ และเปลี่ยน

ลักษณะจากสภาที่ปรึกษาและสภาบริหารมาเป็นสภาบริหารอย่างเดียว เรื่องที่เสนาบดีเจ้า-
กระทรวงจะนำเสนอเข้าพิจารณาในที่ประชุมอภิรัฐมนตรีสภาเสียก่อน แล้วนำเข้าพิจารณาในที่
ประชุมเสนาบดีสภา จากนั้นเมื่อนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย มีพระบรมราชวินิจฉัยเป็นที่สุดแล้ว
เสนาบดีเจ้าของเรื่อง จึงจะรับไปดำเนินการได้

องคมนตรีสภา พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานเรื่องการ
ปรับปรุงองคมนตรีให้แก่อภิรัฐมนตรีสภาพิจารณา ซึ่งมีมติให้แต่งตั้งคณะกรรมการจัดระเบียบ
องคมนตรีเพื่อประชุมพิจารณาผ่านร่างพระราชบัญญัติองคมนตรี หลังจากเสนาบดีสภาลงมติ
เห็นชอบร่างดังกล่าวแล้ว ได้ออกประกาศใช้เป็นกฎหมาย เมื่อวันที่ ๒ กันยายน พุทธศักราช
๒๔๗๐ เรียกว่า “พระราชบัญญัติองคมนตรี พุทธศักราช ๒๔๗๐” สาระสำคัญของพระราช
บัญญัติฉบับนี้ นอกจากจะว่าด้วยการแต่งตั้งและการออกจากองคมนตรีแล้ว ยังได้กำหนดให้มี
สภากรรมการองคมนตรีขึ้นเป็นครั้งแรก ประกอบด้วยกรรมการ จำนวน ๔๐ คน สภากรรมการ
องคมนตรีมีหน้าที่ประชุมพิจารณากฎหมายหรือเรื่องใดเรื่องหนึ่งตามแต่จะโปรดเกล้าฯ พระราชทาน
หรือหากพิจารณาเห็นว่าเรื่องใดมีความสำคัญเกี่ยวกับสวัสดิภาพผลประโยชน์ของบ้านเมืองและ
ประชาชน สมควรที่จะประชุมปรึกษาถวายเป็นความเห็นและมีกรรมการองคมนตรีไม่ต่ำกว่า ๕ คน
ลงนามรับรองแล้ว สภานายกสามารถนำความขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระราชทาน
พระบรมราชานุญาตเปิดประชุมได้ สภากรรมการองคมนตรีนี้มีลักษณะการดำเนินการประชุม
การลงมติ และหลักการต่าง ๆ คล้ายรัฐสภาในระบอบประชาธิปไตย โดยมีกฎหมายของสภา
โดยเฉพาะเป็นหลัก เรียกว่า “ข้อบังคับสภากรรมการองคมนตรี พุทธศักราช ๒๔๗๒” สภา
กรรมการองคมนตรีเปิดประชุมครั้งแรก ในวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๗๐ ทำหน้าที่
คล้ายสภานิติบัญญัติโดยทั่วไป มีหน้าที่พิจารณาร่างกฎหมายต่าง ๆ ตลอดเวลา ๔ ปี นับตั้งแต่
ก่อตั้งสภากรรมการองคมนตรีขึ้นมา ได้มีการประชุมพิจารณากฎหมายต่าง ๆ ที่ส่งเข้าสภาอย่าง
จริงจัง นับเป็นการสร้างสรรค์สถาบันทางการเมืองได้อย่างสมพระราชประสงค์ หากแต่ได้มีการ
เปลี่ยนแปลงการปกครองเสียก่อน สภากรรมการองคมนตรีได้ยุบเลิกไป โดยประกาศยกเลิก
พระราชบัญญัติองคมนตรี พุทธศักราช ๒๔๗๐

๒. การเตรียมการพระราชทานรัฐธรรมนูญ

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชปณิธานอย่างแรงกล้าที่จะเห็น
ประเทศไทยมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในรัชกาลของพระองค์ ได้ทรงพระอุตสาหะให้มี
การพัฒนาการเมืองอย่างมีขั้นตอน โดยการสร้างสถาบันทางการเมืองขึ้น ในขณะเดียวกันก็ทรง
พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เตรียมการร่างรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุดในระบอบการปกครอง
ประชาธิปไตยไปพร้อมกัน แรกทีเดียวมีพระราชดำริว่าจะพระราชทานในวาระที่มีงานพระราชพิธี
ฉลองกรุงเทพมหานครครบรอบ ๑๕๐ ปี ในพุทธศักราช ๒๔๗๕ การเตรียมพระราชทาน

รัฐธรรมนูญเป็นไปอย่างเปิดเผย ดังจะเห็นได้จากปีพุทธศักราช ๒๔๗๔ ขณะที่เสด็จไปรักษาพระเนตรและเยือนประเทศสหรัฐอเมริกา ได้พระราชทานสัมภาษณ์แก่หนังสือพิมพ์ว่า ทรงเตรียมการที่จะให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศโดยเปลี่ยนการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย ซึ่งมีหนังสือพิมพ์อเมริกันฉบับหนึ่งได้เขียนภาพการ์ตูนเป็นภาพพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระมหาพิชัยมงกุฎประทับเหนือพระราชอาสน์กำลังพระราชทานม้วนกระดาษอันหมายถึง รัฐธรรมนูญแก่ราษฎรไทยคนหนึ่ง

เมื่อเสด็จกลับจากประเทศสหรัฐอเมริกา ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระยาศรีวิสารวาจา (เทียนเลี้ยง ชุนตระกุล) ปลัดทูลฉลองกระทรวงการต่างประเทศ ผู้สำเร็จเนติบัณฑิตจากประเทศอังกฤษ และนายเรมอนด์ บี. สตีเวนส์ (Raymond B. Stevens) ที่ปรึกษากระทรวงการต่างประเทศ ผู้สำเร็จวิชากฎหมายจากมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด (Harvard) เคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนรัฐนิวแฮมเชียร์ สังกัดพรรคดีโมแครต ทั้งสองท่านนี้เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท และมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้เป็นกรรมการร่างรัฐธรรมนูญและได้ดำเนินการร่างรัฐธรรมนูญเสร็จในวันที่ ๙ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๗๔ (ปลายปี) ร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นร่างภาษาอังกฤษใช้ชื่อว่า “An Outline of Changes in the Form of Government” ร่างดังกล่าวได้กำหนดรูปแบบของการปกครอง ความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจบริหารและนิติบัญญัติ ตลอดจนการเลือกตั้งสมาชิกผู้แทนราษฎรไว้ด้วย พร้อมกันนี้พระยาศรีวิสารวาจาและนายเรมอนด์ บี. สตีเวนส์ ได้ทำบันทึกความเห็นของตนแสดงเหตุผลว่ายังไม่ถึงเวลาสมควรที่จะมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ จนกว่าประชาชนจะมีการศึกษาและมีประสบการณ์ในการปกครองตนเองอย่างเพียงพอเสียก่อน

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้ส่งสำเนาร่างรัฐธรรมนูญตลอดจนความเห็นของพระยาศรีวิสารวาจาและนายเรมอนด์ บี. สตีเวนส์ ให้แก่อภิรัฐมนตรีในวันที่ ๑๒ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๗๔ เพื่อประชุมพิจารณาในที่ประชุมอภิรัฐมนตรีสภา แต่ไม่ปรากฏหลักฐานว่าได้มีการประชุมพิจารณากันอย่างไรหรือไม่ เข้าใจว่า หากมีการประชุมคงได้รับการคัดค้าน ฉะนั้นจึงไม่มีการพระราชทานรัฐธรรมนูญในพระราชพิธีฉลองครบรอบ ๑๕๐ ปี ในเดือนเมษายน พุทธศักราช ๒๔๗๕

๓. การปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองพุทธศักราช ๒๔๗๕ และการพระราชทานรัฐธรรมนูญ

ในวันที่ ๒๔ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๗๕ ได้มีกลุ่มบุคคลกลุ่มหนึ่งเรียกตนเองว่า “คณะราษฎร” ประกอบด้วย ทหารบก ทหารเรือ และพลเรือน เข้าทำการยึดอำนาจ ขณะนั้นพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จแปรพระราชฐานไปประทับ ณ สวนใกล้กังวล ตำบลหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ คณะผู้ก่อการได้จับกุมผู้สำเร็จราชการรักษาพระนคร

พระราชวงศ์ชั้นผู้ใหญ่ เสนาบดีและปลัดทูลฉลองกระทรวงต่าง ๆ ผู้บังคับบัญชาทหารและตำรวจ นำตัวมาควบคุม ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม และได้ส่งโทรเลขไปกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ณ สวนโกลกั้วล ให้ทรงทราบเรื่องที่ได้ทำการยึดอำนาจเปลี่ยนแปลงการปกครอง เพื่อขอพระราชทานรัฐธรรมนูญ ขอเชิญเสด็จกลับพระนครมาทรงดำรงตำแหน่งพระมหากษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ โดยมีข้อแม้ว่าถ้าทรงปฏิเสธหรือไม่ตอบรับภายใน ๒๔ ชั่วโมง คณะราษฎรจะพิจารณาอัญเชิญเจ้านายพระองค์อื่นขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์แทน พร้อมกันนี้ได้สั่งให้นาวาตรี หลวงศุขชลาศัย ร.น. (บุง ศุขชลาศัย) นำเรือรบหลวงสุโขทัยไปรับเสด็จกลับพระนครด้วย พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระราชประสงค์จะป้องกันมิให้มีการปะทะกันระหว่างฝ่ายที่ยังจงรักภักดีและคณะราษฎร จึงทรงยอมรับที่จะดำรงตำแหน่งพระมหากษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญและได้เสด็จพระราชดำเนินกลับกรุงเทพฯ โดยรถไฟพระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี พระบรมวงศานุวงศ์ และข้าราชการที่ตามเสด็จถึงกรุงเทพฯ เมื่อวันที่ ๒๖ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๗๕

ต่อมคณะราษฎรนำโดยหลวงประดิษฐมนูธรรมและคณะได้นำร่างพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช ๒๔๗๕ ขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย จากนั้นได้ประกาศใช้เป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ ในวันที่ ๒๗ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๗๕ พันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา หัวหน้าผู้รักษาพระนครฝ่ายทหาร ได้ประกาศแต่งตั้งผู้แทนราษฎรชุดแรกขึ้น จำนวน ๗๐ คน โดยคัดเลือกจากผู้ทรงคุณวุฒิในคณะราษฎรและคณะอื่น ๆ และได้มอบอำนาจการปกครองแผ่นดินให้แก่ผู้แทนราษฎรซึ่งเปิดประชุมครั้งแรก ในวันที่ ๒๘ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๗๕

จากการประชุมสภาผู้แทนราษฎรในวันที่ ๒๘ มิถุนายน นั้น ได้มีการแต่งตั้งคณะรัฐบาลชั่วคราวขึ้น โดยมีพระยามโนปกรณนิติธาดาเป็นประธานคณะกรรมการราษฎรหรือนายกรัฐมนตรี และมีรัฐมนตรีอีก ๑๔ นาย ทำหน้าที่บริหารราชการแผ่นดิน สภาผู้แทนได้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง เพื่อร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวรขึ้นใช้เป็นหลักในการปกครองประเทศ ร่างรัฐธรรมนูญได้ถูกนำเสนอต่อสภา ในวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๔๗๕ สภาผู้แทนราษฎรได้ประชุมพิจารณาหลายครั้ง และลงมติรับรองให้ใช้ได้เมื่อวันที่ ๒๘ พฤศจิกายน ในปีเดียวกัน

วันที่ ๑๐ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๗๕ ได้มีพิธีพระราชทานรัฐธรรมนูญ ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม ซึ่งใช้เป็นทีประชุมสภาผู้แทนราษฎร โดยจัดเป็นพระราชพิธีใหญ่ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จออกท่ามกลางมหาสมาคม ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม พระยามโนปกรณนิติธาดาได้นำรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายให้ทรงลงพระปรมาภิไธย แล้วทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานแก่เจ้าพระยาพิชัยญาติ ประธานสภาผู้แทนราษฎร นับเป็นการพระราชทานราชอาณาจักรแก่ปวงชนชาวไทยโดยสมบูรณ์ โดยมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ

พระราชกรณียกิจด้านอื่น ๆ

ตลอดรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งนับเวลาที่อยู่ในสิริราชสมบัติ ๙ ปี ๓ เดือน ๔ วัน ได้ประสบกับภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก อันเนื่องมาจากสงครามโลกครั้งที่ ๑ จึงทำให้มีความจำเป็นที่จะต้องตัดทอนรายจ่ายของประเทศลงไป เช่น การตัดทอนรายจ่ายฝ่ายทหาร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รวมกิจการกระทรวงทหารเรือเข้ากับกระทรวงกลาโหมด้วยกัน เรียกว่า กระทรวงกลาโหมและทหารเรือ เพื่อเป็นการประหยัดรายจ่ายของแผ่นดินและโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งสภาการคลังขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำของประเทศ

ด้านการศึกษา

ทรงสนับสนุนงานด้านการศึกษาให้มีการขยายตัวมากขึ้น ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศขยายอาณาเขตใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษาออกไปตามท้องถิ่นต่าง ๆ เพื่อให้ราษฎรทั่วประเทศได้รับการศึกษาโดยทั่วถึง ทรงปรับปรุงจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยให้เป็นสถานการศึกษาถึงขั้นอุดมศึกษาโดยสมบูรณ์ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ขยายหลักสูตรการศึกษาถึงขั้นปริญญาตามที่ปฏิบัติกันในอารยประเทศและเสด็จไปในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ ๒๕ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๗๓ และครั้งที่ ๒ วันที่ ๑๔ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๗๔ นอกจากนั้นโปรดเกล้าฯ ให้วางระเบียบหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกนักเรียนทุนเล่าเรียนหลวงไปศึกษาต่อต่างประเทศ

- ตั้งราชบัณฑิตยสภา พุทธศักราช ๒๔๖๔ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งราชบัณฑิตยสภาขึ้น เพื่อเป็นการส่งเสริมการศึกษาด้านวิจิตรศิลป์ ด้านวรรณคดี และโบราณคดีให้แพร่หลาย เป็นการรักษาเอกลักษณ์ของความเป็นชาติไทยให้คงอยู่ต่อไป

- ตั้งพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เป็นที่รวบรวมเก็บรักษาโบราณและศิลปวัตถุต่าง ๆ เพื่อจะให้เป็นที่ประจักษ์แก่มหาชนในการศึกษาหาความรู้และให้เป็นเกียรติยศแก่บ้านเมืองและทรงเปิดพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เมื่อปีพุทธศักราช ๒๔๙๖

ด้านการศึกษา

ในปีพุทธศักราช ๒๔๗๕ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิจ เป็นแม่กองบูรณะปฏิสังขรณ์วัดพระศรีรัตนศาสดารามในวาระแห่งงานฉลองกรุงรัตนโกสินทร์ครบ ๑๕๐ ปี

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว มิได้ทรงสร้างวัดประจำรัชกาล แต่ได้ทรงบูรณะปฏิสังขรณ์พระอารามต่าง ๆ เช่น วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม พระอารามประจำรัชกาล พระบรมราชชนก โปรดเกล้าฯ ให้เขียนภาพบนผนังเหนือประตูด้านหน้าของวัดสุวรรณดาราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และให้จัดสร้างพระอุโบสถบนลานพระปฐมเจดีย์ขึ้นใหม่แทนของเดิม ซึ่งทรุดโทรมยากแก่การปฏิสังขรณ์

ด้านความสัมพันธ์กับต่างประเทศ

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี เสด็จพระราชดำเนินต่างประเทศครั้งแรกเพื่อเจริญพระราชไมตรีระหว่างประเทศ ในปีพุทธศักราช ๒๔๗๒ คือเสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศสิงคโปร์ ชวา และบาหลี ระหว่างวันที่ ๒๕ กรกฎาคม - ๑๑ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๗๒

เสด็จพระราชดำเนินต่างประเทศครั้งที่ ๒ พุทธศักราช ๒๔๗๓ คือเสด็จประพาสอินโดจีน ประกอบด้วย เวียดนาม และกัมพูชา ระหว่างวันที่ ๖ เมษายน - ๘ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๗๓

เสด็จพระราชดำเนินต่างประเทศครั้งที่ ๓ ในปีพุทธศักราช ๒๔๗๔ เสด็จประพาส เชียงไฮ้ ฮองกง ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา และแคนาดา ระหว่างวันที่ ๒๐ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๗๓ (ปลายปี) - ๑๒ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๗๔ การเสด็จพระราชดำเนินครั้งนี้เป็นเวลาหลายเดือน เนื่องจากทรงรับการผ่าตัดพระเนตรข้างซ้าย ซึ่งประชวรเป็นติดต่อกัน ขณะเมื่อประพาสญี่ปุ่นได้เข้าเฝ้าสมเด็จพระจักรพรรดิ ณ นครโตเกียว และได้พระราชทานพระพุทธรูปทองคำและพระเขี้ยวแก้วไว้ ณ วัดพระพุทศศาสนา ณ เมืองนาโกย่าด้วย ขณะที่ประทับอยู่ในสหรัฐอเมริกา ผู้แทนมหาวิทยาลัย ๗ แห่ง กรมศึกษาธิการของสหรัฐอเมริกา และสภาการศึกษาอเมริกัน ได้เกิดพระเกียรติในฐานะที่ทรงพระปรีชาทางกฎหมาย คือทูลเกล้าฯ ถวายปริญญานิติศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ เมื่อวันที่ ๓๐ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๗๔ ทรงรับการผ่าตัดพระเนตร ในวันที่ ๕ มิถุนายน และในการเสด็จประพาสสถานที่ต่าง ๆ ในอเมริกา และแคนาดา ทรงได้รับการต้อนรับอย่างสมพระเกียรติจากประธานาธิบดีและประชาชนของทั้ง ๒ ประเทศ

พุทธศักราช ๒๔๗๖ เสด็จพระราชดำเนินต่างประเทศเป็นครั้งที่ ๔ พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี คือการเสด็จพระราชดำเนินสหรัฐอเมริกาและบางประเทศในยุโรป เช่น อิตาลี ฝรั่งเศส และเดนมาร์ก นอกจากเจริญพระราชไมตรีระหว่างประเทศแล้ว ได้ทรงรับการรักษาพระเนตรข้างขวาซึ่งประชวรไปพร้อมกัน ณ ประเทศอังกฤษ ขณะประทับอยู่ที่ประเทศอังกฤษนั้นได้ทรงติดต่อกับรัฐบาลเกี่ยวกับเรื่องการปกครองประเทศด้วยทรงเห็นว่า

ไม่ต้องตามการปกครองในระบอบประชาธิปไตยจนถึงที่สุดจึงได้ทรงประกาศสละราชสมบัติ ในวันที่ ๒ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๗๗ และประทับอยู่ ณ ประเทศอังกฤษ จนเสด็จสวรรคตในปีพุทธศักราช ๒๔๘๔

งานฉลองพระนครครบรอบ ๑๕๐ ปี

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระบรมราชานุสาวรีย์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ปฐมบรมกษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรีและสะพานปฐมบรมราชานุสรณ์ขึ้น เนื่องในโอกาสฉลองกรุงรัตนโกสินทร์ครบรอบ ๑๕๐ ปี

วันที่ ๔ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๗๕ เสด็จพระราชดำเนินทรงประกอบพระราชพิธีบวงสรวงสมเด็จพระบูรพมหากษัตริย์ ณ บริเวณท้องสนามหลวง

วันที่ ๕ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๗๕ เสด็จพระราชดำเนินในพระราชพิธีฉลองพระอารามวัดพระศรีรัตนศาสดารามซึ่งทรงโปรดฯ ให้บูรณะปฏิสังขรณ์

วันที่ ๖ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๗๕ เสด็จพระราชดำเนินโดยขบวนพยุหยาตราทางสถลมารค ซึ่งเป็นวันที่ระลึกมหาจักรี

วันที่ ๗ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๗๕ เสด็จพระราชดำเนินในพิธีเปิดสะพานปฐมบรมราชานุสรณ์

การเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎร

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรท้องถื่นต่าง ๆ และทอดพระเนตรชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน เพื่อประกอบพระบรมราชวินิจฉัยในการบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่ราษฎร

ในปีพุทธศักราช ๒๔๖๙ ได้เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมพสกนิกรหัวเมืองฝ่ายเหนือ คือ พิษณุโลก แพร่ ลำปาง เชียงใหม่ และเชียงราย

ในปีพุทธศักราช ๒๔๗๑ เสด็จพระราชดำเนินทางภาคใต้ คือ พัทลุง ตรัง ระนอง ภูเก็ต พังงา

ในปีพุทธศักราช ๒๔๗๒ เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมประชาชนที่ปัตตานี

สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี ในรัชกาลที่ ๗

หน้าว่าง

พระราชประวัติ

สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี

พระบรมราชินี

สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ ๗ พระนามเดิมว่า หม่อมเจ้าหญิงรำไพพรรณี สวัสดิวัตน์ ประสูติเมื่อวันอังคารที่ ๒๐ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๔๗ เป็นพระธิดาองค์ใหญ่ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมสวัสดิวัตน์วิศิษฎ์ กับพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาภาภรรณี

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระสวัสดิวัตน์วิศิษฎ์ พระนามเดิม พระองค์เจ้า สวัสดิโสภณ เป็นพระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวกับเจ้าจอมมารดาเปี่ยม

ในสกุลสุจริตกุล ซึ่งต่อมาสถาปนาเป็นเจ้าจอมมารดาในรัชกาลที่ ๕ และ เป็นสมเด็จพระปิยมมาวดีศรีพัชรินมาตา ในรัชกาลที่ ๖ ส่วนพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาภาภรรณีพระนามเดิม หม่อมเจ้าหญิงอาภาภรรณี เป็นหม่อมเจ้าองค์ใหญ่ในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงพิชิตปรีชากร (พระองค์เจ้าชายคัคณางยุคล) พระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นอธิบดีศาลรับสงเคราะห์ความทุกข์ยาก ทรงเป็นข้าหลวงต่างประเทศประจำมณฑลฮีสาน และทรงเป็น

สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี
พระบรมราชินี ในรัชกาลที่ ๗
ขณะยังทรงพระเยาว์

เสนาบดีกระทรวงยุติธรรม ทรงเป็นต้นราชสกุล คัคณางค์ หม่อมเจ้าหญิงอาภาพรณีนันได้เคยอยู่ในพระราชสำนักสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ ปฏิบัติราชการสนองพระเดชพระคุณเป็นที่ทรงพระเมตตากรุณามาแต่ก่อน และทรงมีอธยาศัยอันดี มีมรรยาทสุภาพ สมเป็นกัลยาณี พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงสถาปนาเป็นพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาภาพรณีน

สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ ๗ แต่เมื่อยังทรงเป็นหม่อมเจ้าหญิงนั้น ทรงอยู่ในพระอุปถัมภ์ของสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ ตั้งแต่พระชนมายุได้ ๒ พรรษา เรียกกันในเวลานั้นว่า ท่านหญิงนา ทรงรับการศึกษเบื้องต้นในพระบรมมหาราชวังและพระราชวังพญาไท จนพระชนมายุได้ ๗ พรรษา จึงได้เสด็จเข้ารับการศึกษาที่โรงเรียนราชินี ขณะเดียวกันได้ทรงศึกษาภาษาอังกฤษ และภาษาฝรั่งเศสจากพระอาจารย์ชาวต่างประเทศ เมื่อพระชนมายุได้ ๑๔ พรรษา ทรงอภิเษกสมรสกับ พันโท สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอเจ้าฟ้าประชาธิปกศักดิเดชน์ กรมขุนสุโขทัยธรรมราชา ผู้บังคับการโรงเรียนนายร้อยชั้นประถม โดยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบรมเชษฐา ทรงสวามิภักดิ์และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีการอภิเษกสมรส ณ พระที่นั่งวโรภาสพิฆาน พระราชวังบางปะอิน เมื่อวันที่ ๒๖ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๖๑

เมื่อสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนสุโขทัยธรรมราชาเสด็จไปทรงศึกษาเพิ่มเติม ณ ประเทศฝรั่งเศส พระวรวงศ์เธอก็ได้ตามเสด็จด้วย ทรงใช้เวลาว่างศึกษาภาษาอังกฤษและภาษาฝรั่งเศส เมื่อสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงสุโขทัยธรรมราชา เสด็จเจดถึงถวัลยราชสมบัติเป็นพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗ จึงเฉลิมพระนามหม่อมเจ้าหญิงรำไพพรรณี พระวรวงศ์เธอเป็นสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี

สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี ทรงดำรงฐานันดรศักดิ์ เป็นสมเด็จพระบรมราชินีในรัชกาลที่ ๗ ซึ่งเป็นรัชกาลที่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย โดยที่ประชากรส่วนใหญ่ในประเทศยังมีการศึกษาไม่มากพอที่จะรู้ จะเข้าใจว่าประชาธิปไตยเป็นอย่างไร ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงโดยที่ประชากรส่วนใหญ่ยังไม่พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลง จึงมีผลกระทบต่อพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี เป็นอย่างยิ่ง แม้จะทรงประสบทุกข์ในพระราชหฤทัยสักเพียงไรก็ทรงเข้ม ทรงอดกลั้น ด้วยพระขันติธรรมและพระเมตตาธรรม ทั้งนี้ ก็เพื่อความสงบเรียบร้อยและความผาสุกของประชาชนอันเป็นที่รักยิ่งของพระองค์ภายหลังจากทรงพระราชทานรัฐธรรมนูญแล้ว การบริหารบ้านเมืองก็มีได้เป็นไปด้วยพระราชประสงค์คือเพื่อประโยชน์ของประชาชนเป็นส่วนใหญ่ และเป็นไปตามครรลองประชาธิปไตย ครั้นเมื่อเสด็จไปประทับรักษาพระองค์ที่ประเทศอังกฤษ ก็ยังคงมีแนวความคิดทางด้านการเมืองขัดแย้งกันอยู่ พระองค์จึงทรงตัดสินใจเสด็จสละราชสมบัติ เหตุการณ์ทั้งหมดที่เกิดขึ้นนับแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นต้นมา สมเด็จพระนางเจ้า

รำไพพรรณี พระบรมราชินีทรงร่วมทุกข์ ร่วมสุข เสด็จเคียงข้างตามเสด็จพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวไปทั่วทุกแห่งหน แม้พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวจะเสด็จสวรรคตไปแล้วก็ตาม สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีฯ ก็ได้เชิญพระโกศพระบรมอัฐิพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวติดพระองค์ไปด้วยเสมอ ไม่ว่าจะเสด็จแปรพระราชฐานไปประทับแรม ณ ที่ใดก็ตาม เมื่อเสด็จนิวัติประเทศไทย ได้เสด็จประทับ ณ วังสระปทุม ตามคำกราบบังคมทูลเชิญของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เป็นเวลาเกือบ ๒ ปี จึงเสด็จแปรพระราชฐานไปประทับ ณ พระตำหนักสวนบ้านแก้ว จังหวัดจันทบุรี ณ ที่นี้ ทรงโปรดเกล้าฯ พระราชทานและพระราชดำริให้ทดลองปลูกพืชสวนครัว พืชไร่ และผลไม้นานาชนิด การเลี้ยงสัตว์พันธุ์ต่าง ๆ เมื่อได้ผลแล้วก็ทรงนำความรู้ที่ได้จากการทดลองไปแนะนำเผยแพร่แก่ราษฎรในท้องถิ่นต่อไป ทรงส่งเสริมและพัฒนาการทอเสื้อจันทบูรณ์ทั้งด้านกรรมวิธีการผลิตและรูปแบบผลิตภัณฑ์จนเป็นที่แพร่หลายเรียกกันทั่วไปว่า “ผลิตภัณฑ์เสื้อสมเด็จพระปกเกล้าฯ” ทรงโปรดเกล้าฯ รับโรงพยาบาลจันทบุรี ต่อมารัฐบาลเปลี่ยนชื่อเป็น “โรงพยาบาลพระปกเกล้าฯ” และวิทยาลัยพยาบาลไว้ในพระบรมราชินูปถัมภ์โปรดเกล้าฯ ตั้งทุน “ประชาธิปไตยบรมราชานุสรณ์” ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น “มูลนิธิประชาธิปไตย” เพื่อบำรุงโรงพยาบาลพระปกเกล้าฯ วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้าฯ และวิทยาลัยจันทบุรี

สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีฯ ได้เสด็จแปรพระราชฐานกลับมาประทับที่กรุงเทพฯ ณ พระตำหนักสุโขทัย อย่างเป็นทางการถาวร ในปี พ.ศ. ๒๕๑๑ ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจน้อยใหญ่เพื่อประโยชน์ต่อประเทศชาตินานัปการ ทรงพระอุตสาหะปฏิบัติราชการอย่างที่สามัญชนกล่าวขานกันว่า “งานหลวงมิได้ขาด งานราษฎร์มิได้เว้น” ทรงดำรงพระชนม์ชีพอย่างเรียบง่ายไม่ถือพระองค์ มีพระราชอัธยาศัยที่นุ่มนวล อ่อนน้อม ทรงตรงต่อเวลาและหน้าที่เสมอ มีน้ำพระราชหฤทัยและพระเมตตาอันดียิ่งแก่กับทุก ๆ คน ในยามที่ทรงว่างโปรดทรงกอล์ฟและทรงทำสวน โปรดดอกไม้เป็นที่ยิ่ง โดยเฉพาะดอกคาร์เนชั่น สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีฯ ทรงพระประชวรและเสด็จสวรรคตด้วยพระหทัยวาย โดยพระอาการสงบ เมื่อวันที่ ๒๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๗ พระชนมพรรษาได้ ๗๙ พรรษา ๕ เดือน ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้สำนักพระราชวังจัดการพระบรมศพถวาย พระเกียรติยศตามพระราชประเพณี ประดิษฐานพระบรมศพ ณ พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท ในพระบรมมหาราชวัง และโปรดเกล้าฯ ให้มีพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพ ณ พระเมรุมาศ ท้องสนามหลวง ในวันที่ ๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๘

พระบรมราชานุสาวรีย์

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

เมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๗๕ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยามแก่ประชาชนชาวไทย อันถือเป็นเหตุการณ์ที่มีความสำคัญยิ่งเหตุการณ์หนึ่งในประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองของประเทศ ที่พระมหากษัตริย์ทรงสละพระราชอำนาจอันล้นพ้นของพระองค์ให้แก่ประชาชนชาวไทยนำประเทศเข้าสู่การปกครองระบอบประชาธิปไตย ทำให้ประเทศเจริญก้าวหน้าในด้านการปกครองทัดเทียมนานาอารยประเทศ หลังจากประเทศไทยได้มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแล้ว บรรดาสมาชิกรัฐสภาและรัฐบาลในแต่ละสมัยต่างรำลึกในพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้น จึงได้มีการเรียกร้องให้มีการสร้างพระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ขึ้นตั้งแต่ปี พุทธศักราช ๒๕๑๒ ในสมัยของ พันเอกนายวรการบัญชา ประธานรัฐสภา แล้วเสร็จในปีพุทธศักราช ๒๕๒๓ ในสมัยพลอากาศเอกหะริน หงสกุล เป็นประธานรัฐสภา โดยมีนายสาโรช จารักษ์ ประติมากร กองหัตถศิลป์ เป็นผู้ออกแบบ นายสนั่น ศิลากรณ์ เป็นผู้ปั้นพระบรมรูป นายประเทือง ธรรมรักษ์ เป็นผู้ปั้นพระที่นั่งพุดตานกาญจจินหาสน์ กรมศิลปากรเป็นผู้ควบคุมการปั้น

เมื่อการปั้นพระบรมรูปแล้วเสร็จ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเททองหล่อพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ณ สำนักงานเลขาธิการรัฐสภาในวันเสาร์ที่ ๗ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๒๒ และได้เสด็จพระราชดำเนิน มาทรงเปิดพระบรมราชานุสาวรีย์ในวันที่ ๑๐ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๒๓

พิพิธภัณฑ์

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

พิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ตั้งอยู่ ณ ห้องใต้ฐานพระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งอยู่บริเวณด้านหน้าอาคารสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ความเป็นมาของพิพิธภัณฑ์ฯ แห่งนี้สืบเนื่องมาจากการสร้างพระบรมราชานุสาวรีย์ฯ เมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๒๒ ประธานรัฐสภาในสมัยนั้น (พลอากาศเอก หะริน หงสกุล) ได้มีดำริว่าสมควรจะใช้ห้องใต้ฐานพระบรมราชานุสาวรีย์จัดสร้างเป็นพิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อให้อนุชนรุ่นหลังได้น้อมรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ท่าน ดังนั้นจึงได้ดำเนินการขอพระราชทานสิ่งของเครื่องใช้ส่วนพระองค์ ซึ่งได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ ๗ พระราชทานสิ่งของจากวังสุโขทัยมาจัดแสดงจำนวนหลายรายการ เช่น ฉลองพระองค์ พระมาลา ฉลองพระบาท ชุดเครื่องเสวย หนังสือส่วนพระองค์ โต๊ะทรงพระอักษร ฉลองพระเนตร ไฟแช็ค ฯลฯ

โต๊ะทรงพระอักษร

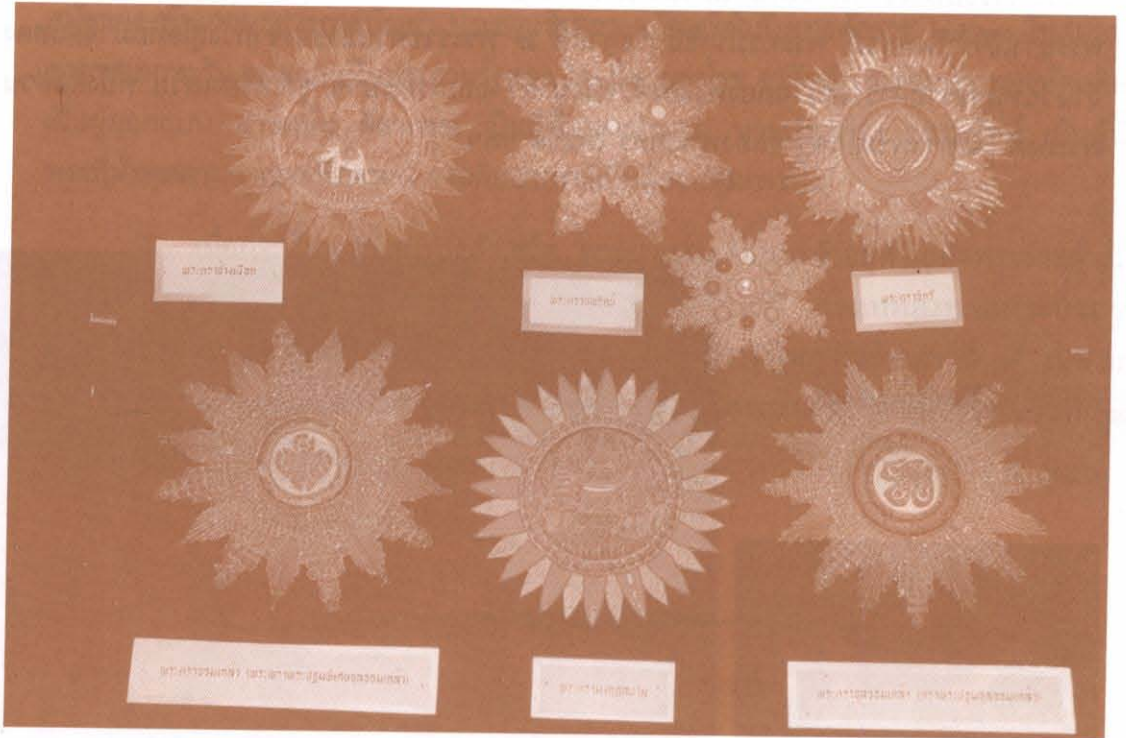

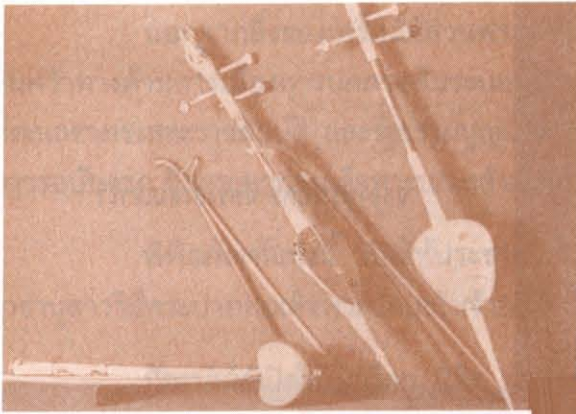
ฉลองพระองค์ชุดทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์

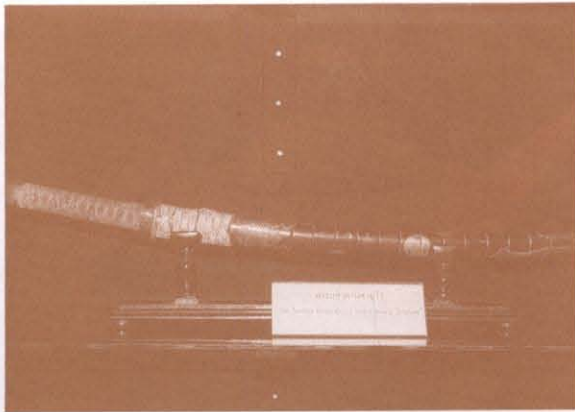
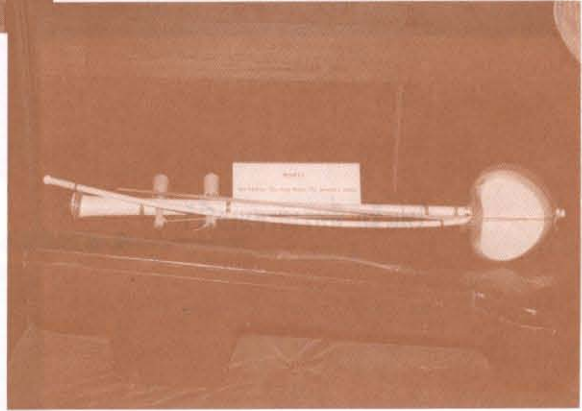
ฉลองพระองค์ชุดเต็มยศทหารเรือไทย

เครื่องราชอิสริยาภรณ์ของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

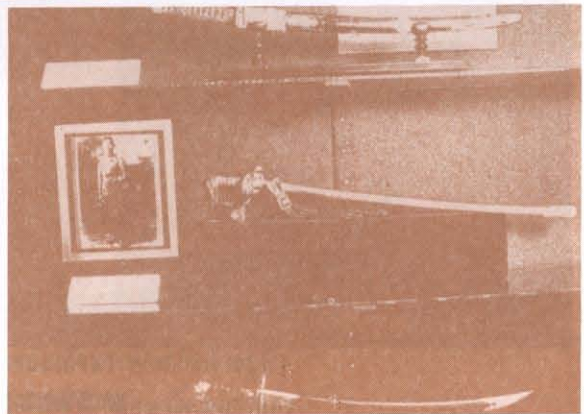

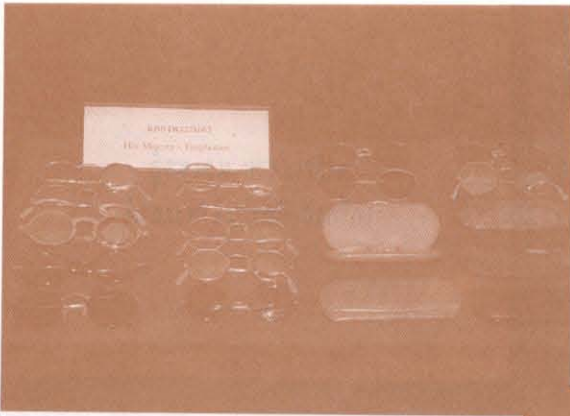
ซอสามสาย และซออู้
เครื่องสังคีตประจำพระองค์

พระแสงดาบขามูไรที่ทรงได้รับการถวาย
ในการเยือนประเทศญี่ปุ่น

พระแสงกระบี่ และพระแสงดาบ
ที่จัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์ฯ

กล่องพระเนตร ที่ทรงสะสมเอาไว้

ไฟแช็ก ที่ทรงสะสมเอาไว้

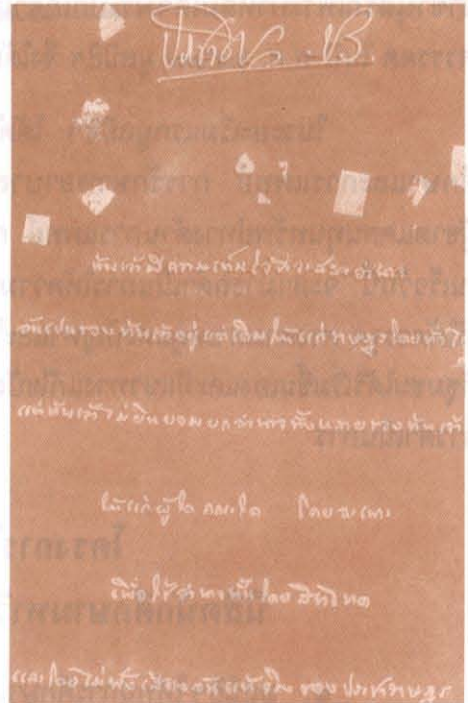

ชุดเสวยพระสุธารสชา

นอกจากสิ่งของเครื่องใช้ส่วนพระองค์แล้ว ยังมีเอกสารที่ทรงคุณค่าต่อการศึกษา ค้นคว้าทางด้านการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยจัดแสดงไว้ด้วย เช่น ลายพระราชหัตถเลขาทรงสละราชสมบัติ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ ฉบับถาวรฉบับแรก ซึ่งพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงลงพระปรมาภิไธย

พิพิธภัณฑ์แห่งนี้ เปิดให้ประชาชนเข้าชมครั้งแรก ในงานพระราชพิธีเปิดพระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๒๓

ปัจจุบันได้เปิดให้นักเรียน นิสิต นักศึกษาและผู้สนใจทั่วไป เข้าชมทุกวัน จันทร์-ศุกร์ ในเวลาราชการ

พระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
ประดิษฐานหน้าอาคารสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

มูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี

สืบเนื่องมาจากการสร้างพระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๒๓ ได้มีประชาชนบริจาคเงินสมทบทุนในการสร้าง เป็นจำนวนเงินเกินกว่า จำนวนที่ต้องการ คณะกรรมการอำนวยการสร้างพระบรมราชานุสาวรีย์ฯ จึงเห็นควรนำเงินส่วน ที่เหลือจัดตั้งเป็นมูลนิธิ เพื่อเป็นการน้อมรำลึกถึงพระมหากษัตริย์คุณและเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และสนองศรัทธาของประชาชนผู้บริจาค สมเด็จพระนางเจ้า รำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ ๗ ทรงโปรดเกล้าฯ พระราชทานชื่อว่า “มูลนิธิพระบรม ราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว” ครั้นสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีฯ เสด็จ สวรรคต ในปี พ.ศ. ๒๕๒๗ มูลนิธิฯ จึงได้แก้ไขเพิ่มเติมชื่อมูลนิธิฯ โดยผนวกพระนามเข้าไว้ด้วย

ในระยะเริ่มแรกมูลนิธิฯ ได้ดำเนินการโดยหวังผลระยะยาวให้เกิดแก่การส่งเสริมการ ศึกษาและการแพทย์ การรักษาพยาบาลผู้ป่วยที่ยากจน โดยมุ่งให้ทุนการศึกษาแก่นักศึกษา ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ทางการแพทย์ การพยาบาล และสาขาวิชาการอื่น ๆ มูลนิธิฯ หวังว่า ในเร็ววันนี้ จะสามารถดำเนินการให้ความช่วยเหลือทางด้านการศึกษาและการพยาบาลแก่ผู้ยาก ไร้ได้ตรงจุด ตรงตามสาเหตุแห่งปัญหาและโดยตรงมากขึ้น และหวังที่จะให้ความสนับสนุนโครงการ ที่ชุมชนได้ริเริ่มขึ้นเองและมีแนวทางแก้ไขปัญหาคือเป็นของตนเอง แต่ยังคงขาดแคลนทุนทรัพย์เพื่อใช้ในการดำเนินการ

โครงการให้ทุนการศึกษาแก่ นิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัยและวิทยาลัยพยาบาล

๑. มูลนิธิฯ ให้ทุนการศึกษาแก่นิสิตนักศึกษา ที่มีสัญชาติไทย มีภูมิลำเนาอยู่ในชนบท มีความประพฤติดี มีผลการเรียนดีพอสมควร ขาดแคลนทุนการศึกษา มีเจตนาที่จะทำงานเกี่ยวกับ การพัฒนาประเทศโดยเฉพาะในชนบท หรือในท้องถิ่นที่นิสิตนักศึกษามีภูมิลำเนาอยู่

๒. ผู้รับทุนการศึกษาไม่มีภาระผูกพันใด ๆ ต่อมูลนิธิฯ หากนักศึกษาสอบไม่ผ่านมูลนิธิฯ ก็จะงดการให้ทุน

๓. มูลนิธิฯ ให้ทุนการศึกษาแก่นักศึกษาวิทยาลัยพยาบาล ทุนละ ๔,๐๐๐ บาท นิสิตนักศึกษา คณะแพทยศาสตร์ ทุนละ ๘,๐๐๐ บาท และนิสิตนักศึกษาคณะอื่น ๆ ทุนละ ๖,๐๐๐ บาท มูลนิธิฯ ให้ทุนต่อเนื่องจนจบหลักสูตรการศึกษา

การบริจาคสมทบทุนมูลนิธิฯ

ผู้มีจิตศรัทธาประสงค์จะบริจาคเงินสมทบทุนมูลนิธิฯ ตามกำลังความสามารถและแรงศรัทธา ติดต่อบริจาคได้ที่

สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ถนน อุทองใน เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐

โดยส่งเป็นตั๋วแลกเงิน หรือธนาคัตสั่งจ่ายมูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ณ ไปรษณีย์โทรเลขรัฐสภา เขตดุสิต กทม. ๑๐๓๐๐

บรรณานุกรม

ทองต้อ กล้วยไม้ เรียบเรียง. สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ ๙. กรุงเทพฯ : มทป., ๒๕๒๗.

ประมวลพระฉายาลักษณ์ และภาพพระราชกรณียกิจ สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี ในรัชกาลที่ ๙. กรุงเทพฯ : สำนักพระราชเลขานุการ, ๒๕๒๘.

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว กับการปกครองระบบรัฐสภา. กรุงเทพฯ : รัฐสภา, ๒๕๒๓.

พระราชประวัติและพระราชกรณียกิจ ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพฯ : รัฐสภา, ๒๕๒๔.

พระราชประวัติสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ ๙. กรุงเทพฯ : ห้องสมุดเฉพาะ สำนักพระราชเลขานุการ กองกลาง สำนักพระราชเลขานุการ, ๒๕๓๑.

พีรพล สงนุ้ย. “พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว” เสนาศึกษา. ๖๐ ตอน ๑, กันยายน - พฤศจิกายน ๒๕๓๖, ๑๓ - ๓๘ หน้า.

สมุดภาพรัชกาลที่ ๙. กรุงเทพฯ : มูลนิธิพระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี, ๒๕๓๑.

อนาถ

งานพระราชทานเพลิงศพ

พลตรี กมล สาคูณ ปช. ปม.

ณ เมรุหลวงหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส

กรุงเทพมหานคร

วันพุธที่ ๒๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๙

ชื่อ เวลา พลตรี กมล สาคูณ

ชาตะ ๓ กรกฎาคม ๒๔๘๐

มรณะ ๒ กันยายน ๒๕๓๘

สิริรวมอายุ ๕๘ ปี

ชื่อ พลตรี กมล สาคุล
ชาติ ๓ กรกฎาคม ๒๕๘๐
มรณะ ๒ กันยายน ๒๕๓๘
สิริรวมอายุ ๕๘ ปี

หน้าว่าง

หมายรับสั่งที่ ๑๘๕๐๗

(แบบ ข.)

สำนักพระราชวัง

4 กันยายน 2538

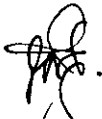
พลตรี กมล สาคุณ ป.ช.,ป.ม. อายุ 58 ปี นายทหารประจำการกองบัญชาการกองทัพบก
สังกัดกระทรวงกลาโหม กราบถวายบังคมลาถึงอนิจกรรมด้วยโรคมะเร็งหลังโพรงจมูก ณ โรงพยาบาลรามามาธิบดี
กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 2 กันยายน 2538 เวลา 08.05 น.

วันจันทร์ที่ 4 กันยายน 2538 เวลา 18.00 น. ขอรับพระราชทานน้ำหลวงอาบศพ

พร้อมด้วยเครื่องเกียรติยศประกอบศพ ณ ศาลา 9 วัดโสมนัสวิหาร กรุงเทพมหานคร

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานโกศแปดเหลี่ยม ฉัตรเบญจาตั้งประดับเกียรติยศ ปี่ กลองชนะ

ประโคมเวลาพระราชทานน้ำหลวงอาบศพ พระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรมเวลากลางคืน กำหนด 3 คืน.

ประจักษ์/วิเศษ/ นาย

วัน	หน้าที่
	พนักงานพระราชพิธี
	นำหมายเวียน เจ้าภาพศพ พลตรี กมล สาคุณ
	เพื่อทราบ
	เครื่องประดับเกียรติยศที่พระราชทานมาไว้ และเจ้าพนักงานผู้มาปฏิบัติ
	เจ้าภาพไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายอย่างใดทั้งสิ้น

ทั้งนี้ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยก็ให้ตามผู้รับรับสั่ง
โดยหน้าที่ราชการ

ผู้รับรับสั่ง

หน้าว่าง

(แบบ ก.)

หมายรับสั่งที่ ๑๘๘๘๗

สำนักพระราชวัง

8 กันยายน 2538

สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้
คุณหญิงฉะอมทิพย์ ศาตะมาน เชิญพวงมาลาไปวางที่หน้าโกศศพ พลตรี กมล สาकुณ ป.จ.,ป.ม.

ณ ศาลา 9 วัดโสมนัสวิหาร กรุงเทพมหานคร

วันศุกร์ที่ 8 กันยายน 2538 เวลา 19.30 น.

ประมรัตน์/พิมพ์/...../นางน

วัน	หน้าที่ .....
	<p>พนักงานพระราชพิธี</p> <p>นำหมายเวียน เจ้าภาพศพ พลตรี กมล สาकुณ</p> <p>เพื่อทราบ.</p>

ทั้งนี้ ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยก็ให้ถามผู้รับรับสั่ง
โดยหน้าที่ราชการ

.....

ผู้รับรับสั่ง

หน้าว่าง

หมายรับสั่งที่ ๑๓๗๘๖

(แบบ ก.)
สำนักพระราชวัง

17 พฤษภาคม 2539

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนินแทนพระองค์ไปพระราชทานเพลิงศพ พลตรี กมล สาคุณ ป.ช.,ป.ม. ณ เมรุหลวงหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส กรุงเทพมหานคร

วันพุธที่ 29 พฤษภาคม 2539 เวลา 17.30 น.
แต่งกายเครื่องแบบปกติขาว ไว้ทุกข์.

ประจักษ์/พิมพ์/พิมพ์/พิมพ์/พิมพ์

วัน	หน้าที่	พนักงานพระราชพิธี
	เพื่อทราบ	ว่าหมายเวียน เจ้าภาพศพ พลตรี กมล สาคุณ

ทั้งนี้ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยก็ให้ถามผู้รับรับสั่ง โดยหน้าที่ราชการ

ผู้รับรับสั่ง

หน้าว่าง

หมายรับสั่งที่ ๑๓๗๘๑

(แบบ ข.)

สำนักพระราชวัง

17 พฤษภาคม 2539

พระราชทานเพลิงศพ พลตรี อมล สาคุณ ป.ช.,ป.ม. นายทหารประจำการกองบัญชาการกองทัพบก
 สังกัดกระทรวงกลาโหม ณ เมรุหลวงหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส กรุงเทพมหานคร
 วันอังคารที่ 28 พฤษภาคม 2539 เวลา 13.00 น. เชิญหีบศพออกตั้งบำเพ็ญกุศล
 ณ ศาลาวัดเทพศิรินทราวาส ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานโกศแปดเหลี่ยม ฉัตรเบญจาทิ้งประดับเกียรติยศ
 วันพุธที่ 29 พฤษภาคม 2539 เวลา 15.00 น. เชิญโกศศพแห่เวียนเมรุ แล้วเชิญขึ้นตั้งบนจิตกาธาน
 เวลา 17.30 น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้
 สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนินแทนพระองค์ไปพระราชทานเพลิงศพ
 วันพฤหัสบดีที่ 30 พฤษภาคม 2539 เวลา 07.00 น. เก็บอัฐิ.

 ประณมรัตน์/ฉันท/๑๖๓๓๓๓/ทาน.

วัน	หน้าที่	พนักงานพระราชพิธี
		นำหมายเวียน เจ้าภาพศพ พลตรี อมล สาคุณ
	เพื่อทราบ.	
		เครื่องประกอบเกียรติยศที่พระราชทานมานี้ และเจ้าพนักงานผู้มาปฏิบัติ
		เจ้าภาพไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายอย่างใดทั้งสิ้น.

ทั้งนี้ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยก็ให้ถามผู้รับรับสั่ง
 โดยหน้าที่ราชการ

 ผู้รับรับสั่ง

หน้าว่าง

สำนักในพระกรุณาธิคุณล้นเกล้าล้นกระหม่อม

เมื่อความทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทว่า พลตรี กมล สาคุณ ได้ล้มป่วยลงด้วยโรค
มะเร็งหลังโพรงจมูกอาการนำวิตกเมื่อเดือนมกราคม ๒๕๓๗ สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ
ได้ทรงพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานรับ พลตรี กมล สาคุณ ไว้เป็น
คนไข้ในพระบรมราชานุเคราะห์และทรงมีรับสั่งให้กองราชเลขาธุการในพระองค์สมเด็จพระบรม
ราชินีนาถ อัญเชิญแจกันดอกไม้พระราชทานเยี่ยมอาการป่วยของ พลตรี กมล สาคุณ อยู่ตลอด
เวลาจนกระทั่งเวลาผ่านไป ๒ ปีเศษ พลตรี กมล สาคุณ ได้รับการรักษา ณ ตึกศูนย์การแพทย์
สิริกิติ์ โรงพยาบาลรามาธิบดี อาการป่วยไม่ดีขึ้นและได้เสียชีวิตลงเมื่อวันที่ ๒ กันยายน ๒๕๓๘
ความได้ทราบถึงฝ่าละอองธุลีพระบาทว่า พลตรี กมล สาคุณ กราบถวายบังคมลาถึงอนิจกรรม
แล้ว ได้ทรงพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานพวงมาลารวงหน้าโกศศพ
นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณและเกียรติยศอันสูงสุดแก่ พลตรี กมล สาคุณ และวงศ์ตระกูลเป็น
ล้นพ้น

ข้าพระพุทธเจ้า ภรรยาและบุตรหลานของ พลตรี กมล สาคุณ ขอน้อมเกล้าน้อม
กระหม่อมกราบถวายบังคมแทบเบื้องพระยุคลบาท ด้วยความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้า
ล้นกระหม่อมหาที่สุดมิได้และขอเทิดทูนพระมหากรุณาธิคุณอันใหญ่หลวงนี้ไว้เหนือเกล้าเหนือ
กระหม่อมด้วยความจงรักภักดีตราบชั่วชีวิตจะหาไม่

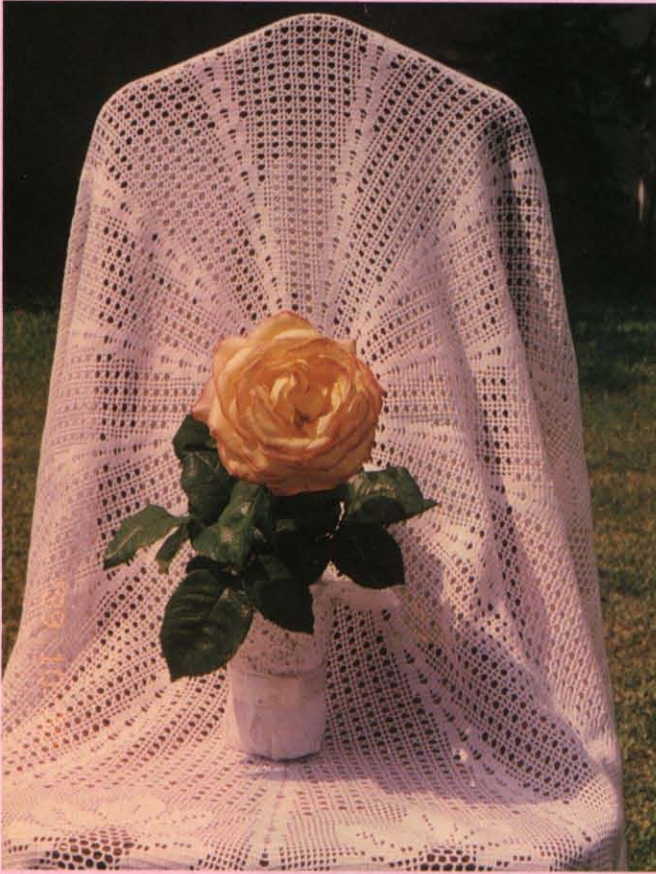
ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อมขอเดชะ

ข้าพระพุทธเจ้า

นางบุษบงกช	สาคุณ
นายบัณฑิต - นางฉนิชา	สาคุณ
ร้อยเอก ประภาสิต	สาคุณ
นายกฤษณ์กมล	สาคุณ
เด็กชายตรีขวัญ	สาคุณ
เด็กหญิงณัฐชนก	สาคุณ

หน้าว่าง

สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ
พระราชทานดอกไม้ (ควีนสิริกิตต์)
เยี่ยมอาการป่วย พลตรี กมล สาคุณ

แจ้กัันดอกไม้พระราชทานเยื่อมาการป่วย พลตรี กมล สาคูณ

แจกันดอกไม้พระราชทานเยี่ยมอาการป่วย พลตรี กมล สาคูณ

ประวัติ พลตรี กมล สาคุณ

พลตรี กมล สาคุณ เกิดเมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๘๐ ปีฉลู ที่บ้านนาโพธิ์ ตำบลโนนทอง อำเภอเมืองพล จังหวัดขอนแก่น เป็นบุตรของนายทอง และนางหวด สาคุณ มีพี่น้องร่วมบิดามารดา ๕ คน คือ

๑. นายบุญมี สาคุณ (ถึงแก่กรรม)
๒. นายคำนึ่ง สาคุณ
๓. นาวาอากาศเอก เกรียงยศ สาคุณ
๔. พลตรี กมล สาคุณ
๕. นายมงคล สาคุณ

พลตรี กมล สาคุณ ได้สมรสกับนางสาวบุษบงกช ศิริบูรณ์ เมื่อวันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๐๗ ที่จังหวัดขอนแก่น มีบุตรรวม ๓ คน และบุตรบุญธรรม ๑ คน คือ

๑. นายปิ่นชญา สาคุณ สมรสกับนางสาวณิชา พูลมานะอดิสากุล มีธิดา ๑ คน คือ เด็กหญิงณัฐชนก (สะออน) สาคุณ
๒. ร้อยเอก ประกาศิต สาคุณ
๓. นายเกษมกมล สาคุณ
๔. เด็กชายตรีชวัญ สาคุณ (บุตรบุญธรรม)

ประวัติการศึกษา

- พ.ศ. ๒๔๙๘   มัธยมปีที่ ๖ โรงเรียนวัดราชบพิตร
พ.ศ. ๒๕๐๐   โรงเรียนเตรียมนายร้อย

ประวัติรับราชการ

- ๑ มีนาคม ๒๕๐๐ เป็นนักเรียนนายร้อย
- ๒๕ มกราคม ๒๕๐๕ ประจำกองบังคับการศูนย์การทหารม้า
- ๒๑ กันยายน ๒๕๐๕ ผู้บังคับหมวดปืนเล็กกองพันทหารม้าที่ ๖
- ๓๐ มิถุนายน ๒๕๐๗ ผู้บังคับหมวดอาวุธกองร้อยปืนเล็กกองพันทหารม้าที่ ๖ กรมทหารม้าที่ ๒

๑	เมษายน	๒๕๑๑	รักษาการผู้บังคับกองร้อยปืนเล็กกองพันทหารม้าที่ ๒ กรมทหารม้าที่ ๒
๒	กุมภาพันธ์	๒๕๑๑	นายทหารติดต่อกองร้อยทหารม้ายานเกราะ กองพลทหารอาสาสมัคร
๕	สิงหาคม	๒๕๑๒	นายทหารฝ่ายส่งกำลังบำรุง กองพันทหารม้าที่ ๒ กรมทหารม้าที่ ๒
๒	ตุลาคม	๒๕๑๓	ประจำกองบัญชาการโรงเรียนเสนาธิการทหารบก เพื่อเข้ารับการศึกษาเป็นนายทหารนักเรียนโรงเรียนเสนาธิการทหารบกชุดที่ ๕๐
๒	ตุลาคม	๒๕๑๔	นายทหารยุทธการ และการฝึกกองพันทหารม้าที่ ๒ กรมทหารม้าที่ ๒
๒	ตุลาคม	๒๕๑๕	รองผู้บังคับกองพันทหารม้าที่ ๒ กรมทหารม้าที่ ๒
๑๑	เมษายน	๒๕๑๗	รักษาราชการประจำแผนกกรมยุทธศึกษาทหารบก
๒๔	สิงหาคม	๒๕๑๘	ผู้บังคับการกองพันทหารม้าที่ ๒ กรมทหารม้าที่ ๒
๒๖	มกราคม	๒๕๒๔	รองผู้บังคับการกรมทหารม้าที่ ๓
๙	พฤษภาคม	๒๕๒๖	รักษาราชการผู้บังคับการกรมทหารม้าที่ ๒
๑๒	ตุลาคม	๒๕๒๖	ผู้บังคับการกรมทหารม้าที่ ๒
๒๔	ตุลาคม	๒๕๓๑	รองผู้บัญชาการกองพลทหารม้าที่ ๑
๑	ตุลาคม	๒๕๓๔	ผู้บัญชาการกองพลทหารม้าที่ ๑
๗	เมษายน	๒๕๓๕	ผู้บัญชาการกองพลทหารม้าที่ ๒
๑	ตุลาคม	๒๕๓๖	ประจำกองบัญชาการกองทัพบก

ตำแหน่งราชการพิเศษ

๒๑	ธันวาคม	๒๕๒๔	มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้เป็นราชองครักษ์เวร
๒๑	ธันวาคม	๒๕๒๗	มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้เป็นราชองครักษ์เวร
๒๑	ธันวาคม	๒๕๓๐	มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้เป็นราชองครักษ์เวร
๒๑	ธันวาคม	๒๕๓๓	มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้เป็นราชองครักษ์เวร

ยศทหาร

๑	มีนาคม	๒๕๐๐	นักเรียนนายร้อย
๒๕	มกราคม	๒๕๐๕	ว่าที่ร้อยตรี

๑	ตุลาคม	๒๕๐๕	ร้อยตรี
๑	ตุลาคม	๒๕๐๗	ร้อยโท
๑	ตุลาคม	๒๕๑๒	ร้อยเอก
๑	ตุลาคม	๒๕๑๖	พันตรี
๑	ตุลาคม	๒๕๒๐	พันโท
๒๖	มกราคม	๒๕๒๔	พันเอก
๑	ตุลาคม	๒๕๓๔	พลตรี

เครื่องราชอิสริยาภรณ์

๕	ธันวาคม	๒๕๑๐	เหรียญเบญจมาภรณ์ช้างเผือก
๑๐	เมษายน	๒๕๑๓	เหรียญชัยสมรภูมิ
๕	ธันวาคม	๒๕๑๔	จัตุมติภรณ์มงกุฎไทย
๕	ธันวาคม	๒๕๑๗	จัตุมติภรณ์ช้างเผือก
๕	ธันวาคม	๒๕๑๗	เหรียญจักรมาลา
๑๒	มิถุนายน	๒๕๑๘	เหรียญพิทักษ์เสรีชนชั้น ๑
๒๘	มิถุนายน	๒๕๑๘	เหรียญราชการชายแดน
๕	ธันวาคม	๒๕๒๗	ทวีติยาภรณ์มงกุฎไทย
๕	ธันวาคม	๒๕๒๙	ทวีติยาภรณ์ช้างเผือก
๕	ธันวาคม	๒๕๓๒	ประถมาภรณ์มงกุฎไทย
๕	ธันวาคม	๒๕๓๕	ประถมาภรณ์ช้างเผือก

หน้าว่าง

(สำเนา)

ฉบับพิเศษ หน้า ๑

เล่ม ๑๐๘ ตอนที่ ๑๓๖

ราชกิจจานุเบกษา

๖ สิงหาคม ๒๕๓๔

ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี

เรื่อง ให้นำอาหารรับราชการ

มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้นำอาหารรับราชการสนองพระเดชพระคุณ
ดังต่อไปนี้

ฯลฯ

กองทัพบก

ฯลฯ

๒๔๙. พันเอก กมล สาคุณ เป็น ผู้บัญชาการกองพลทหารม้าที่ ๑

ฯลฯ

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๓๔ เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๓๔

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

อานันท์ ปันยารชุน

นายกรัฐมนตรี

(สำเนา)

ประกาศกระทรวงกลาโหม

เรื่อง ให้นายทหารรับราชการ

มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้นายทหารรับราชการสนองพระเดชพระคุณ ตามประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี ลง ๑๕ เม.ย. ๓๕ ดังต่อไปนี้

ฯลฯ

ทบ.

ฯลฯ

๕๕. พล.ต.กมล สาคูณ หมายเลขประจำตัว ๑๐๐๐๕๐๐๙๕๐ ผบ.พล.ม.๑ เป็น ผบ.พล.ม.๒

ฯลฯ

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ ๗ เม.ย. ๓๕

ประกาศ ณ วันที่ ๑๗ เมษายน ๒๕๓๕

(ลงชื่อ) พล.อ.พิจิตร กุลละวณิชย์
(พิจิตร กุลละวณิชย์)

รองปลัดกระทรวงฯ รักษาราชการแทน
ปลัดกระทรวงกลาโหม ทำการแทน
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม

ประกาศ

แต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภา

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม แต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภา ตามมาตรา ๙๔ และมาตรา ๒๑๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๕ ดังต่อไปนี้

๑. พลอากาศเอก กมล	เดชะตุงคะ
๒. พลตรี กมล	สาคุณ
๓. นายกรพจน์	อัศวินวิจิตร
๔. นายกฤตย์	รัตนรักษ์
๕. พลอากาศเอก กัณฑ์	พิมานทิพย์
๖. พลโท กิตติ	รัตนฉายา
๗. พลอากาศเอก เกษตร	โรจนนิล
๘. นายเกษม	ณรงค์เดช
๙. พลอากาศเอก เกษม	ทวีวัฒน์
๑๐. พลเรือโท เกษมศักดิ์	พรหมบุตร
๑๑. พลเรือโท เกาะหลัก	เจริญรุักษ์

๑๒.	พลอากาศโท เกียรติศักดิ์ เทพบุญชู	
๑๓.	นายโกเมน	ภัทรภิรมย์
๑๔.	นายโกวิท	วรพัฒน์
๑๕.	นายโกวิท	สุรัสวดี
๒๖๘.	พลอากาศตรี เอนก	สุวรรณบุปผา
๒๖๙.	พลโท เอี่ยม	มโนรัตน์
๒๗๐.	นายโอสถ	โกคิน

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๓๕ เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๒๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๕ เป็นปีที่ ๔๗ ในรัชกาลปัจจุบัน

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พลเอก สุนทร คงสมพงษ์

ประธานสภารักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ

พลตรี กมล ภาควณ

เริ่มเข้ามาพักรักษาอาการของโรค เป็นครั้งที่ ๒ เมื่อวันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๓๘ เวลา ๒๑.๓๐ น. ด้วยเรื่องมีเลือดออกจากปากและจมูก มีอาการซีด ขณะนั้นผู้ป่วยยังรู้สึกตัวอยู่ แต่ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ หายใจเหนื่อยมาก ต้องให้ออกซิเจนช่วยในการหายใจตลอดเวลา แพทย์ให้เลือดหลายถุง ให้อาหารทางสายยางที่ต้องลงกระเพาะโดยตรง พร้อมกับให้น้ำเกลือด้วย อาการต่าง ๆ ดีขึ้นเล็กน้อย เลือดออกจากปากและจมูกน้อยลงเรื่อย ๆ จนกระทั่งไม่มีอีก แต่มีอาการทรุดหนักลงอีกในช่วงปลายเดือนพฤษภาคม มีอาการซีดลง ให้อาหารทางสายยางได้น้อยลง ท้องอืดตลอด มีไข้ ความดันโลหิตต่ำลงมากจนผิดปกติ การหายใจดูเหนื่อยหอบมากขึ้น เสมหะมากดูดเสมหะให้ และก็เริ่มมีเลือดออกมามาก แพทย์จึงให้ยาเพิ่มความดันโลหิตและเจาะคอใส่ท่อช่วยหายใจทำให้ผู้ป่วยหายใจได้ดีขึ้น และยังคงให้ออกซิเจนช่วยในการหายใจตลอดเวลา หลังจากนั้นท่านก็มีอาการดีขึ้น และมีอาการเช่นนี้ตลอดมาไม่ดีขึ้นหรือทรุดลงอีกตลอดเดือน มิถุนายน - สิงหาคม

จนกระทั่งในวันที่ ๓๐ - ๓๑ สิงหาคม ๒๕๓๘ เริ่มมีอาการซีดลงมาก แต่ยังคงรู้สึกตัว รู้ถึงความเจ็บปวด ลืมตามองเป็นบางครั้ง หายใจเร็วเหนื่อยหอบมากขึ้น แพทย์จึงให้ยาขยายหลอดลมทางท่อช่วยหายใจ แต่อาการก็ยังไม่ดีขึ้น มีไข้สูงตลอด อาหารที่ให้ทางสายยางรับไม่ได้ ท้องโตตึงตลอด อาหารไม่ย่อย แม้แต่ยาก็ไม่ย่อย แพทย์จึงให้งดน้ำงดอาหาร ให้น้ำเกลือ และให้อาหารทางเส้นเลือดแทน ปัสสาวะออกน้อยลง แขนและขาบวมขึ้นเล็กน้อย

เช้าวันที่ ๑ กันยายน ๒๕๓๘ อาการเริ่มทรุดหนักลงอีก ดูซีดมากขึ้น ยังพอลืมตามองได้เป็นบางครั้ง อาการอื่น ๆ คงเดิม เวลา ๑๔.๐๐ น. ในวันเดียวกันนั้น ความดันโลหิตเริ่มต่ำลง แพทย์จึงให้ยาเพิ่มความดันโลหิตอีก และให้น้ำเกลือเพิ่ม การหายใจเริ่มช้าลง เหลือ ๑๐ - ๑๒ ครั้ง/นาที และใช้กลัมน้ำในการหายใจมากขึ้น อาการเป็นเช่นนี้มาตลอดคืน จนกระทั่งในเช้าของวันที่ ๒ กันยายน ๒๕๓๘ เวลา ๗.๓๐ น. ความดันโลหิตต่ำลงอีกทั้ง ๆ ที่ยังให้ยาเพิ่มความดันโลหิตอยู่ วัดความดันโลหิตได้ ๕๐/คลำไม่ได้ มม.ปรอท ชีพจรคลำไม่ได้ ฟังการเต้นของหัวใจ ได้ ๖๐ ครั้ง/นาที การหายใจช้าลงมาก ประมาณ ๓ - ๖ ครั้ง/นาที และถึงแก่กรรมด้วยอาการสงบเวลา ๘.๕๐ น.

คณะแพทย์และพยาบาลศึกษาศูนย์การแพทย์ศิริกิติ
โรงพยาบาลรามาริบัติ

หน้าว่าง

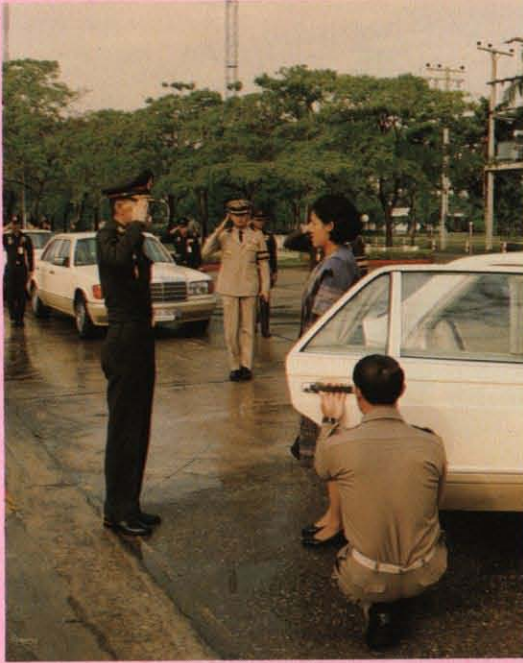
รับเสด็จ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ณ สนามบินขอนแก่น

รับเสด็จ
สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช
สยามมกุฎราชกุมาร
ที่ ม.๒ พัน ๖ สผ.

รับเสด็จ
สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช
สยามมกุฎราชกุมาร
ที่กองพลทหารม้าที่ ๑

รับเสด็จ
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
ณ สนาม ฮ. กองพลทหารม้าที่ ๒

ปฏิบัติหน้าที่ราชองครักษ์เวร
ที่อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย

ถวายการต้อนรับพระเจ้าหลานเธอพระองค์เจ้า
สิริภาจุฑาภรณ์ และพระเจ้าหลานเธอพระองค์เจ้า
อติยาทริทิตคุณ ณ กองพันทหารม้าที่ ๒๕
รอ. กองพลทหารม้าที่ ๒

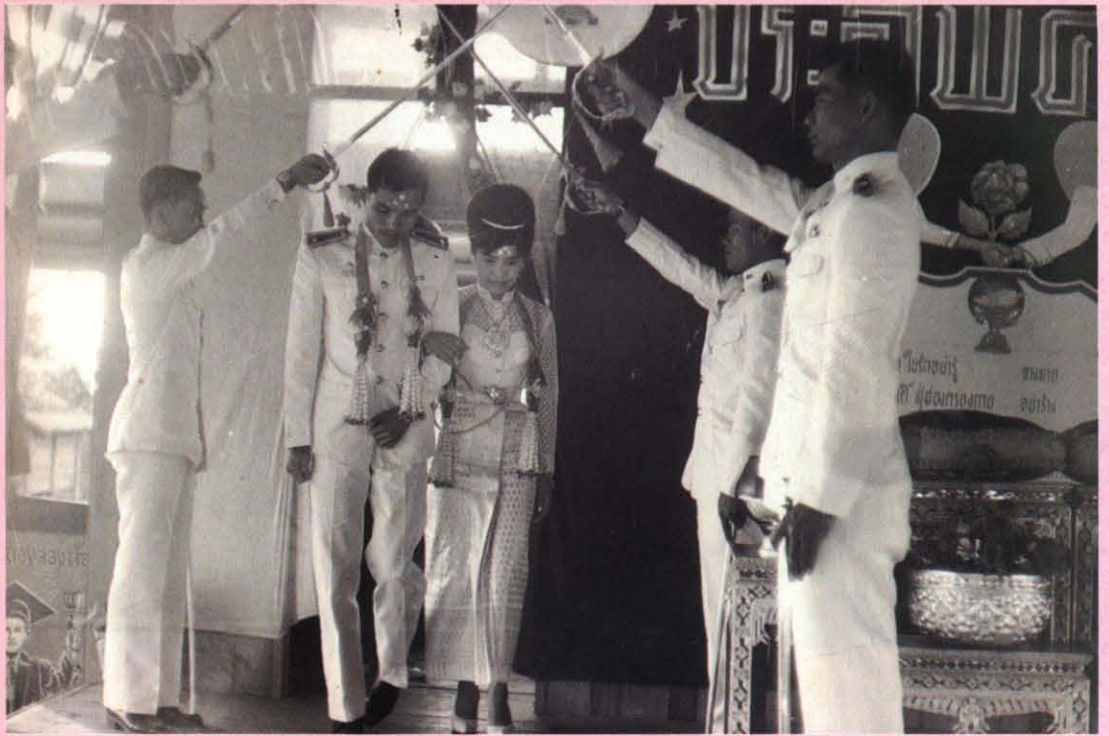

พระเจ้าหลานเธอทั้งสองพระองค์ทรงฉายพระรูปร่วมกับ พลตรี กมล สาคุณและคณะนายทหารกองพลทหารม้าที่ ๒

ร่วมกิจกรรมกับสมาคมขี่ม้าแห่งประเทศไทยเมื่อครั้งดำรงตำแหน่ง ผู้บัญชาการกองพลทหารม้าที่ ๒ ณ โปโลคลับโรงแรมดุสิตรีสอร์ทชะอำ

ผู้สงครามเวียดนาม (เสื่อดำรุ่น ๑/๒)

หน้าว่าง

เกียรติประวัติการรบดีเด่น

ปฏิบัติการปราบปราม ผกค. ในพื้นที่รอยต่อ ๓ จังหวัด

ที่ อ.หล่มสัก จว.เพชรบูรณ์

ของ พล.ต.กมล สาคุณ

เมื่อปี ๒๕๑๒ - ๑๕ ร.อ.กมล สาคุณ ตำแหน่ง ผอ.๓ ม.๒ พัน.๖ ซึ่งมี พ.ต.สาธร สุวรรณภา เป็น ผบ.พัน

- พล.ต.กมล สาคุณ ได้ออกปฏิบัติการโดยเป็นผู้นำ หน่วยในการเข้ายึดที่หมายของ ผกค.ที่ภูหินร่องกล้า ซึ่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ดังที่สุดคนรู้จักกันทั่วไปในขณะนี้ แผ่นดินหินแตกแห่งนี้ พล.ต.กมล สาคุณ เป็นผู้นำกำลังพลของ ม.๒ พัน.๖ เข้าตี และสามารถยึดได้อย่างกล้าหาญเป็นที่กล่าวขวัญยกย่องชมเชยในเหล่าทัพมาแล้ว จนทำให้ชื่อเสียงของท่านและหน่วยเด่นดังกระฉ่อนไปทั่วกองทัพในขณะนั้นและจนบัดนี้ โดยจะมีหนังสือ ชมเชยการปฏิบัติงานของหน่วยนี้เช่นจาก พล.อ.ประภาส จารุเสถียร ผบ.ทบ.ในขณะนั้น พล.ท.บุญชัย บำรุงพงศ์ รองเสนาธิการทหารบกในขณะนั้น พ.อ.สมาน รณฤทธิ์วิชัย ผบ.ม.๒ และ พ.อ.กำแหง ปาลกะวงศ์ ผู้บังคับบัญชาเหล่านี้ได้ออกหนังสือชมเชยการปฏิบัติงานของหน่วยให้ ได้รู้ถึงความกล้าหาญ ความเสียสละ ความสามัคคี และความอดทน แม้จะตกอยู่ในที่คับขัน คือ ตกอยู่ในวงล้อมของศัตรู ประกอบกับสภาพอากาศไม่อำนวยในการส่งกำลังบำรุง ต้องอดข้าว อดน้ำ แต่ทหารม้าที่นำโดย ร.อ.กมล สาคุณ ทุกคนยังยืนหยัดต่อสู้ศัตรูไม่ยอมถอยหนี ไม่มีการ ร้องขอ ไม่มีการโอดครวญ ไม่มีข้อแม้ใด ๆ ทั้งสิ้น เป็นส่วนหนึ่งของการออกหนังสือชมเชย สำหรับการปฏิบัติจริงนั้นสุดจะพรรณนาได้ในที่นี้

พฤติกรรมครั้งที่ ๑

เมื่อ ๐๒๐๘๐๐ มี.ค. ๑๕ ได้รับคำสั่งจาก ผบ.ม.๒ พัน.๖ ให้เป็น ผบ.ยุทธวิธีนำกำลัง ๓ กองร้อยทหารม้า จากฐานปฏิบัติการบ้านป่าบาง (คิวยู ๒๕๕๘๔๕) อ.ด่านซ้าย จ.เลย เข้า ปฏิบัติการกวาดล้าง ผกค.ในยุทธการภูขวางปี ๑๕ หรือที่เรียกว่า กผร.๑๕ ร.อ.กมลฯ ได้นำกำลัง พลทั้ง ๓ กองร้อยทหารม้าเข้าปฏิบัติการตามคำสั่งอย่างเข้มแข็งด้วยความสามารถ ได้นำทหาร หลีกเลี้ยงกับระเบิดด้วยการเดินทางด้วยเข็มทิศ และเข้าสู่ที่หมายได้ถูกต้องทันเวลา โดยเข้ายึดฐาน ผกค.ที่ภูชี้แก้ว - (คิวยู ๒๐๘๘๐๓) ได้ในวันที่ ๗ มี.ค. ๑๕ แม้หน่วยจะต้องประสบกับการ

ขาดแคลนอาหาร เนื่องจาก ฮ. สง สบ.ไม่ได้ ระหว่าง วันที่ ๘ - ๑๒ มี.ค. ๑๕ ต้องอดอาหารอยู่ถึง ๕ วัน ร.อ.กมลฯ ได้ใช้ลักษณะความเป็นผู้นำรักษาสถานการณ์ไว้ได้ และได้แก้ปัญหาโดยการให้ทหารกินหยวกกล้วยป่าแทนอาหาร

พฤติกรรมครั้งที่ ๒

เมื่อ ๑๕๐๗๐๐ มี.ค. ๑๕ ร.อ.กมลฯ ได้เรียก ผบ.ร้อย.ทั้ง ๓ นาย ขึ้นไปพบหน้าแนวเพื่อชี้ที่หมายที่จะเข้าตี ทันใดนั้นถูกยามคอยเหตุของ ผกค.ยิงกราดด้วยอาวุธตกจากขอนไม้ แต่ ร.อ.กมลฯ ก็ได้ย่องท้อ กลับมากำกำลังทั้ง ๓ กองร้อยเข้าตีข้าศึกทันที โดยดำเนินกลยุทธ์ดังนี้ ให้กองร้อยทหารม้าที่ ๑ อยู่ทางปีกซ้าย กองร้อยทหารม้าที่ ๒ อยู่ทางปีกขวา กองร้อยทหารม้าที่ ๓ เป็นกองหนุนเคลื่อนที่ตามหลังกองร้อยทหารม้าที่ ๒ เมื่อกองร้อยทหารม้าที่ ๑ เคลื่อนที่ไปถึงลาดหน้าเนินได้ปะทะกับ ผกค.ประมาณ ๖๐ คน อยู่ในหลุมบุดคคลและคูติดต่อ ๓ แนว โดยที่ ผกค.เปิดฉากการยิงก่อน ฝ่ายเราได้ยิงโต้ตอบด้วยอาวุธทุกชนิด แต่กองร้อยทหารม้าที่ ๑ ก็ไม่สามารถจะเคลื่อนที่ต่อไปได้ ร.อ.กมลฯ ดำเนินกลยุทธ์โดยให้ กองร้อยทหารม้าที่ ๑ ยิงตริ่งไว้ แล้วให้ กองร้อยทหารม้าที่ ๒ ซึ่งยังไม่มีการปะทะรีบขึ้นยึดยอดเขาโดยเร็วที่สุดด้วยวิธีวิ่งขึ้น เพื่อมิให้ข้าศึกโยกย้ายกำลังมาป้องกันปีกตะวันตกได้ทัน แต่ทหารมีความล่งเลไม่กล้าบุกขึ้นไป ร.อ.กมลฯ ได้ตะโกนบอกทหารให้ได้ยินว่า ฝ่ายเรายึดยอดเขาได้แล้วให้ทุกคนรีบตามมา แล้วตัวเองก็นำทหารบุกขึ้นยึดยอดเขาทางด้านหลังข้าศึกได้โดยฉับพลัน ทำให้ ผกค. ที่อยู่ในบังเกอร์ และคูติดต่อรีบถอยเข้าป่าไป ฝ่ายเราได้ไล่ติดตามแต่ ผกค.ได้เผาป่าตัดไว้ และมีกำลังคอยซุ่มยิงทางข้าง เราจึงไม่สามารถติดตามไปได้ และเมื่อสำรวจดูทั่วบริเวณแล้วจึงเห็นบังเกอร์และคูสนามเพลาะของข้าศึกวางไว้ลาดหน้าเนินเป็น ๓ ชั้น เพื่อรอรับฝ่ายเราอย่างเต็มที่ แต่เราไม่ได้เข้าตีตรงหน้าตามที่ ผกค.คิดไว้ ฝ่ายเราจึงบาดเจ็บเพียง ๑ นาย คือ พลฯ สุดตา ป้องโส ส่วน ผกค.คาดว่าเสียชีวิต ๒ นาย และบาดเจ็บอีกหลายนาย เพราะรอยกระสุน ค.๖๐ ของเรตกกลางหน้าแนวที่ข้าศึกวางกำลังหลายสิบนัด และมีรอยเลือดกองใหญ่ ๒ แห่ง และอีกหลายแห่งมีรอยเลือดกระจายอยู่ตามแนวคูติดต่อการเข้ายึดฐานของ ผกค.ครั้งนี้ ทำให้ทหารของเราขวัญดี และเชื่อมั่นในผู้บังคับบัญชาของตนเป็นอย่างมาก ทางร่มไทร (ผบ.พล.๑ ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาในขณะนั้น) ได้แสดงความยินดีที่เราสามารถขึ้นยึดภูหินร่องกล้าตอนเหนือได้ และได้มอบภารกิจกวาดล้างในพื้นที่ กำชัยให้ ม.๒ พัน.๖ ต่อไป ม.๒ พัน.๖ เข้าไปอยู่ในใจกลางของพื้นที่ปฏิบัติการเพียงหน่วยเดียวในบรรดากองพันต่าง ๆ ทั้ง ๑๑ กองพัน เมื่อหน่วย ม.๒ พัน.๖ ขึ้นไปยึดอยู่ภูหินร่องกล้าได้แล้ว ทำให้อยู่ที่สูงกว่าข้าศึกบริเวณรอบ ๆ ทั้งหมดได้ตรวจการณ์เห็นกระท่อม และบ้านพัก ผกค.ประมาณ ๔๐ หลัง กระจัดกระจายอยู่ตามเชิงเขาโดยรอบ ร.อ.กมลฯ ได้จัดกำลังออกกวาดล้าง ผกค.รอบ ๆ ฐานทุกวัน ตั้งแต่วันที่ ๑๕ มี.ค. ๑๕ ถึง ๒๔ มี.ค. ๑๕ ผกค.ที่อยู่รอบ ๆ ฐาน ฯ ได้เปิดฉากการยิงตั้งแต่ เวลา ๐๖๐๐ จนถึง ๑๙๐๐ ทุกวัน หน่วยกล้าตาย

ของเราได้ออกกวาดล้างเผาบ้าน ผกค.ได้วันละ ๒ - ๓ หลัง รวมทั้งหมดได้ ๒๐ หลัง ขณะออกปฏิบัติการต้องปะทะกับ ผกค.ในระยะประชิด เช่น วันที่ ๑๗๐๙๐๐ มี.ค. ๑๕ ชุด ลว.ปะทะ ผกค.๕ คน ห่างจากฐานของเรา ๓๐๐ เมตร ยิงกันในระยะ ๑๐ ก้าว ฝ่ายเราบาดเจ็บสาหัส ๒ นาย คือ พลฯ ร้อย พลฯ และ พลฯ สงบ เสนีพันธ์ ผกค.ก็บาดเจ็บหลายคนเช่นกัน แต่พรรคพวกช่วยกันลากหลบหนีไปได้ โดยอาศัยป่าทึบ และมีส่วนยิงสกัดฝ่ายเราไว้ การปะทะมีตั้งแต่เช้าตรู่ จนกระทั่งเย็นทุกวัน ข้าศึกอาศัยภูมิประเทศที่เป็นป่าทึบ และหุบเหวเป็นที่หลบซ่อนกำลังอยู่ทุกทิศทุกทาง ทำให้การกวาดล้างเป็นไปด้วยความลำบากยิ่ง แม้กระนั้นฝ่ายเราก็มิได้ย่อท้อ คงออกกวาดล้างและปะทะกันทุกวัน บางวัน ร.อ.กมล ฯ คู่มากำลังออกไปซุ่ม ผกค.ด้วยตนเอง จนกระทั่งฝ่ายเรามีผู้บาดเจ็บเพิ่มขึ้นอีก ๔ คน ฮ. ก็ไม่สามารถจะลงรับคนเจ็บและส่ง สป.ได้ ผบ.ม.๒ พัน.๖ ซึ่งอยู่ที่ฐานบ้านป่าบาง ได้สั่งให้ ร.อ.กมล ฯ นำกำลังไปรับ สป.และส่งผู้บาดเจ็บที่ฐานบ้านป่ายาบ ม.๒ พัน.๖ เคลื่อนที่มาจากทางเหนือและจะต้องเคลื่อนที่ลงสู่ใต้จึงเป็นการกวาดล้างไปด้วยในตัวเอง สถานการณ์ขณะนั้นอยู่ในขั้นคับขัน เพราะ ผกค.รู้ถึงปัญหาข้อขัดข้องของฝ่ายเรา ประกอบกับ พล.๑ ได้ถอนตัวออกจากพื้นที่ไปหมดแล้ว ตั้งแต่ ๑๘ มี.ค. ๑๕ ผกค.จึงได้ระดมกำลังเข้าต่อต้านขัดขวางหน่วยนี้อย่างหนัก หน่วยเคลื่อนที่ออกจากฐานนี้ในเที่ยงคืนวันที่ ๒๔ มี.ค. ๑๕ หลังจากที่ได้รับกับ ผกค.บนหिनล่องกล้านี้ ๑๐ วันเต็ม ๆ

พฤติกรรมครั้งที่ ๓

เมื่อ ๒๕๑๑๐๐ มี.ค. ๑๕ ร.อ.กมล ฯ ได้นำกำลังเคลื่อนที่ไป บ.ป่ายาบ ได้ปะทะกับ ผกค.ประมาณ ๓๐ คน ซึ่งวางกำลังคอยดักเราไว้ในลักษณะรูปตัวแอล คืออยู่ข้างหน้า ประมาณ ๑๕ คน ทางปีกขวาประมาณ ๑๐ คน และกระจัดกระจายอยู่ทางปีกซ้ายและป็นต้นไม้ยิงทางด้านหลังไม่น้อยกว่า ๕ คน หัวขบวนของเราซึ่งเป็นกองร้อยที่ ๓ ได้ปะทะกับ ผกค.ก่อน ทั้งสองฝ่ายเปิดฉากการยิงขึ้นอย่างรุนแรง แต่ฝ่ายเราเสียเปรียบในภูมิประเทศ ผกค.อยู่ในที่รกทึบ และมีบังเกอร์อย่างดี แม้เราจะระดมยิงด้วย ค.๖๐ และอาวุธทุกชนิด ผกค.ก็ยังคงระดมยิงฝ่ายเราจนไม่สามารถจะยับเขยื้อนได้ ร.อ.กมล ฯ ได้สั่งให้ ผบ.ร้อย.ม.ที่ ๒ ซึ่งอยู่ที่ท้ายขบวน นำกำลังเข้าตีโอบทางปีกด้านขวา ผบ.ร้อย.ม.ที่ ๒ ได้นำกำลังข้ามเนินไปทางปีกขวา ขณะขึ้นไปเสมอแนวกับ กองร้อยที่ ๓ ซึ่งเป็นหน่วยนำ ก็ถูก ผกค.ประมาณ ๑๐ คน ยิงจากปีกขวาอย่างรุนแรง หน่วยเราถูกยิงจากทิศทางข้างหน้าและทางขวาอย่างหนัก และมี ผกค.จำนวนหนึ่งคอยยิงจากเนินทางซ้าย และขึ้นต้นไม้ยิงทางหลังด้วย สถานการณ์อยู่ในขั้นคับขันมาก ร.อ.กมล ฯ ได้ขอให้ บ.โจมตี และ ป.ยิงช่วย แต่ก็ไม่ได้ผล เพราะ ผกค.อยู่ในบังเกอร์อย่างดี และอยู่ในระยะประชิดกับฝ่ายเรามาก บ. และ ป. ไม่สามารถจะยิงที่หมายได้ถนัดนัก เพราะเกรงเป็นอันตรายต่อฝ่ายเดียวกัน เมื่อ ผกค.ยังคงพยายามยิงข่มเราไว้ไม่สามารถดำเนินกลยุทธ์เข้ากวาดล้างได้ ร.อ.กมล ฯ ได้สั่งให้ทุกหน่วยใช้พลยิง เอ็ม.๗๒ ที่มีมือดี คืบคลานเข้าไปยิงบังเกอร์ของ ผกค.ซึ่งคาดว่าอยู่

บริเวณที่เข้าศึกษามา ซึ่งปรากฏว่าด้านหน้ามีกระท่อม ๑ หลัง ปีกขวามีกระท่อม ๒ หลัง และเนินสูงทางซ้ายมี ๑ หลัง (ดูแผนที่สังเขป) ทุกหน่วยได้ใช้ความพยายามให้พลยิง เอ็ม ๗๒ เข้าไปยิงกระท่อมทั้ง ๔ แห่ง ได้สำเร็จ ทำให้การยิงของ ผกค.สงบลงทันที เมื่อเวลา ๑๘๐๐ เราจึงทราบว่า ผกค.กลุ่มนี้ได้สร้างกระท่อมครอบบังเกอร์ไว้เป็นที่พัก และที่เก็บเสบียงอาหารด้วย ผลการปะทะฝ่ายเราเสียชีวิต ๖ นาย บาดเจ็บสาหัส ๕ นาย ผกค.ตาย ๘ คน ในบังเกอร์ ๔ แห่ง และบาดเจ็บอีกหลายนาย (ได้ทราบข่าวจากราษฎร บ.หมากแข้ง เมื่อ เม.ย. ๑๕)

เหตุการณ์ครั้งที่ ๔

เมื่อ ๒๖๐๘๐๐ มี.ค. ๑๕ ขณะที่ ร.อ.กมล ฯ นำกำลังทั้ง ๓ กองร้อยทหารม้าซึ่งมีภาระทั้งหามคนเจ็บ และศพผู้เสียชีวิตมาตลอดทาง โดยมีได้รับอาหารและน้ำเลย ได้มาถึงพิภักดิ์ (คิวยู ๒๑๓๗๖๙) ก็ปะทะกับ ผกค.อีก มีกำลังประมาณ ๖๐ คน โดยชั้นแรกหมวดนำได้ปะทะกับ ผกค.๕ คน ในระยะประชิดห่างประมาณ ๑๐ หลา ทั้งสองฝ่ายเปิดฉากการยิงพร้อมกัน ผกค.ตายทันที ๒ คน และฝ่ายเราแย่งศพมาได้ ๑ คน อีก ๑ คน ผกค.ลากลงเหวไป ร.อ. กมล ฯ ได้สั่งให้หมวดที่ปะทะโดยมี ร.ท.รุ่งโรจน์ จำรัสโรมรัน นำ จัดการเอาเชือกผูกศพ ผกค.เพื่อจะลากไปที่ฐานปายาบด้วย ขณะนั่นเอง ทก.ยุทธวิธีก็ถูกเข้าศึกษิงจากเนินทั้งทางปีกขวา อย่างหนัก ฝ่ายเราได้ทำที่กำบังและทำการยิงโต้ตอบด้วยอาวุธทุกชนิด เข้าศึกษิงอยู่ในที่กำบังอย่างดี มีหน้าผาและหลืบหินสลับซับซ้อน ร.อ.กมล ฯ พยายามจะนำหน่วยข้ามพื้นที่สังหารไป โดยขอ บ.จากหน่วยเหนือมาช่วยโจมตี ๓ เครื่อง บ.โจมตีได้โจมตีต่อที่หมาย เพื่อกด ผกค.ไว้แล้วให้หน่วย ม.๒ พัน.๖ โผข้ามพื้นที่สังหารไป แต่ขณะโผจะข้ามพื้นที่สังหาร ก็ถูก ผกค.ยิงกราดมาจากเนินทางขวา และทางซ้ายอีก ทำให้มีผู้บาดเจ็บทันที ๘ นาย ต้องถอยมาอยู่ในพื้นที่กำบังอย่างเดิม ผกค.ได้เพิ่มเติมกำลังอย่างรวดเร็ว และเพิ่มอำนาจการยิงต่อฝ่ายเราทุกด้าน การปฏิบัติการต่อสู้ดำเนินมาจนกระทั่ง ๑๗๐๐ ฝ่ายเราไม่สามารถจะผ่านพื้นที่สังหารไปได้ เพื่อให้ที่วางตัวในปัจจุบันปลอดภัยขึ้น จึงให้ชุดหลุมบุคคลขึ้นอย่างเร่งด่วน ขณะนั่นเอง ผกค.ได้ทำการยิงกราดเข้าใส่ฝ่ายเราอย่างหนาแน่น ทำให้รอยต่อระหว่างหมวดนำ ซึ่งยึดศพ ผกค.อยู่ กับ ทก.ยุทธวิธีขาดจากกัน หมวดนำได้จัดการระวางรอบตัวขึ้น เพื่อรอเวลาที่ ทก.ยุทธวิธีจะเคลื่อนที่ผ่านไปปราบจนกระทั่งเวลา ๑๘๐๐ ผกค.๗ คน ได้ปลอมตัวเป็นทหารฝ่ายเราแต่งกายชุดเขียวมีแปดหลัง มีหมวกเหล็กบ้างไม่มีบ้าง เดินแถวตอนเรียง ๑ เข้าไปดูศพพวกเดียวกัน ชั้นแรกหมวดนำซึ่ง ร.ท.รุ่งโรจน์ ฯ เป็น ผบ.หมวด คิดว่าเป็นทหารพวกเราจะไปปราบ แต่ครั้งสังเกตดูดีแล้วไม่ใช่ พวกเราจึงเปิดฉากการยิงขึ้น ผกค.แม้ว่าตายทันที ๕ คน อีก ๒ คน บาดเจ็บหลบออกจากวงล้อมไปได้ ขณะเดียวกันนั่นเอง ผกค.ประมาณ ๑๐ คน ได้ขว้างลูกระเบิดใส่หมวดนำนี้อย่างบ้าคลั่ง (ระเบิดมีแรงอัดสูงแต่ไม่มีสะเก็ด) ทำให้กำลังพลทั้งหมด ๒๒ คน รวมทั้งศพ ผกค.ด้วย ตกกลงไปในห้วยด้านขวามือทั้งหมด

ขณะที่เหตุการณ์ต่าง ๆ กำลังเกิดขึ้นกับหมวดน้ำนี้ ทางด้าน ทก.ยุทธวิธีกำลังปะทะกับ ผกค. อย่างหนักเช่นกัน ผกค.ได้กระชับวงล้อมเข้ามาแล้วใช้ลูกระเบิดผูกติดกับก้อนหินใหญ่ ๆ กลิ้งมาใส่ฝ่ายเราแต่ลูกระเบิดมักจะปะทะกับขอนไม้และกอไผ่เสียก่อนจึงทำให้ฝ่ายเราไม่ได้รับบาดเจ็บ แต่เราก็ไม่สามารถจะเคลื่อนที่ได้ เพราะ ผกค.ยิงสกัดตรงหัวขบวน เมื่อเวลา ๒๐๐๐ ผกค.ได้ทำปจว.โดยตะโกนด่าฝ่ายเราว่า “พวกขายชาติให้สหรัฐอเมริกา ถูกหลอกให้มาตายและอดข้าวอดน้ำ พวกมึงถูกล้อมไว้หมดแล้ว ไม่มีทางรอด พรุ่งนี้ให้ยอมแพ้นที มิฉะนั้นจะต้องตายหมด” ฝ่ายเราได้ยิงกราดเข้าใส่แต่ก็ไม่ได้ผล เพราะมันอยู่ในที่กำบังด้วยหินอย่างดี และมีเหวลึกกันเอาไว้ มันประกาศอยู่นาน ๑๐ นาที จึงเลิกไป เราก็ดำมันบ้างเช่นกัน เมื่อเห็นว่าสถานการณ์คับขัน ร.อ.กมล ฯ จึงตัดสินใจจะเคลื่อนที่ออกจากพื้นที่สังหารนั้น ในเวลา ๐๑๐๐ ของ ๒๗ มี.ค. ๑๕ โดยออกอุบายให้ทหารทั้งหมดชุดหลุมบุคคล ทำที่ว่าจะปักหลักสู้ตาย ทำให้ ผกค.ส่วนใหญ่ถอนตัวกลับไป ครั้นเวลา ๐๑๐๐ ของ ๒๗ มี.ค. ๑๕ เราจึงแหกวงล้อมข้าศึกออกจากพื้นที่สังหารได้และไปถึงฐานปายาบใน ๒๗๑๑๐๐ มี.ค. ๑๕

ผลการปะทะครั้งนี้ฝ่ายเราบาดเจ็บ ๒๐ คน เป็นนายทหาร ๑ นาย นายสิบ ๕ นาย พลทหาร ๑๔ นาย และสาบสูญ ๑ นาย คือ พลฯ วิชัย เที่ยงคำ (ตอนตกเหว)

ผกค.ตาย ๗ คน บาดเจ็บหลายคน (ตอนเช้า ๒ คน ตอนค่ำอีก ๕ คน)

สรุป

การปฏิบัติการในยุทธการภูขวางนี้ ม.๒ พัน.๖ ถือว่าเป็นการปฏิบัติการครั้งยิ่งใหญ่ที่สุดของหน่วยนี้ หน่วยได้กวาดล้าง ผกค.จากตอนเหนือจดใต้ ผ่านภูมิประเทศที่ยากลำบากที่สุด กำลังพลได้ประสบกับการขาดแคลนอาหารและน้ำตลอดเวลา แต่ก็สามารถเข้าทำลาย ผกค.ได้อย่างกล้าหาญ แม้หน่วยเหนือจะมีได้ทราบสถานการณ์อย่างถ่องแท้ แต่กำลังพลของ ม.๒ พัน.๖ ก็ได้รับบทเรียน ได้พิสูจน์ศักดิ์ศรีของความเป็นลูกผู้ชายอย่างเต็มภาคภูมิ ทุกคนมีความสามัคคี แม้จะต้องเหนื่อยยากและลำเค็ญเพียงใดก็มีได้ย่อท้อทั้งยังได้พยายามหอบหิ้วเอาพวกเดียวกันและผู้บาดเจ็บกลับมาได้ทุกคน เป็นหน่วยที่ให้ข่าวสารต่าง ๆ เกี่ยวกับพื้นที่ปฏิบัติการตลอดทั้งคุณลักษณะขีดความสามารถของข้าศึกแก่หน่วยเหนือมากที่สุด

การปฏิบัติการครั้งนี้หน่วยได้รับคำชมเชยจาก ผบ.ทบ., เสธ.ทบ., (ผอ.กปร.๑๕), ผบ.คม., ผบ.พล.ม., ผบ.ม.๒, พ.อ.กำแหง กาลปวงศ์ นายทหารม้าผู้ใหญ่คนหนึ่งด้วย

ประวัติการปฏิบัติการปราบปราม ผกค.

ปี ๒๕๒๑ - ๒๕๒๒ ณ ฐานปฏิบัติการห้วยหลักตาย อ.บั่ว จว.น่าน
ของ พล.ต.กมล สาคุณ ๑๗ ก.ย. ๒๑ - ๒๔ ต.ค. ๒๒

เมื่อ ๑๗ ก.ย. ๒๑ ม.๓ พัน.๖ ได้รับคำสั่งให้เข้าทำการปฏิบัติการควบคุมการสร้างทางสาย
อ.แม่จริม จว.น่าน เริ่มปฏิบัติงานควบคุมพื้นที่ บ.น้ำปาง, บ.น้ำแฉะ, บ.น้ำปู้, บ.น้ำหว่า,
บ.น้ำลาน และ บ.น้ำปุ่น โดยมี พ.ท. กมล สาคุณ เป็นผู้บังคับกองพันเฉพาะกิจ “พัน.ม.๓๖๒”

๒๐ ก.ย. ๒๑ ตั้งฐานปฏิบัติการที่ บ.น้ำปาง โดยให้ ร.ท.มนัส เสถียรกาล ผบ.ร้อย
เป็น ผบ.ฐาน และ ร.ท.ชูชัย สิ้นไชย เป็น ผบ.ร้อย.บก. ตั้งอยู่ที่ฐาน อ.สา จว.น่าน

๗ ต.ค. ๒๒ ผกค. เริ่มคุกคามโดยได้ทำการเผารถแทรกเตอร์ และรถอื่น ๆ ของ
หน่วยสร้างทาง รวม ๘ คัน ที่ กม.๒๗ เลย บ.น้ำลาน ก่อนที่จะมีการเปิดฝายน้ำแฉะโดย
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, พระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ พร้อมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา
จะเสด็จทรงเปิดฝาย ใน ๑๓ ต.ค. ๒๒ เวลา ๐๘๐๐ น. พ.ท.กมล สาคุณ ได้สั่งจัดกำลังคุ้มกัน
รอบ ๆ พื้นที่เพื่อถวายอารักขาความปลอดภัย

๑๓ ต.ค. ๒๒ เวลาประมาณ ๐๖๐๐ น. ผกค. ได้เข้าโจมตีชุดคุ้มกันทางดอยปุกเสื่อ
ดาวอย่างรุนแรง ฝายเราถูกยิงบาดเจ็บ ๓ นาย พ.ท.กมล สาคุณ ได้สั่งการตอบโต้เพื่อผลักดันข้าศึก
สถานการณ์ไม่เป็นที่ปลอดภัย ในหลวงไม่สามารถเสด็จได้ พ.ท.กมล ฯ ได้ตัดสินใจร้องขอเครื่อง
บินสปู๊กกี้ และ บจข. เข้าโจมตีพร้อมการยิงสนับสนุนทางภาคพื้นดินของ ค.๘๑ และได้ดำเนินกล
การบจนคลี่คลายสถานการณ์ได้ภายใต้การรับฟังการสั่งการรบตลอดเวลาของในหลวง จนเวลา
ประมาณ ๑๔๐๐ น. จึงตัดสินใจเชิญเสด็จเปิดงาน หลังจากนั้นพระองค์ท่านได้เสด็จ ฯ ขึ้นฐาน
บ.น้ำปาง เพื่อขอตุการปฏิบัติ ทรงลงในหลุม ค.๘๑ ชักถามรายละเอียดอยู่จนมืดค่ำและให้รางวัล
แก่ผู้ได้รับบาดเจ็บจึงเสด็จกลับเวลา ๑๘๓๐ น.

๓๐ ต.ค. ๒๒ ฐานปฏิบัติการ บ.น้ำปุ่น ถูก ผกค. เข้าตีทำให้ฝ่ายเรา ร.ต.ต.มงคล ฯ
ชาชายขาด พ.ท.กมล ฯ ได้สั่งให้ขอเครื่องบินเข้ายิงช่วยอีกโดยประสานการปฏิบัติกับทางพื้นดินจน
ผกค. ล่าถอยไป

๒ มี.ค. ๒๒ มีกำลังจากหน่วยเหนือให้ ม.๓ พัน.๖ เข้าปฏิบัติภารกิจใหม่เพื่อช่วยเหลือการสร้างทาง สาย บ.น้ำยาว - ห้วยหลักลาย ซึ่งเป็นสายอันตรายที่สุดซึ่งก่อสร้างมาเป็นเวลานานแต่ไม่สำเร็จเพราะถูกต่อต้านจาก ผกค. อย่างหนักหน่วง

๓ มี.ค. ๒๒ เคลื่อนกำลังเข้าฐานใหม่ที่ บ.น้ำยาว กม.๓๐ เพื่อคุ้มกันการก่อสร้างทางตามพระราชดำริให้กับบริษัทเชียงใหม่คอนสตรัคชั่น ในการปฏิบัติภารกิจนี้ มีกองกำลังของเงินฮ้อ และทหารลาวพลัดถิ่นซึ่งทางบริษัทก่อสร้างได้จ้างมาร่วมปฏิบัติการด้วย โดยอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของ พ.ท.กมล สาคุณ ทั้งหมด

๔ มี.ค. ๒๒ ผกค. เข้าตีชุด กกล. เงินฮ้อเป็นการหยั่งเชิงก่อน และเกิดการปะทะทุกวันมาตลอด มีการสูญเสียกำลังพลของ กกล. และชาวบ้านหลายคน พ.ท.กมล ฯ สั่งให้เข้าตั้งฐานชั่วคราวที่ กม.๓๕ + ๖๕๐

๑๕ - ๑๙ มี.ค. ๒๒ เกิดปะทะอย่างหนักกับ กกล. ทั้งวันทั้งคืน ฝ่ายเราเสียชีวิต ๑ คน กกล. อีก ๑ คนการดำเนินการก่อสร้างทางจะเป็นไปอย่างทุลักทุเลที่สุด พ.ท.กมล ฯ ต้องออกหัวงานควบคุมบังคับบัญชาการคุ้มกันโดยตลอดทุกวันร่วมกับ ผบ.ร้อย.บก.คือ ร.ท.ชูชัย สินไชย จนน่าเป็นห่วง แต่ท่านก็มีได้ย่อท้อ กลับมาปฏิบัติงานด้วยตนเองแทบทุกวัน

๒๑ เม.ย. ๒๒ เกิดการปะทะแต่เช้า กกล.บาดเจ็บ ๓ นาย ฝ่ายเรายึดเครื่องสนามและกับระเบิดได้

๒๖ เม.ย. ๒๒ เกิดการปะทะอย่างหนัก ผกค. จำนวนมากซุ่มดัดเส้นทาง ผบ.พัน ส่ง ค.๘๑ เข้าแก้สถานการณ์จน ผกค. ล่าถอย เส้นทางนี้บริษัทสร้างทางต้องงดทำงาน

๑๔ พ.ค. ๒๒ กำลังส่วนใหญ่ทั้งทหารช่างตรวจทุน และกำลังของ ร้อย.ม. ออกทำการวางกำลังคุ้มกันตามปกติ ถูก ผกค. ซุ่มโจมตีโดยใช้ระเบิด เอ็ม. ๑๘ (เครโม) และระดมยิงอย่างหนักต่อฝ่ายเราเกิดการรบพุ่งกันอย่างหนัก ผบ.พันสั่งให้ ค. ๘๑ สนับสนุนการยิงต่อที่หมายและขอปืนใหญ่ถล่มที่หมายอย่างหนัก คาดว่าซ้ำศึกเสียหายเป็นจำนวนมาก ฝ่ายเราสูญเสียสงครามตายและทหารช่างเสียชีวิต ๒ นาย + กพ.ร้อย.ม.ได้รับบาดเจ็บหลายคน

๑๙ พ.ค. ๒๒ เวลาประมาณ ๑๕๐๐ น. เกิดปะทะกันที่ส่วนหน้า ผบ.พันมีคำสั่งให้ใช้ ค.๘๑ ยิงสนับสนุน ฝ่ายเราปลอดภัย

๒๓ พ.ค. ๒๒ ที่ฐานปฏิบัติการ ร้อย.๒ เกิดปะทะอย่างรุนแรง ผบ.พัน ได้ขึ้นไปให้กำลังใจและพักในฐาน ผลการปะทะฝ่ายเราถูกยิงที่สี่ข้างสาหัส ๑ นาย และที่ข้อมืออีก ๑ นาย เป็นพลทหารทั้งคู่ ส.อ.สุวัฒน์ หมั่นกิจ โดนยิงขณะนั่งรถกลับโดดลงบาดเจ็บเล็กน้อย

๒๕ พ.ค. ๒๒ บ่าย ๒ โมง เกิดปะทะอย่างหนักหลายจุด หลายฐาน ผบ.พัน สั่งให้ขอ เครื่องบินช่วยโจมตีด้วย

๓๐ - ๓๑ พ.ค. ๒๒ บ่าย ๓ โมง เกิดปะทะอย่างหนัก นายทหารถูกยิงแขนซ้ายทะลุ ๑ นาย ผบ.พัน ขอให้ ฮ.รับส่ง รพ.น่าน รุ่งขึ้นฝนตกเกิดปะทะที่ ร้อย.๒ อีก ฝ่ายเราปลอดภัย

๓ มิ.ย. ๒๒ กกล. เกิดปะทะตาย ๒ คน บาดเจ็บ ๕ คน

๔ มิ.ย. ๒๒ เกิดปะทะหน้างานอย่างหนัก ผบ.พัน ขึ้นไปวางแผนขอกำลังเพิ่มเติม และขอเครื่องบินสนับสนุนยิงช่วย ฝ่ายเราปลอดภัย

๒๖ มิ.ย. ๒๒ เช้าตรู่เกิดปะทะที่ฐาน ร้อย.๒ ส.อ.โอวาท พลมณี ถูกยิงที่คอทะลุ ต่อ มาตอนเที่ยงคนงานเหยียบกับระเบิดขาขาด ๑ คน และที่บาดเจ็บเมื่อ ๒๖ มิ.ย. ๒๒ ตายอีก ๑ คน สำหรับวันที่ ๒๘ มิ.ย. ๒๒ มีการปะทะเล็กน้อย ฝ่ายเราปลอดภัย

๒๕ มิ.ย. ๒๒ เกิดปะทะที่ห้วงงาน กกล. เหยียบกับระเบิดขาขาด ๒ คน ทหารลาว ร่วมรบถูกยิงอีก ๒ คน ตกหลุมขวาก ๑ คน

๑ - ๔ ก.ค. ๒๒ เกิดปะทะที่ฐานห้วงงานตลอดทั้ง ๔ วัน กกล.บาดเจ็บ ๒ นาย

๕ ก.ค. ๒๒ พล ๕ ก้อน ๕ พล ปรส. ถูกยิงโคนขาทะลุ ๒ ข้าง ขณะยืนปัสสาวะ พล ๕ พู ๕ โดนยิงที่แขนขวาและกระสุนถูกปืนประจำกายชำรุด ผบ.พัน ต้องวิ่งรอกขึ้นไปแก้ไข สถานการณ์ตลอดเวลา

๖ ก.ค. ๒๒ มีการปะทะ ๑ ครั้ง ฝ่ายเราปลอดภัย

๘ ก.ค. ๒๒ ผบ.พัน สั่งเพิ่มเติมกำลังจาก กกล.๑๕๐ คน และสั่ง .ค.๘๑ ออกปฏิบัติ ช่วยยิงสนับสนุนห้วงงาน เกิดปะทะอย่างหนักหน่วง ผกค. ใช้ ปรส. และ อาร์.พี.จี. ถล่มอย่าง หนาแน่นมากกว่าทุกครั้งที่ผ่านมา กกล. บาดเจ็บเล็กน้อย ผบ.พัน สั่งขอ บ.โจมตี ผกค.ถอยล่าไป

๑๑ ก.ค. ๒๒ เกิดซุ่มยิงระหว่างเดินทางกลับฐาน ผบ.พัน สั่งหยุดยิง ค.๘๑ ถล่ม ฝ่ายเรา พลทหารบาดเจ็บที่ขา ๑ นาย

๑๓ ก.ค. ๒๒ ถูกซุ่มยิงระหว่างนำกำลังกลับฐานเวลาประมาณ ๑๗๐๐ น. รถทุกคัน ระหว่าง กม.ที่ ๓๙ + ๗๐๐ ต้องหยุดเดินทาง ผบ.พัน สั่งให้ ค.๘๑ ทำการยิงถล่มทำลายจน ผกค.แตกหนีไป ถึงนำกำลังกลับฐานได้

๑๔ ก.ค. ๒๒ ผบ.พัน ให้ออกทำงานตามปกติ ถึง กม.๓๙ รถน้ำมันโดนซุ่มยิงตก ถนนทำให้รถคันอื่นไม่กล้าผ่าน ผบ.พัน จึงสั่งให้ ค.๘๑ ทำการยิงช่วยเปิดทางให้จนสำเร็จ การ

ปะทะวันนีร์ถบรรทุก ค.๘๑ ซึ่งขับโดย ร.ท.มนัส เสถียรการ ผบ.ร้อย โดนถล่มเกือบเอาตัวไม่รอด

๑๖ ก.ค. ๒๒ เวลา ๑๒๐๐ น. มีการปะทะที่ กม.๓๙ + ๗๐๐ เวลา ๑๖๐๐ น. ปะทะหน้าแนว กม. ๔๕ ผกค. ใช้ ค.๘๑ ยิง ๒ นัด ฝ่ายเราปลอดภัย

เวลา ๒๔๓๐ น. ผกค. เข้าตีอย่างหนักหน่วงที่สุด ทั้งตีหลักเข้าตีรองแทบทุกชุดปฏิบัติการฐาน อส. ละลาย ฐาน บก.ถูกยิงด้วย ค.๖๐ จำนวน ๑๒ นัด และฐาน กม.๔๐ ถูกถล่มด้วย ปรส. ที่ฐาน อส.ปรากฏว่า อส.ตาย ๒ นาย บาดเจ็บ ๑ นาย คาดว่า ผกค.บาดเจ็บจำนวนมาก มีสิ่งของตกเรือขาดมีรอยเลือดเต็มไปหมด ฐาน กม.๔๐ ปรส.ตกที่ปักของ จ.ส.อ.มานพ ทองคำมีตายคาที่ จ.ส.อ.ประสพ นามเหลา บาดเจ็บ ผบ.พัน สั่งให้ยิง ค.๘๑ ถล่มช่วยทั้งคืน

๑๗ ก.ค. ๒๒ ตื่นขึ้นมา ผบ.พัน ออกสำรวจความเสียหาย สั่ง กพ.งดลาชั่วคราว ตอนบ่ายเกิดปะทะอีกที่ กท.๔๗ + ๗๐๐

๑๘ ก.ค. ๒๒ คณงานบริษัทโดนกับระเบิดบาดเจ็บสาหัสชาชาติ ๒ คน

๑๙ ก.ค. ๒๒ คณงานเหยียบกับระเบิดชาชาติอีก ๑ คน ผบ.พัน ต้องแก้ปัญหาลดเวลา

๒๐ ก.ค. ๒๒ เส้นทางเหลืออีก ๒ กม. ก็จะเสร็จตามโครงการ กกล. และลาวถูกยิงที่ฐานหัวงาน ตาย ๑ คน

๒๑ ก.ค. ๒๒ ผบ.พล.ม.๑ สน. ขึ้นไปเยี่ยมฐานเพื่อปลอบขวัญเป็นกำลังใจให้

๒๒ ก.ค. - ๒๓ ก.ค. ๒๒ ผบ.พัน สั่งเข้ายึดหมู่บ้าน ผกค. ที่ กม. ๕๐ ได้ กกล. ถูกยิงตาย ๒ คน บาดเจ็บ ๑ คน ผกค. โดนตัดหัว ๒ คน เป็นชาย ๑ คน หญิง ๑ คน

๒๔ ก.ค. ๒๒ ช่วงนี้ฝนตกหนักถนนช่วงห้วยขาดขาด หัวงาน กกล.ลาวโดนกับระเบิดตายคาที่ ๑ นาย งานต้องชะงักเพราะฝนตกหนัก

๒๕ ก.ค. ๒๒ ผกค. เข้าตีฐาน กม.๕๐ ผบ.พัน สั่งยิง ค.๘๑ และ ป. ๑๐๕ ยิงสนับสนุนให้ฝ่ายเรา ที่ปัก กกล.เสียหาย

๒๖ ก.ค. ๒๒ ถูก ผกค. ยิง ปรส. โจมตีฐาน กม. ๔๕ ฝ่ายเราปลอดภัย ช่วงนี้ฝนตกหนักมากไม่ได้ออกทำงานหลายวัน จะมีการโจมตีเล็กน้อยตลอดแทบทุกวันโดยการยิงระยะไกล มี กกล.ลาวเหยียบกับระเบิดชาชาติอีก ๑ คน กกล. จีนฮ้ออีก ๑ คน

๒๗ ก.ค. ๒๒ ฮ.ส่ง สป. ถูกยิงที่ กม.๕๐ ผู้โดยสารบาดเจ็บ ผบ.พัน ขอ บ.โจมตียิงสนับสนุน

๓ ต.ค. ๒๒ ผบ.พัน สั่งทำลายเป้าหมายที่พิกัด คิว.ปี.๑๘๒๐ กม.๕๐ อย่างหนัก เพื่อตัดรากถอนโคนโดยใช้ บ.สปีกี้, บ.โอ.วี.เทน ๒ เครื่อง และ บจท.ถล่มที่หมาย ๒ วันซ้อน คาดว่า ผกค.เสียหายมากมาย

๑๒ ต.ค. ๒๒ มีคำสั่งจากหน่วยเหนือให้เตรียมส่งมอบพื้นที่ให้กับหน่วยใหม่ที่จะมา ผลัดเปลี่ยนและเตรียมกลับหน่วยที่ขอนแก่น จนถึง ๒๔ ต.ค. ๒๒ ก็เดินทางถึงขอนแก่น

- ผลงานการคุ้มกันการสร้างทางได้ผลเกินคาด ประสบผลสำเร็จเป็นที่พอใจของหน่วยเหนือ แม้ว่าจะสูญเสีย กพ.และมี กพ.บาดเจ็บไปบ้างแต่ก็ทำให้ถนนสายห้วยหลักลายที่เป็นถนนประวัติศาสตร์การรบที่ดุเดือดที่สุดในประเทศไทยได้สำเร็จเป็นเส้นทางที่ทำให้ชาวบ้านได้ใช้ทุกวันนี้ได้ก็เป็นเพราะ ม.๓ พัน.๖ ซึ่งขณะนั้น พ.ท.กมล สาคุณ เป็น ผบ.พัน เป็นผู้บุกเบิกและกระทำสำเร็จ ซึ่งก่อนหน้านี้ไม่มีทหารหน่วยใดได้รับความสำเร็จในการคุ้มกันการสร้างทางเส้นนี้มาก่อนเลย ทั้ง ๆ ที่ต้องเสียกำลังพลมากมายมาแล้วในอดีต

ความทรงจำที่ยังฝังแน่นให้กับชาว จว.น่าน และบริษัทก่อสร้างทาง ตลอดจนหน่วยเหนือ และ กพ.ทั้งหมดที่อยู่ในเหตุการณ์และได้รับฟังการบอกเล่าเหล่านี้เป็นความภูมิใจในผู้บังคับหน่วยทหาร ม.๓ พัน.๖ ซึ่งมี พ.ท.กมล ฯ เป็นผู้บังคับกองพัน พร้อม กพ. ของท่านจนเขาได้ตั้งฉายานามหน่วยนี้ว่า “ผู้พิชิตห้วยหลักลาย” ประทับไว้ในหัวใจที่มีมิวันรู้ลืม

เรียบเรียงโดย พ.อ.ชูชัย ลินไชย
รอง ผบ.ม.๖ ค่ายศรีพัชรินทร์

เกียรติประวัติ

เกียรติประวัติของ ม. ๒ พัน. ๖ ปฏิบัติการปราบปรามภายในประเทศ จากการ
คุกคามของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์

๑. ม. ๒ พัน. ๖ (-) เข้าปฏิบัติการในพื้นที่รอยต่อ ๓ จังหวัด โดยขึ้นการควบคุม
ทางยุทธการต่อ บก. ผสม. ๓๙๔ อ.หล่มสัก จว.เพชรบูรณ์ ตามคำสั่ง ว.ศปก. ทบ. ด่วนมากลับมาก
ที่ กท. ๐๓๔๕ (๓๐๕)/ ๖๒๑๓ ถึง ๖ พ.ย. ๑๒

๒. ม. ๒ พัน. ๖ (-) แยกการควบคุมทางยุทธการจาก บก. ผสม. ๓๙๔ ไปขึ้นการ
บังคับบัญชากับ ม. ๒ สน. เพื่อเข้าปฏิบัติการในพื้นที่ จว.น่าน ตามคำสั่ง ว.ศปก. ทบ. ที่ กท. ๐๓๔๕
(๓๐๕)/๖๓๕๖ ถึง ๑๐ มิ.ย. ๑๓

๓. ม. ๒ พัน. ๖ เข้าปฏิบัติฝึกร่วม ปี ๑๕ ตามแผนยุทธการภูเขาวง ในพื้นที่รอยต่อ
๓ จังหวัด ตามคำสั่ง ว.ผอ. ฝร. ๑๕ ด่วนมาก ที่ กท. ๐๓๔๕ (ฝร. ๑๕)/๔๘๕๖ ถึง ๒๘ มี.ค. ๑๕

ที่ กท. ๐๓๔๕ (๓๐๕)/๓๒๔๘

ศูนย์ปฏิบัติการกองทัพบก

๒๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

เรื่อง ชมเชยการปฏิบัติงาน

ถึง ผบ.ม. ๒ พัน. ๖

ข้าพเจ้าได้รับทราบ ผลการปฏิบัติงานการเคลื่อนย้ายกำลัง ในความรับผิดชอบของท่านเพื่อเข้าปฏิบัติภารกิจร่วม ปี ๑๕ ด้านพื้นที่รอยต่อ ๓ จังหวัด ที่ได้ดำเนินไปแล้วตามคำสั่งเป็นที่เรียบร้อยตามแผนของ ทบ. ที่วางไว้ทุกประการ ทั้งนี้ด้วยความสามารถความร่วมมือของผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นตลอดจนฝ่ายอำนวยการที่เกี่ยวข้อง พร้อมด้วยขวัญและกำลังใจอันดีเยี่ยมของหน่วยที่เข้าปฏิบัติในการปราบปราม ทำให้ข้าพเจ้าบังเกิดความพึงพอใจ และมั่นใจในประสิทธิภาพของทหารภายใต้การบังคับบัญชาของท่านมากขึ้น และเชื่อว่าผลการกวาดล้างในอนาคตอันใกล้นี้ ศัตรูของชาติจะถูกปราบปรามให้พินาศหมดสิ้นไป

ในนามของกองทัพบก ข้าพเจ้าขอชมเชยผลการปฏิบัติงานของท่าน ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นตลอดจนพลทหารทุกนายมา ณ ที่นี้ และข้าพเจ้าขอให้อำนาจคุณพระศรีรัตนตรัย และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายในสากลโลก จงได้ปกป้องคุ้มครองเพื่อนทหารอันเป็นที่รักทั้งหลายรอดพ้นจากอันตรายทั้งปวง สำหรับข้าพเจ้านั้นจะคอยเฝ้าผลการปฏิบัติงานของ บรรดาท่านทั้งหลายอยู่ตลอดเวลาด้วยความหวังเเป็นที่สุด

พล.อ. ป. จารุเสถียร

(ประกาศ จารุเสถียร)

ผบ.ทบ.

แจ้งความกองอำนาจการฝึกพร้อม ปี ๑๕

เรื่อง ชมเชยการปฏิบัติการปราบปราม ผกค. ของ ม.๒ พัน ๖ และ ผส.๑๓ ร.พัน.๒

ในการปฏิบัติการปราบปราม ผกค. ตามแผนยุทธการภูขวาง ม. ๒ พัน.๖ และ ผส. ๑๓ ร. พัน. ๒ ได้เริ่มเข้าปฏิบัติการกวาดล้าง ผกค. ตั้งแต่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๕ ถึง ๒๗ มีนาคม ๒๕๑๕ ณ บริเวณภูหินร่องกล้า อ.นครไทย จ.พิษณุโลก ซึ่งไม่เคยปรากฏว่ามีทหารหน่วยใด ๆ ของกองทัพไทยได้เข้าปฏิบัติการ และเข้าถึงที่หมายในภูมิภาคอันเต็มไปด้วยความยากลำบาก ทุกประการอย่างแสนสาหัสเช่นนี้มาก่อน

การปฏิบัติครั้งนี้แม้ว่ายังไม่ประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมายสุดยอดของผู้บังคับบัญชาและตามความตั้งใจอันแท้จริงของบรรดาทหารหาญในหน่วยดังกล่าวนี้ก็ตาม แต่การปฏิบัติที่เสร็จสิ้นไปแล้วนั้น นับว่าได้ผลดีและเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมอย่างมาก เพราะการปฏิบัติดังกล่าวเป็นการปฏิบัติในทำนองการลาดตระเวนด้วยกำลังมาก เพื่อพิสูจน์ทราบที่ตั้ง, การวางกำลังและขีดความสามารถของศัตรูได้เด่นชัดยิ่งขึ้น

กองอำนาจการฝึกพร้อม ปี ๑๕ มีความภาคภูมิใจที่จะขอยกย่องและสรรเสริญด้วยใจจริงว่า การปฏิบัติของหน่วย ม. ๒ พัน. ๖ และ ผส. ๑๓ ร. พัน. ๒ เต็มไปด้วย ความกล้าหาญ ททรหอดอดทน และเสียสละเพื่อประเทศชาติสมเป็นชายชาติทหารโดยแท้ นับว่าเป็นตัวอย่างที่ดีเยี่ยมของทหารไทยที่จะต้องจารึกไว้เป็นเกียรติประวัติของกองทัพทุกต่อไป

จึงขอประกาศชมเชยมาให้ทราบโดยทั่วกัน

แจ้งความ ณ วันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๑๕

พล.ท. บุญชัย บำรุงพงศ์

(บุญชัย บำรุงพงศ์)

รองเสนาธิการทหารบก และ

ผู้อำนวยการฝึกพร้อม ปี ๑๕

(สำเนาวิทยุราชการทหาร)

ด่วน

จาก ผอ. ฝร. ๑๕

ถึง ผู้รับปฏิบัติ กอ. ฝร. ๑๕ สน.

ผู้รับทราบ ม. ๒ พัน. ๖, พล.ม.

ที่ กท. ๐๓๔๕ (ฝร. ๑๕)/๔๗๙๙ ลง ๒๗ มี.ค. ๑๕

๑. ข้าพเจ้าได้รับทราบข่าวการปฏิบัติของ ม. ๒ พัน ๖ ในการปะทะ ผกค. เมื่อ ๒๖ มี.ค. ๑๕ แล้วรู้สึกภาคภูมิใจและมีความยินดีเป็นอย่างยิ่ง

๒. นับตั้งแต่ ม. ๒ พัน. ๖ ได้เข้ารับปฏิบัติการเป็นต้นมาหน่วยได้เข้าปฏิบัติการด้วยความองอาจกล้าหาญ ผู้บังคับบัญชาทุกชั้นได้ใช้ลักษณะของผู้นำหน่วย และความริเริ่มที่ดี นำหน่วยเข้าปฏิบัติการ จนสามารถทำความเสียหายให้แก่ ผกค. ได้เป็นจำนวนมาก

๓. จากผลการปฏิบัติแสดงว่า ผู้บังคับหน่วยทุกชั้นได้ทำการฝึกและอบรมอยู่ตลอดมา จนกระทั่งหน่วยมีขีดความสามารถในการปฏิบัติการอย่างสูง และเป็นตัวอย่างที่ดีหน่วยหนึ่งของกองทัพบก จึงขอชมเชยผู้บังคับบัญชาทุกชั้น ตลอดจนทหารทุกนายมา ณ โอกาสนี้ด้วย

แจ้งความกรมทหารม้าที่ ๒

เรื่อง ชมเชยการปฏิบัติกรตามแผนยุทธการภูขวางของหน่วย ม. ๒ พัน. ๖

จากโอวาทของแม่ทัพภาคที่ ๓ ที่ได้กล่าวในพิธีปลดปล่อยทหารกองหนุนผลัดที่ ๑/๑๓ ณ สนามหน้า บก. จทบ.อ.ต.ในค่ายพิชัยดาบหัก จังหวัดอุดรดิตถ์ เมื่อวันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๑๕ นั้น ข้อความจากโอวาทของแม่ทัพภาคที่ ๓ บางตอนได้กล่าวพาดพิงไปถึงวีรกรรมในการปฏิบัติการป้องกันและปราบปราม ผกค. ตามแผนยุทธการภูขวาง ของหน่วย ม. ๒ พัน. ๖ ด้วยท่านแม่ทัพได้กล่าวว่า ตัวท่านเองได้เคยปฏิบัติการป้องกันและปราบปราม ผกค. ร่วมกับทหารม้า ในกรมทหารม้าที่ ๒ มาแล้วหลายครั้ง ทั้งในพื้นที่จังหวัดน่าน และพื้นที่รอยต่อ ๓ จังหวัด ได้ซาบซึ้งถึงความกล้าหาญของทหารม้าเป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการรบของ ม. ๒ พัน. ๖ ตามแผนยุทธการภูขวาง บริเวณพื้นที่หिनร่องกล้า ซึ่งปฏิบัติการรบร่วมทั้งกองทัพบก และกองทัพอากาศ ในกองทัพบกเองก็ได้ใช้ทหารร่วมกันหลาย ๆ เหล่า ม. ๒ พัน. ๖ ได้แสดงถึงวิญญานนักรู้ของทหารม้าอันแท้จริงให้เห็นเป็นที่ประจักษ์แก่ผู้บังคับบัญชา และเพื่อทหารเหล่าอื่น ๆ ได้แสดงถึงความกล้าหาญ-ความเสียสละ-ความสามัคคี และความอดทน แม้แต่ในระหว่างที่ตกอยู่ในที่คับขัน คือตกอยู่ในวงล้อมของศัตรู ประกอบทั้งสภาพอากาศไม่อำนวยในการส่งกำลังบำรุง ต้องอดข้าวและอดน้ำ แต่ทหารม้าทุกคนยืนหยัดสู้ศัตรูโดยไม่ยอมถอยหนี ไม่มีการร้องขอ ไม่มีข้อโอดครวญ และไม่มีข้อแม้ใด ๆ ทั้งสิ้น เมื่อได้ลงมาพักหลังจากที่สู้รบมาอย่างเหน็ดเหนื่อย และได้รับเสบียงอาหารเพิ่มเติมใหม่แล้ว ทุกคนไม่มีแววท้อถอยหรือหวาดกลัว เมื่อได้รับคำถามว่าจะขึ้นไปอีกหรือไม่ ทหารม้า ม. ๒ พัน. ๖ จะกล่าวตอบโดยยิ้มแย้มว่า ขอขึ้นไปสู้กับพวก ผกค. อีก เพื่อจะไปแก้แค้นแทนเพื่อน ๆ ที่สูญเสียไป แม่ทัพภาคที่ ๓ ได้กล่าวต่อไปอีกว่าแม่แต่ ๆ ผนฯ ท่านผู้บัญชาการทหารบก ยังได้กล่าวชมเชยทหารม้า ม. ๒ พัน. ๖ เช่นกัน

วีรกรรมของ ม. ๒ พัน. ๖ ที่ได้ปฏิบัติการตามแผนยุทธการภูขวางนี้ มี พ.ต. สาธ สวรรณภา เป็นผู้บังคับกองพัน ร.อ. กมล สาคุณ เป็น ผอ. ๓ และมีนายทหาร, นายสิบ กับ พลทหารใน ม. ๒ พัน. ๖ ทุกคนเป็นกำลังสำคัญ จากผลการปฏิบัติการครั้งนี้แสดงออกให้เห็น

ถึงการมีวิญญูณของทหารม้า ความเป็นนักรบและน้ำใจชายชาติทหารในการปฏิบัติตามภารกิจด้วยความเข้มแข็ง-กล้าหาญ-เสียสละ สามัคคีและอดทน ไม่เกรงกลัวศัตรู ไม่เกรงกลัวต่อความยากลำบากของภูมิประเทศลมฟ้าอากาศ และภัยอันตรายอื่น ๆ ที่อาจจะได้รับ ข้าพเจ้าเข้าใจว่าไม่เพียงแต่กรมทหารม้าที่ ๒ เท่านั้นที่ภาคภูมิใจ ทหารม้าทั้งหลายพลอยภาคภูมิใจในวีรกรรมของ ม. ๒ พัน. ๖ ไปด้วย ทหารม้าเราได้เคยได้รับการยกย่องมาตั้งแต่ในอดีต และคงได้รับการยกย่องอยู่ตลอดไป ข้าพเจ้าในฐานะผู้บังคับการกรมทหารม้าที่ ๒ รู้สึกภาคภูมิใจเป็นอย่างยิ่งในผลการปฏิบัติครั้งนี้ จึงขอชมเชยและประกาศเกียรติคุณ นายทหาร นายสิบและพลทหารทุกนายที่เข้าปฏิบัติการครั้งนี้ ซึ่งยอมเสียสละเลือดเนื้อและชีวิตเป็นชาติพลี เพื่อปกป้องชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และ ประชาชนชาวไทย ดังเช่นที่บรรพบุรุษของเราทั้งหลายได้เคยปฏิบัติมาแล้วในโอกาสนี้ด้วย

แจ้งความ ณ วันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๑๕

พ.อ. สนาน รณฤทธิชัย

(สนาน รณฤทธิชัย)

ผู้บังคับการกรมทหารม้าที่ ๒

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ พจ. กอ. ฝร. ๑๕ สน.

ที่ วันที่ ๑๗ มี.ค. ๑๕

เรื่อง

เรียน ผบ.ม. ๒ พัน. ๖

ได้ติดตามข่าวคราวของ ม. ๒ พัน. ๖ อยู่ตลอดเวลาบอกรับตรง ๆ ว่าดีใจในผลงานของพวกเราชาวทหารม้า และผู้ที่อยู่ในหน่วยทหารม้าด้วยกัน (แม้จะเป็นเหล่าอื่น)

การปฏิบัติการของพวกเราเป็นอย่างไรนั้น ผมผู้ที่อยู่แล้วทุกคนพยายามที่จะรักษาชื่อเสียงเกียรติคุณของตัวเอง และหน่วยอยู่ตลอดเวลา จริงอยู่ความเหนื่อยยาก ความลำบาก และภัยอันตราย เกิดขึ้นอยู่ทุกขณะ แต่เชื่อและแน่ใจว่า ความเสียสละและอดทนของชาว ม. ๒ พัน. ๖ คงจะเอาชนะสิ่งเหล่านั้นได้

เสียใจอย่างสุดซึ้ง สำหรับผู้ที่เสียชีวิตไปแล้ว ขอให้ถือว่าเป็นดวงชะตาของผู้นั้นที่จะต้องจบลงเถิด อย่าคิดมากไปเลยตั้งอกตั้งใจทำงานจนบรรลุผลสำเร็จกันดีกว่า ผมไม่ได้มาอยู่ร่วมด้วย แต่ก็ฝากใจไว้กับพวกเราเสมอ อย่าหาว่าพูดแต่ปากเลย

สุดท้ายนี้ ขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัย และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย จงได้คุ้มครองปกป้องพวกเราทุกคน ให้พ้นจากภัยอันตรายทุกชนิด ดลบันดาลให้พวกเรา มีกำลังใจแข็งแกร่งปราศจากความเจ็บไข้ทั้งปวง เพื่อประกอบกิจการงานให้ลุล่วงไปด้วยดี

อนึ่ง มทก. ๓ ได้ปรารภกับผมเมื่อเช้านี้ เป็นเรื่องของ ม. ๒ พัน. ๖ ท่านกล่าวชมว่า ม. ๒ พัน. ๖ ปฏิบัติงานดีน่าชมเชย เลยกบอกมาให้ทราบด้วย

พ.อ. ก. ปาลกะวงศ์ ฯ
(ตำแหน่ง ปาลกะวงศ์ ฯ)

หน้าว่าง

ฐานปฏิบัติการห้วยหลักลาย อ.ป่าจวน.น่าน

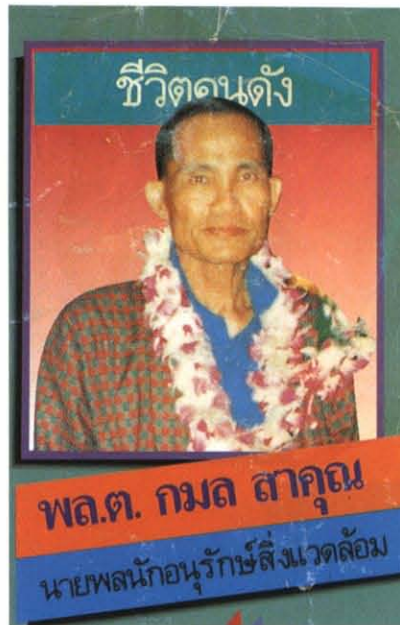
นายแบบกิตติมศักดิ์
งานเทศกาลไหม จังหวัดขอนแก่น

นักกีฬาขี่ม้าข้ามเครื่องกีดขวาง
ม.พัน.๖ ผส.

มาตถภูมิ

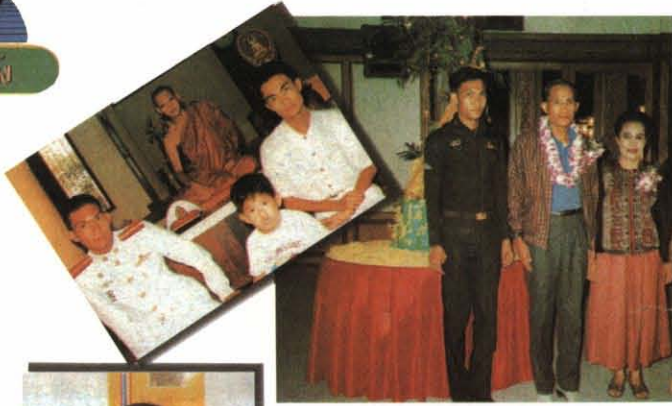
รายสัปดาห์

ในขณะที่ทุกฝ่ายตื่นตัวเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งหลายฝ่ายคิดกันว่าเป็น “แฟชั่นแห่งยุค ไม่ว่าจะเป็นการรณรงค์โดยผู้หลักผู้ใหญ่ในบ้านเมือง หรือศิลปินชื่อดังก็ตามก็ถือได้ว่าเป็นเรื่องดี เพราะถึงเวลาที่จะเริ่มต้นดูแลสิ่งแวดล้อมที่เหลือน้อยอยู่นี้เสียที่ก่อนที่จะไม่มีอะไรให้ดูให้แลอีกต่อไป

และเช่นกันเมื่อไม่นานนี้เนื่องในวันอาหารโลกขององค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (เอฟ.เอ.โอ.) ประกอบกับทาง เอฟ.เอ.โอ. กำหนดให้ปีนี้ในปีแห่งต้นไม้เพื่อชีวิต (Tree For Life) จึงได้ร่วมมือกับกองทัพบก กรมป่าไม้จัดให้มีการปลูกป่าที่เขาคว้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

พล.ต. กมล สาकुณ ผู้บัญชาการกองพลทหารม้าที่ ๑ ค่ายพ่อขุนผาเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นผู้รับนโยบายนี้และได้ดำเนินการเตรียมพื้นที่เพื่อการปลูกป่าดังกล่าว

พล.ต. กมล ตากุล

**นายพลนักรักษ์
สิงเวดล้อม**

“คนทั่ว ๆ ไปอาจจะไม่ทราบว่าทางกองทัพมีนโยบายด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมานานแล้ว ยิ่งเมื่อได้รับการร้องขอความร่วมมือจากหน่วยงานราชการอื่น และจากองค์การระหว่างประเทศทางเราจึงเตรียมพื้นที่ไว้ให้เช่นเคย ทาง เอฟ.เอ.โอ. เคยพาเจ้าหน้าที่มาปลูกป่ามาก่อนหน้านี้แล้ว และได้ส่งเจ้าหน้าที่ไปประจำในพื้นที่ที่ต้องพัฒนาไม่ว่าจะเป็นพันธุ์พืชทดแทนป่าที่ถูกทำลาย การสำรวจคุณภาพดินและอื่น ๆ โดยทาง ยู.เอ็น.ดี.พี. เป็นผู้ให้การสนับสนุน

ฉะนั้นเพื่อความเขียวขจีของแหล่งธรรมชาติในบ้านเมืองเราเอง สมควรแล้วที่เราจะต้องให้การสนับสนุน ลองคิดดูก็ได้นะครั้นว่าแม้กระทั่งองค์การระหว่างประเทศยังให้ความสำคัญกับพื้นที่บริเวณดังกล่าว ในขณะที่กองทัพก็มีหน่วยทหารอยู่ ณ พื้นที่แห่งเดียวกันด้วย จึงย่อมต้องให้ความร่วมมือแน่นอนครับ”

นายพลหมวด ๑ วัย ๕๔ ปี นักรักษ์สิ่งแวดล้อมคนหนึ่งของกองทัพไทย ลูกชายชานาแห่งอำเภอลาด จังหวัดขอนแก่นซึ่ง ยึดหลักคำสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นแกนนำของชีวิตและปรับใช้ในการบริหารผู้ใต้บังคับบัญชา

“ผมยึดหลักสายกลาง และพรหมวิหาร ๔ ซึ่งประกอบด้วย เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขามาตลอด และสามารถเอาตัวรอดมาได้ถึงทุกวันนี้ แลผมคิดว่าหลักคำสอนของพระพุทธเจ้านั้นสมบูรณ์ที่สุด คือการไม่เบียดเบียน เมื่อไม่เบียดเบียนย่อมไม่เกิดทุกข์กับผู้อื่นและตัวเองด้วย”

พล.ต.กมล เริ่มรับราชการครั้งแรก หลังจากสำเร็จการศึกษาที่โรงเรียนนายร้อย จปร. ตั้งแต่ชั้นผู้น้อยจนเป็นผู้บังคับบัญชากรมทหารม้าที่ ๖ เป็นคนแรก (เดิมยังไม่ได้ตั้งเป็นกรม) ต่อมาย้ายมาประจำการที่จังหวัดเพชรบูรณ์ในปัจจุบันดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการกองพลทหารม้าที่ ๑

หลักในการใช้ชีวิตของ พล.ต. กมล นั้น นอกจากจะยึดหลักในศาสนาพุทธแล้ว ยังมีปรัชญาชีวิตที่น่าสนใจ และมีผลให้ประสบความสำเร็จในชีวิตราชการและชีวิตครอบครัว

“ผมค่อนข้างจะมีระเบียบในการใช้ชีวิตคู่ครับ มีภรรยาคนเดียว กับลูกชาย ๓ คน ผมสอนลูกทุกคนให้เป็น คนขยัน ประหยัด มีระเบียบ วินัย และมีความอดทนในการใช้ชีวิตทั้งในครอบครัวและต่อหน้าที่การงานรวมทั้งกับคนทั่ว ๆ ไปด้วยคือมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับทุกคน และทุกระดับ

แต่ทั้งหมดนี้ไม่ได้หมายความว่าผมจะต้องใช้ระเบียบกฎเกณฑ์ในการเลี้ยงดูลูกแต่อย่างใดนะครับ เพราะลูกผมทุกคนมีอิสระในการเลือกทางเดินชีวิตของตัวเองหมด มีเพียงลูกชายคนกลางนี่ที่เขามีอาชีพทหารเหมือนผม ตอนนี้อยู่รับยศร้อยโทแล้วครับ ส่วนลูกชายอีกสองคนเขาก็ทำงานเอกชนและหน่วยงานอิสระ ผมไม่ได้ไปครอบงำความคิดของลูก”

ลูกชายคนแรกของ พล.ต.กมลเป็นเจ้าหน้าที่อิเล็กทรอนิกส์ที่บริษัท ซีร็อก คนกลางเป็นทหาร ร.ท. ประกาศิต ส่วนคนเล็ก กฤษณ์กมล เป็นมัคคุเทศก์ต่างประเทศของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย นับว่าประสบความสำเร็จทุกคน แต่ที่บอกว่ามีภรรยาคนเดียวนี้สิ เป็นประเด็นที่น่าสนใจมากที่สุดทีเดียว อย่างนี้ต้องถาม คุณบุษบงกช สาครณผู้ภรรยา

“เรื่องความรับผิดชอบที่ท่านมีต่อครอบครัวนี้พี่เองก็นับว่าโชคดีมาก ที่มีสามีที่น่ารักเอาใจใส่เรื่องงาน กับความสงบสุขในบ้าน และปกติท่านเองต้องไปราชการเสมอ ๆ ลูก ๆ อยู่ในความดูแลของพี่ ซึ่งลำบากเหมือนกับภรรยาคนอื่น ๆ ที่ต้องรับผิดชอบชีวิตและอนาคตของลูก ๆ กับบ้านอื่นพี่ไม่ทราบ ทราบแต่ว่าสามีพี่ไม่ชอบหาเรื่องเดือดร้อนให้ลูก ให้เมียนะคะ พี่ภูมิใจในตัวท่านและลูก ๆ ค่ะ”

งานนี้ต้องเรียกว่านักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทั้งในบ้านและนอกบ้านกันเลยทีเดียว

“ถ้าสิ่งแวดล้อมในบ้านดีบ้านจะอบอุ่นน่าอยู่และร่มเย็นเป็นแหล่งสะสมกำลังใจเพื่อการทำงานในหน้าที่และงานรับผิดชอบต่อสังคมต่อไปครับ ผมขอยืนยันว่าครอบครัวนั้นสำคัญมากชีวิตที่สมบูรณ์ต้องตั้งต้นที่ครอบครัวที่อบอุ่นก่อนอย่างอื่นแน่ ๆ ครับ” พล.ต.กมล ฝากข้อคิดไว้

มาตุภูมิรายสัปดาห์ วันที่ ๒๐ - ๒๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๔

กราบถวายนมัสการเยี่ยมอาการอาพาธหลวงปู่เทสก์ เทสรังสี
ณ วัดหินหมากเป้ง
อ.ศรีเชียงใหม่ จ.หนองคาย

ประธานพิธีถวายสัตย์ปฏิญาณวันกองทัพไทย
กองพลทหารม้าที่ ๑ เพชรบูรณ์

ทำบุญตักบาตรวันทหารม้า ๔ ม.ค. ๓๕
กองพลทหารม้าที่ ๑ เพชรบูรณ์

ตรวจเยี่ยมกำลังพลกรมทหารม้าที่ ๓
จว.เพชรบูรณ์

ตรวจเยี่ยมการฝึกกรมทหารม้าที่ ๓
จว.เพชรบูรณ์

ตรวจพร้อมรบกองพันทหารม้าที่ ๑๐
จว.น่าน

รับประทานอาหารกลางวัน
ร่วมกับชุดกรรมการตรวจสอบการฝึก

ตรวจเยี่ยมการฝึกกองพันทหารปืนใหญ่ที่ ๓๐

ตรวจความพร้อมของ
กองพันทหารปืนใหญ่ที่ ๓๐

อนุสรณ์พ่อขุนผาเมือง
ดำเนินการสร้างโดย พลตรี กมล สาคูณ

อนุสรณ์พ่อขุนผาเมืองประดิษฐานไว้ ณ กองพลทหารม้าที่ ๑
ค่ายพ่อขุนผาเมือง จว.เพชรบูรณ์

พิธีเททองหล่อองค์อนุสรณ์พ่อขุนผาเมือง

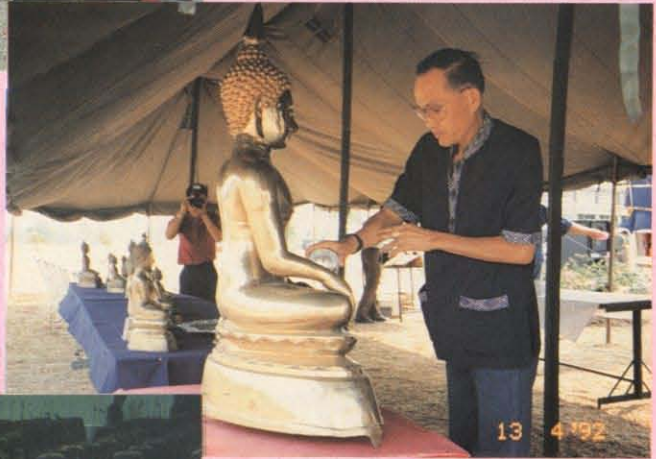
พิธีประดิษฐานองค์อนุสรณ์พ่อขุนผาเมือง ณ
กองพลทหารม้าที่ ๑ จว.เพชรบูรณ์

พิธีวางศิลาฤกษ์ฐานที่ตั้งอนุสรณ์พ่อขุนผาเมือง
ณ กองพลทหารม้าที่ ๑ จว. เพชรบูรณ์

ทำบุญสงฆ์หน้าพระพุทธรูป
เนื่องในวันสงกรานต์

ที่นั่งประชุมขณะดำรงตำแหน่ง
เป็นสมาชิกวุฒิสภา ปี ๒๕๓๕

ตำแหน่งสำคัญเลขานุการคณะกรรมการ
การเกษตรและสหกรณ์

รับมอบตำแหน่งผู้บัญชาการ
กองพลทหารม้าที่ ๒ เมื่อ ๓ พ.ค. ๒๕๓๕

นั่งรถม้าเข้าสู่แหล่งสมาคม
กองพลทหารม้าที่ ๒

ถวายสักการะพระบรมรูป ร. ๖
กองพลทหารม้าที่ ๒

สักการะแม่ย่านางไฟศรี
ณ แหล่งสมาคมกองพลทหารม้าที่ ๒

เตรียมพร้อมนำคณะนายทหารเข้าร่วมพิธีสวนสนามวันราชวัลลภ ๓ ธ.ค. ๓๕

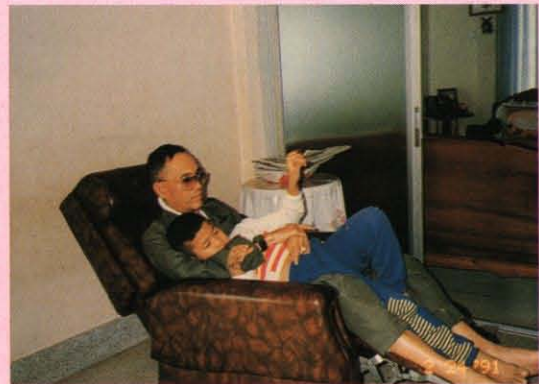

เป็นประธานในงานประเพณีลอยกระทง ณ กองพลทหารม้าที่ ๒

ร่วมงานถวายพระพรพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ๗ ธ.ค. ๓๕ ณ ทำเนียบรัฐบาล

หน้าว่าง

แต่ กมล คนดี

กมลเป็นเด็กอีสานโดยกำเนิด จบการศึกษาจาก รร.จปร. แล้ว กมลเลือกเหล่า ม. ผมจึงส่งกมลไปอยู่ ม.พัน. ๖ สผ. ที่ขอนแก่น

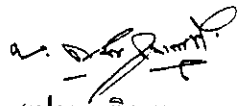
กมลเป็นนายทหารที่น่านิยมมาก พอใจและเต็มใจที่ได้ไปอยู่ขอนแก่น โดยไม่แยแสกับแสงสีในกรุงเทพฯ ทำตัวเรียบง่าย รู้จัก คำว่าเสียสละ อย่างลึกซึ้ง และปฏิบัติตามเคร่งครัดเสมอมา เมื่อผมย้ายไปอยู่ ทภ. ๒ ก็ยังพบกันบ่อย และเห็นความนิยมของกมลมากยิ่งขึ้น กมลยังรักษาความเรียบง่าย ไม่สนใจความหรูหราและโด่งดังเหมือนเดิม

กมลได้เลื่อนเป็น ผบ.พล.ม.๑ ที่เพชรบูรณ์ และในช่วงสุดท้ายของชีวิต กมลก็กลายเป็นทหารเมืองหลวง เพราะย้ายมาเป็น ผบ.พล.ม.๒ ชีวิตของกมลจบสิ้นลงที่นี่ จบลงอย่างเงียบ ๆ อย่างน่าเสียดาย อย่างน่าระลึกจดจำ กมลไม่ใช่ นายทหารที่โดดเด่น ไม่มีชื่อเสียงติดหูติดปากคนทั่วไป แต่กมลได้สร้างความคิด ความงดงาม ให้แก่ ทบ.ไว้มากมาย ไม่ประพาดดินเสื่อมเสีย ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีของคนที่จะบังคับบัญชาคนได้ครบถ้วน และไม่รั่วรอย

ความดียอมคุ้มครองผู้กระทำ ไม่ว่าจะยังมีชีวิตอยู่หรือตายไปแล้ว กมลจะต้องได้รับผลแห่งกรรมดีในภพหน้า

ด้วยความระลึกถึงเสมอ

พลเอก

(เปรม ติณสูลานนท์)

องคมนตรีและรัฐบุรุษ

หน้าว่าง

ประธานวุฒิสภา
คำไว้อาลัย
แต่
พลตรี กมล สาคูณ

ผมได้ทราบข่าวการถึงแก่อนิจกรรมของ พลตรี กมล สาคูณ ด้วยความรู้สึกเสียใจเป็นอย่างยิ่ง พลตรี กมล สาคูณ ได้รับราชการทำคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติบ้านเมืองอย่างเต็มความสามารถ และเสียสละเสมอมา ในระหว่างที่ปฏิบัติหน้าที่สมาชิกวุฒิสภา ในฐานะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ได้ร่วมพิจารณาศึกษาวิเคราะห์ กฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเกษตรกรรม ตลอดจนหาแนวทางการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เพื่อให้เกิดผลดีแก่เกษตรกรอันเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ

การจากไปของ พลตรี กมล สาคูณ นับเป็นการสูญเสียบุคคลผู้มีคุณค่าจึงเป็นที่น่าเสียดาย และอาลัยยิ่ง

ขอให้บาร์มีแห่งกุศลผลบุญตลอดจนคุณความดีทั้งปวงที่ พลตรี กมล สาคูณ ได้บำเพ็ญมาโดยตลอด อีกทั้งอนุภาพแห่งบุญกุศลที่ครอบครัวญาติมิตรได้ร่วมกันบำเพ็ญอุทิศให้ จงเป็นพลังปัจจัยน้อมนำดวงวิญญาณของ พลตรี กมล สาคูณ ให้ประสบความสำเร็จสงบสุข ณ สัมปรายภพ

(นายมีชัย ฤชุพันธุ์)

ประธานวุฒิสภา

หน้าว่าง

คำไว้อาลัย
ของ
พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม

การจากไปอย่างไม่มีวันกลับของ พลตรี กมล สาคุณ เมื่อ ๒ กันยายน ๒๕๓๘ ที่ผ่านมายังความเศร้าสลดใจให้กับผมเป็นอย่างยิ่ง เหล่าทหารม้าได้สูญเสียบุคคลผู้มีความรู้ ความสามารถในทางกรรบอย่างดีเยี่ยมไปอีกท่านหนึ่ง

ผม และ พลตรี กมล ฯ มีความสนิทสนมคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี ตั้งแต่ในสมัยที่ผมดำรงตำแหน่งเป็นเสนาธิการทหารบก และผู้บัญชาการทหารบก ผมเฝ้าติดตามผลการปฏิบัติงานของท่านตลอดมา และชื่นชมยินดีกับความสำเร็จในชีวิตรับราชการที่กำลังก้าวรุดหน้าอย่างมั่นคง เพราะเกือบตลอดชีวิตรับราชการท่านได้อุทิศพลังกาย พลังสติปัญญาให้กับทางราชการอย่างเต็มความสามารถท่านเป็นผู้ที่มีบุคลิกลักษณะสมชายชาติทหาร เป็นผู้หน้าที่เข้มแข็ง โดยเฉพาะต่ออริราชศัตรูแล้ว ท่านไม่เคยย่อท้อถอยเลย จนได้รับสมญานาม “วีรบุรุษภูหินร่องกล้า” “วีรบุรุษห้วยหลักลาย” และท่านยังเป็นผู้ที่ทำการปฏิบัติภารกิจทางจิตวิทยา สามารถพัฒนาเขาต้อ และภูหินร่องกล้าให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้สำเร็จ

พลตรี กมล สาคุณ ได้จากไปแต่เพียงร่างกายเท่านั้น คุณงามความดีของท่านจะตราตรึงอยู่ในหัวใจของผมตลอดไป และหากจะมีทิพยญาณใดสามารถถ่ายทอดความรู้สึกของผมไปสู่ท่านผู้จากไปได้ ก็ขอได้จงรับทราบเถิดว่า ผมและข้าราชการกระทรวงกลาโหม จะระลึกถึงคุณงามความดีของท่านตราบนานเท่านาน

ในวาระสุดท้ายแห่งชีวิตของ พลตรี กมล สาคุณ ผมขออัญเชิญพระบารมีสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช อันเป็นที่สักการบูชาสูงสุดของเหล่าทหารม้า และกุศลบุญราศีที่ท่านได้บำเพ็ญมา ตลอดจนญาติมิตรได้ร่วมกันบำเพ็ญอุทิศให้ จงเป็นพลวบัจจัย ดลบันดาลให้ดวงวิญญาณของ พลตรี กมล สาคุณ ไปสู่สุคติในสัมปรายภพเทอญ

พลเอก
(ชวลิต ยงใจยุทธ)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม

หน้าว่าง

คำไว้อาลัย แด่ พลตรี กมล สาकुณ

พลตรี กมล สาकुณ อดีตผู้บัญชาการกองพลทหารม้าที่ ๒ เป็นนายทหารที่มีความรู้ความสามารถดีเยี่ยมคนหนึ่งของกองทัพบก เป็นผู้มีความวิริยะอุตสาหะ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ยึดมั่นในระเบียบวินัย และความมีคุณธรรม ปกครองดูแลผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยความรัก เมตตากรุณาและจริงใจ จึงเป็นที่เชื่อถือไว้วางใจของผู้บังคับบัญชา และเป็นที่เคารพศรัทธาของผู้ใต้บังคับบัญชาในขณะเดียวกัน

นอกจากเป็นนักปกครองที่ยอดเยี่ยมแล้ว พลตรี กมล สาकुณ ยังเป็นนักรบที่สามารถด้วย เป็นผู้ที่วางแผนและเตรียมการได้อย่างรอบคอบ ในขณะทำการรบก็มีจิตใจสงบเยือกเย็น ไม่สะทกสะท้านต่อสถานการณ์ไม่ว่าจะเลวร้ายสักเพียงใดก็ตาม คุณลักษณะเด่นนี้สมควรเป็นตัวอย่างอันดีงามต่อนายทหารรุ่นหลังต่อไป

การจากไปก่อนเวลาอันสมควร นับเป็นความสูญเสียของกองทัพบก นำความเสียใจมากสู่ผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงานและครอบครัว ญาติมิตร ผมในฐานะที่เคยรู้จักกับ พลตรี กมล สาकुณ เป็นอย่างดีมาก่อน ขอแสดงความเสียใจกับครอบครัว “สาकुณ” ไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอให้คุณความดีทั้งหลายที่ พลตรี กมล สาकुณ ได้สร้างสมไว้ รวมทั้งบุญกุศลที่ครอบครัว ญาติมิตร ได้ร่วมกันบำเพ็ญ จงเป็นพลวปัจจัยส่งผลให้ดวงวิญญาณของ พลตรี กมล สาकुณ ไปสู่สุคติในสัมปรายภพเทอญ

พลเอก

(ประมณฑ์ ผลาสินธุ์)

ผู้บัญชาการทหารบก

หน้าว่าง

คำไว้อาลัย

ของ

พลเอก เชษฐา ฐานะจาโร

พลตรี กมล สาคูณ เมื่อครั้งยังเป็นนักเรียนนายร้อยอยู่นั้น เพื่อน ๆ พวกหนึ่งให้สมญานามเขาว่า “หุน” เพราะบุคลิกลักษณะและท่าทางของเขาดูเข้มแข็ง จริงจัง ร่างใหญ่ ไหล่กว้าง และออกจะแข็งกร้าวคล้ายกับหุนหรือรูปปั้น แต่ยามเมื่อเขาแต่งเครื่องแบบยืนอยู่ท่ามกลางทหารของเขาแล้ว จะแลดูสง่างามน่าเกรงขาม กร้าวแกร่งเหมือนนักรบโบราณแห่งดินแดนอิสานที่อุดมไปด้วยปราสาทหินของนักรบสมัยขอมเรืองอำนาจ

ในชีวิตจริงของ กมล สาคูณ ก็เป็นเช่นนั้น เมื่อ กมล จบจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าแล้วเขาเลือกเหล่าทหารม้า และก็ได้ไปประจำการอยู่ในหน่วยทหารม้าแห่งดินแดนอิสานมาตลอด เขารับราชการก้าวหน้ามาโดยลำดับ เป็นผู้บังคับกองพันทหารม้าที่ ๖ ในสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ ผู้บังคับการกรมทหารม้าที่ ๖ ผู้บัญชาการกองพลทหารม้าที่ ๑ และผู้บัญชาการกองพลทหารม้าที่ ๒ และเขาก็จากเราไปในตำแหน่งนี้เอง

ตลอดชีวิตของ กมล นั้น เต็มไปด้วยการต่อสู้ในสนามรบ ณ สมรภูมิต่าง ๆ ทั้งในและนอกประเทศจนไม่มีเวลาให้แก่ครอบครัวของเขาอย่างจริงจังเลย ในสมัยที่ประเทศไทยตกอยู่ในความไม่สงบจากผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์นั้น จุดที่มีการรบดุเดือด แข็งแกร่ง และสูญเสียมากที่สุดจุดหนึ่งคือที่จังหวัดเพชรบูรณ์ต่อกับจังหวัดเลย ซึ่งเป็นป่าเขายากลำบาก อันเป็นที่มั่นสำคัญของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ กมล ได้รับคำสั่งให้นำกำลัง กองพันทหารม้าที่ ๖ ของเขาจากจังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นกองพันทหารม้าลาดตระเวน ไปปฏิบัติการร่วมกับ กองพลที่ ๑ รักษาพระองค์ ที่รับผิดชอบพื้นที่ปฏิบัติการอยู่ในเขตนั้น กมล ได้นำกำลังทหารม้าอิสานของเขาเข้าทำการต่อสู้เพื่อปราบปรามผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์หรือ ผกค. ณ จุดที่มั่นแตกหักที่ทูกันดารและเหนียวแน่นที่สุดของ ผกค. คือที่ภูหินร่องกล้า ซึ่งยังไม่เคยมีหน่วยทหารหน่วยใดสามารถบุกเข้าไปจนถึงที่มั่น ผกค.จุดนี้ได้เลย แต่ กมล ก็สามารถนำกำลังกล้าตายของเขาตีฝ่าเข้าไปจนถึงลานหินแตก อันเป็นหัวใจของภูหินร่องกล้าได้สำเร็จ และตีฝ่ากลับออกมาได้อีกด้านหนึ่งโดยสูญเสียกำลังไปเพียงเล็กน้อย ซึ่งก็ได้หอบหิ้วกันกลับออกมาโดยถือคติว่าเราจะไม่ทอดทิ้งกัน คือไปด้วยกันก็ต้องมาด้วยกัน ปฏิบัติการนี้เป็นการพิสูจน์ธาตุแท้ของนักรบอิสาน ว่ามีความกล้าหาญทรหด เข้มแข็ง และเด็ดขาดเพียงใด ความสำเร็จของ กมล ครั้งนี้เป็นเพราะความเป็นผู้นำอันยอดเยี่ยมของเขา ทหารของเขาพร้อมจะขึ้นเขาลงห้วยไปเผชิญความตายกับ กมล ไม่ว่าจะเป็ดินแดนอันกันดารแคไหน พวกเขาจะตามผู้นำของเขาไปโดยไม่เกรงกลัวยอต่อความยากลำบาก และแม้กระทั่งความตาย วีรกรรมของ กมล คราวนั้นทำให้ กมล ได้รับเกียรติประดับเหรียญพิทักษ์เสรีชนชั้นที่ ๑ ประดับช้อยพดุกษ์ อย่างสมศักดิ์ศรีของนักรบ

ในเขตปฏิบัติการของ กองพลทหารม้าที่ ๑ ที่จังหวัดน่าน และอุดรดิตต์ ซึ่งเป็นดินแดนติดต่อกับสาธารณรัฐประชาชนลาว กมล ได้นำกำลัง กองพันทหารม้าที่ ๖ ของเขา เข้าปฏิบัติการสู้รบกับผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ อย่างเข้มแข็งชาญฉลาด ทรหดอดทน และกล้าหาญอย่างยิ่ง เพราะพื้นที่ปฏิบัติการเป็นป่าและภูเขาสูงซึ่งไม่มีเส้นทาง ต้องส่งกำลังด้วยเครื่องบินปีกหมุนแต่อย่างเดียว กมล ได้อุทิศชีวิตของเขาปฏิบัติการปราบปราม ผกค. วนเวียนอยู่อย่างนี้ ปีแล้วปีเล่าจน ผกค.เบาบางลง ผลงานเป็นที่รู้จักและยอมรับของบรรดาเพื่อนทหารในหน่วยต่าง ๆ ที่ร่วมปฏิบัติการกับเขา ผู้บังคับบัญชาในกองพลทหารม้าที่ ๑ และกองทัพภาคที่ ๓ ซึ่งควบคุมการปฏิบัติการไม่มีใครไม่รู้จัก กมล นักรบจากดินแดนอีสาน

ในโอกาสที่ประเทศไทยส่งกำลังไปร่วมรบกับพันธมิตร ณ สมรภูมिवีเยตนามันนั้น กมลก็ได้อาสาสมัครนำกำลังทหารม้าของเขาไปทำการรบอยู่ในกองพลทหารอาสาสมัคร หรือที่รู้จักกันในนามกองพลเสือดำ กมลนำหน่วยเข้าทำการรบอย่างกล้าหาญ และประสบความสำเร็จ ทำชื่อเสียงให้กับหน่วยทหารม้าในกองพลเสือดำจนเขาได้รับเหรียญกล้าหาญจากพันธมิตรอเมริกันกลับมาสู่ประเทศไทย และเข้าปฏิบัติการปราบปราม ผกค. ต่อไป

ชีวิตของ กมล สาคุณ เหมือนแต่งงานกับสนามรบ เขาไม่เคยขาดจากการปฏิบัติการรบเลยในชีวิตของเขา และความลำบากตรากตรำ ในสนามรบต่าง ๆ นั้นเอง ได้ค่อย ๆ บ่อนทำลายสุขภาพของเขาทีละน้อยโดยที่เขาไม่รู้ตัว ในสมองของเขา ในจิตใจของเขา มีแต่คำว่าหน้าที่และประเทศชาติ เขาไม่เคยย่อท้อหรือคิดถึงสิ่งอื่นใดยิ่งไปกว่านี้เลย และในที่สุด เมื่อเขาได้รับหน้าที่อันมีความรับผิดชอบสูงชันจนเป็น ผู้บัญชาการกองพลทหารม้าที่ ๑ และที่ ๒ ต่อมาสุขภาพของเขาก็ทรุดโทรมลงอย่างน่าใจหาย กมล ชุบผอมลงจนผิดตา และในที่สุดเขาก็จากพวกเราไปอย่างไม่มีวันกลับ

เขาเป็นทหารที่แท้จริง เป็นทหารอาวุโสที่ไม่มีวันตายไปจากความเป็นทหาร ถึงแม้ว่าเขาจากเราไปชั่วชีวิต แต่ยังคงอยู่ในความทรงจำของเรา และบรรดาทหารอันเป็นอนุชนรุ่นหลังที่ได้ศึกษาประวัติของเขาตลอดไป

ผมขอให้วิญญาณของ กมล สาคุณ ซึ่งเป็นเพื่อนร่วมรุ่นของผมได้ไปสู่สุคติในสัมปรายภพ ผมภูมิใจที่ได้เป็นเพื่อนร่วมรุ่นกับ กมล และหวังว่าผมจะมีโอกาสทำประโยชน์ให้กับประเทศชาติอย่างเต็มกำลังสติปัญญาและความสามารถเช่นเดียวกับที่ กมล ได้เสียสละความสุขในชีวิตของเขาให้กับหน้าที่และประเทศชาติ กมล จะไม่มีวันตายไปจากความทรงจำของเรา

พลเอก
(เชษฐา ฐานะจาโร)

รองผู้บัญชาการทหารบก

(ประธานเตรียมนายร้อย รุ่นที่ ๑๖/นายร้อยพระจุลจอมเกล้า รุ่นที่ ๕)

คิดถึงเพื่อน

ข้าพเจ้ารู้จักกับพลตรี กมล สาคุณ ตั้งแต่ข้าพเจ้าย้ายจากศาลจังหวัดร้อยเอ็ดไปเป็นผู้พิพากษาศาลจังหวัดขอนแก่น เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๖ ขณะนั้นพลตรี กมล เป็นผู้บังคับการกรมทหารม้าที่ ๖ ค่ายศรีพัชรินทร เมื่อได้พบกันในงานต่าง ๆ และมีโอกาสได้พูดคุยกันหลายครั้ง ข้าพเจ้าได้บอกให้ พลตรี กมล ทราบว่า ข้าพเจ้าเป็นนักเรียนเซนต์คาเบรียลรุ่นเดียวกับ พล.อ.สุนทร ฉายเหมือนวงศ์ พล.อ.ธีรเดช มีเพียร พล.ท.ปานเทพ ภูวนารถนุรักษ์ พล.ท.ไสววิทย์ เสนาณรงค์ พล.ท.จตุฤทธิ์ พรหมสาขา ณ สกลนคร พล.ต.ท.โกศล รัตนาวะดี พล.ต.มานู สังขวิจิตร พล.ต.ธานี เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา พล.ต.กิตติเดช (สมนึก) บัวบางพลู พล.ต.สินาท กมั่งรักษัสัตว์ พล.ต.วัชรินทร์ ดวงมณี พล.ต.สมบัติ ประสพเนตร ประกอบกุล ชิตตะสังคะ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักเรียนเตรียมนายร้อยรุ่นเดียวกับ พลตรี กมล ส่วนบางคนถึงแก่กรรมไปแล้ว เช่น สมเกียรติ ยงประยูร และ จิตใจ สงวนแก้ว เป็นต้น และเมื่อข้าพเจ้าได้เข้าศึกษาต่อที่โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ก็ได้รู้จักกับเพื่อนร่วมรุ่นอีกหลายท่าน ซึ่งขออนุญาตกล่าวนามไว้ ณ ที่นี้คือ พล.อ.มงคล อัมพรพิสิฏฐ์ พล.ท.ธรรมรักษ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา พล.ต.ทวิสิทธิ์ หนูนิมิตร พล.ท.โชคชัย หงษ์ทอง พล.ต.วิจิตร ทัศนพันธ์ พล.ต.กมล ทัพพะรังสี พล.ต.อัฐพล จบกลศึก ทำให้ พลตรี กมล สนุกสนมกับข้าพเจ้ามากยิ่งขึ้น โดยถือว่าเป็นเพื่อนรุ่นเดียวกัน เมื่อมีเพื่อนนายทหารรุ่นเดียวกันไปราชการที่จังหวัดขอนแก่น พลตรี กมล จะชวนข้าพเจ้าไปทำความรู้จักแทบทุกครั้ง โดยแนะนำว่าเป็นเพื่อนรุ่นเดียวกันโดยส่วนตัวข้าพเจ้านั้นก็มีญาติพี่น้องหลายคนเป็นทหาร ญาติผู้พี่คนหนึ่งคือ พันเอก ภิญญู ศิริยุทธโยธิน เป็นนายทหารพลร่มอยู่ที่ค่ายเอราวัณ ลพบุรี ผู้ที่เรียนหลักสูตรกระโดดร่มคงรู้จักกันดี น้องเขยของข้าพเจ้าซึ่งมีศักดิ์เป็นญาติผู้พี่ก็เป็นนายทหารเรือ คือ พล. ร.ต. สุพรรณ วังษ์ไทย อดีตวุฒิสมาชิก และผู้บังคับการสถานีทหารเรือสงขลา ข้าพเจ้าจึงรู้จักกระเียบและประเพณีของทหารพอสมควรว่า นักเรียนนายร้อยและนายเรื่อนั้นนับถือรุ่นพี่และรุ่นน้อง การที่พลตรี กมล เป็นนายทหารชั้นผู้ใหญ่ในจังหวัดขอนแก่นถือว่าข้าพเจ้าเป็นเพื่อนรุ่นเดียวกัน ทำให้นายทหารรุ่นน้อง หลายท่านซึ่งรับราชการอยู่ในค่ายศรีพัชรินทรและรู้จักกับข้าพเจ้าพลอยเรียกข้าพเจ้าว่าพี่และรักใคร่สนทนากันมาจนถึงปัจจุบันนี้ ส่วนนายทหารรุ่นพี่ซึ่งรักษาการในตำแหน่งผู้บังคับจังหวัดทหารบกขอนแก่นในขณะนั้นคือ พลตรี ไพบูลย์ ห่องสินหลาก (ยศขณะนั้น) ข้าพเจ้าก็เรียกท่านว่าพี่เช่นเดียวกัน

พลตรี กมล เป็นทหารอาชีพและเคยผ่านการรบมาอย่างโชกโชนโดยเฉพาะการรบที่เขาค้อและหิร่องกล้าได้รับการยกย่องและนับถือจากข้าราชการทุกฝ่ายตลอดจนพ่อค้าประชาชนว่า

เป็นผู้มีอุปนิสัยใจคอกว้างขวาง เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีอารมณ์สนุกสนาน เป็นที่รักใคร่ของญาติมิตร และผู้ใต้บังคับบัญชา ฉะนั้นเมื่อมีงานของทหารในจังหวัดขอนแก่นไม่ว่าวันทหารม้า วันกองทัพไทย หรืองานอื่นใด จะได้รับความร่วมมือและความช่วยเหลือจากทุกฝ่ายเสมอมา ส่วนทางศาลเมื่อมี กิจกรรมอันใดไม่ว่าเป็นทางราชการหรือส่วนตัว ถ้าขอความช่วยเหลือจากพลตรี กมล แล้ว จะได้รับความอนุเคราะห์เสมอทั้งด้านกำลังพลหรือยานพาหนะ พลตรี กมล จึงเป็นที่รู้จักของผู้บังคับบัญชาในระดับสูงของข้าพเจ้าด้วย สำหรับครอบครัวของข้าพเจ้ากับพลตรี กมล นั้นมิใช่ แต่เพียงรู้จักกันเท่านั้นแต่เรารักใคร่สนิทสนมกันเหมือนญาติ คุณบุษบงกช ภรรยา พลตรี กมล ซึ่งข้าพเจ้าเรียกว่าคุณนิต ก็เรียกภรรยาข้าพเจ้าว่าพี่ ลูกของพลตรี กมล ทุกคนเรียกข้าพเจ้าว่าอา ระหว่างรับราชการอยู่ที่จังหวัดขอนแก่น พลตรี กมล กับข้าพเจ้าไปไหนมาไหนด้วยกันเป็นประจำ บางครั้งก็ไปกินทั้งครอบครัว ข้าพเจ้าไปกินข้าวที่บ้านพลตรี กมล บ้าง พลตรี กมล ไปกินข้าวที่บ้านข้าพเจ้าเสมอมา จนกระทั่งข้าพเจ้าย้ายไปรับราชการที่ศาลจังหวัดนครราชสีมาเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๐ พลตรี กมล ก็จัดรถไปส่งข้าพเจ้าระหว่างที่ข้าพเจ้ารับราชการ เมื่อพลตรี กมล ไปราชการที่กองทัพภาคที่ ๒ ก็จะไปเยี่ยมข้าพเจ้าเสมอมาบางครั้งก็พักที่บ้านข้าพเจ้า เมื่อพลตรี กมล ประสบอุบัติเหตุรถคว่ำ ที่จังหวัดนครราชสีมาและต้องพักรักษาตัวที่โรงพยาบาลสุรนารี บ้านของข้าพเจ้าก็เป็นบ้านของคุณนิตบ้าง ลูกชายบ้างหรือเป็นที่จัดอาหารให้พลตรี กมล บ้าง ต่อมาเมื่อข้าพเจ้าย้ายไปดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดผาง พลตรี กมล กับลูกน้อง ก็พากันไปส่งที่บ้านพัก บางครั้งพลตรี กมล ไปเข้าเวรราชองครักษ์ ที่พระตำหนักภูพิงศ์ราชินีเวศน์ ก็ให้คุณนิตไปพักที่บ้านข้าพเจ้าที่ศาลจังหวัดผางและรับกลับเมื่อออกเวรแล้ว ระหว่างที่รับราชการที่ศาลจังหวัดผาง ข้าพเจ้าประสบอุบัติเหตุรถคว่ำที่อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก แต่ไม่ได้รับบาดเจ็บ พลตรี กมล ได้ให้เพื่อนที่จังหวัดพิษณุโลกสอบถามไปยังโรงแรมที่ข้าพเจ้าพักอยู่ทันที เพื่อสอบถามอาการ ข้าพเจ้ากับพลตรี กมล จึงมีความรักและความผูกพันกันเสมอมา เมื่อพลตรี กมล ย้ายไปเป็นรองผู้บัญชาการกองพลทหารม้าที่ ๑ ค่ายพ่อขุนผาเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ข้าพเจ้าได้ศึกษาฤกษ์ยามมาบ้างก็ได้ให้ฤกษ์เดินทางกับพลตรี กมล และได้ทราบจากคุณนิตว่า พลตรี กมล ได้ออกเดินทางตามฤกษ์ที่ข้าพเจ้าบอกไป ส่วนข้าพเจ้าก็เดินทางจากอำเภอผางไปรับ พลตรี กมล ที่จังหวัดเพชรบูรณ์โดยแนะนำผู้พิพากษาหัวหน้าศาลซึ่งเป็นเพื่อนผู้พิพากษารุ่นเดียวกับข้าพเจ้าและผู้พิพากษาจังหวัดเพชรบูรณ์ในขณะนั้นให้รู้จักพลตรี กมล ด้วย ข้าพเจ้าได้ไปรับราชการจังหวัดเดียวกันกับพลตรี กมล อีกครั้งหนึ่งเมื่อข้าพเจ้าย้ายไปเป็นผู้พิพากษาหัวหน้าศาล จังหวัดเพชรบูรณ์ พ.ศ. ๒๕๓๓ วันที่ข้าพเจ้าเดินทางไปถึงบ้านพักก็พบพลตรี กมล กับ ร.ต.ชวลิต วิบุรณประพันธ์ รองผู้ว่าราชการจังหวัด (ประสบอุบัติเหตุถึงแก่กรรมในปีเดียวกันนั้น) ซึ่งข้าพเจ้าเรียกท่านว่า พี่แป๊ะเพราะเป็นนักเรียนเซนต์คาเบรียลรุ่นพี่ และเคยเป็นปลัดจังหวัดขอนแก่นอยู่ด้วยกัน รอรับข้าพเจ้าอยู่ พลตรี กมล และคุณนิต เป็นผู้จัดที่พักและอาหารเลี้ยงต้อนรับผู้ที่ไปส่งข้าพเจ้า ระหว่างรับราชการที่จังหวัดเพชรบูรณ์ ข้าพเจ้าก็ได้รู้จักกับพลตรี ฤทัย

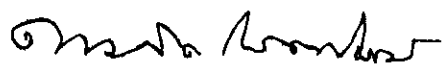
นิโลมล (ยศขณะนั้น) ผู้บัญชาการกองพลทหารม้าที่ ๑ ซึ่งข้าพเจ้าเรียกท่านว่าพี่ และเป็นวุฒิสมาชิกพร้อมกับน้องเขยข้าพเจ้า กับนายทหารภายในกองพลทหารม้าที่ ๑ อีกหลายท่านซึ่งพลตรี กมล แนะนำให้รู้จักเพราะถือว่าข้าพเจ้ามาจากครอบครัวทหารเหมือนกัน ต่อมาข้าพเจ้าไปรับราชการที่ศาลอาญาในปี พ.ศ. ๒๕๓๔ พลตรี กมล เป็นผู้จัดรถขนของไปส่งข้าพเจ้าที่บ้านพักในหมู่บ้านตุลาการ ข้างศาลอาญาธนบุรี ในวันที่ข้าพเจ้าเดินทาง พลตรี กมล ก็ไปส่งข้าพเจ้าที่บ้านพัก ข้าพเจ้าได้ช่วยพรให้พลตรี กมล มีความเจริญก้าวหน้าและเป็นนายพลเร็ว ๆ ไม่ทราบว่าเป็นกระแสจิต หรือความจริงใจ ที่ข้าพเจ้าอยากเห็นเพื่อนเป็นนายพล หรือเป็นดวงที่พลตรี กมล จะก้าวหน้าในทางราชการต่อไป ทั้งที่ขณะนั้นเริ่มมีอาการป่วย พอที่ฤทัยย้ายไปเป็นรองแม่ทัพภาคที่ ๓ พลตรี กมล ก็ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการกองพลทหารม้าที่ ๑ และต่อมาเมื่อย้ายมารับตำแหน่งผู้บัญชาการกองพลทหารม้าที่ ๒ ข้าพเจ้าก็ไปรับพลตรี กมล ที่บ้านพักในกองพลทหารม้าที่ ๒ หลังจากนั้นไม่นาน พลตรี กมล ก็มีอาการป่วยมากขึ้นจนกระทั่งถูกย้ายไปประจำ บก.ทบ.และต้องเข้าออกโรงพยาบาลเพื่อรักษาตัวเป็นประจำ ข้าพเจ้าไปเยี่ยมพลตรี กมล ทั้งที่บ้านพักและโรงพยาบาลหลายครั้งแล้วแต่โอกาสจึงทราบ bahwa พลตรี กมล มีอาการไม่สู้ดีนัก ก็ได้แต่ปลอบใจให้เข้มแข็ง เพื่อจะได้มีกำลังต่อสู้กับโรคร้าย แต่อาการของพลตรี กมล มีแต่ทรึงกับทรุด ครั้งสุดท้ายเมื่อข้าพเจ้าไปเยี่ยมที่โรงพยาบาลรามาริบัติ พลตรี กมล จำใครไม่ได้และใครพูดก็ไม่ได้ยินแล้ว จนกระทั่งวันที่ ๒ กันยายน ๒๕๓๘ เวลาประมาณ ๘.๐๐ น. ลูกชายพลตรี กมล ได้โทรศัพท์มาบอกข้าพเจ้าว่าพลตรี กมล อาการหนักมาก ขอให้ข้าพเจ้าไปที่โรงพยาบาลรามาริบัติ แต่บังเอิญตอนเช้าข้าพเจ้าจะต้องพาหลานสาวซึ่งอายุครบ ๔ ขวบในวันนั้นไปทำบุญและถวายสังฆทานที่วัดบวรรมงคลซึ่งเป็นที่บรรจุอัฐิบิดามารดาของข้าพเจ้าโดยได้นัดหมายกับท่านเจ้าอาวาสไว้ก่อนแล้ว และจะต้องไปดูองค์พระที่บรรจุอัฐิเพื่อซ่อมแซมต่อไปด้วย ข้าพเจ้าจึงบอกว่าจะไปในตอนเย็น แต่พอตอนเย็นก็ได้รับแจ้งว่าพลตรี กมล ได้จากพวกเราไปแล้วก่อน ข้าพเจ้าได้รับแจ้งทางโทรศัพท์ตอนเช้า แต่วันนั้นก็ยังจัดการศพไม่ได้เพราะเป็นวันเสาร์ จึงต้องขอรับพระราชทานน้ำหลวงอาบศพในวันจันทร์ ข้าพเจ้าจึงได้โทรศัพท์แจ้งให้เพื่อนร่วมรุ่นบางท่านของพลตรี กมล ทราบ และในวันไปรับศพพลตรี กมล เพื่อมาประกอบพิธีรับพระราชทานน้ำหลวงอาบศพ ข้าพเจ้าได้ดูใบหน้าพลตรี กมล ซึ่งขาวอิมเอิบเหมือนคนสูงอายุธรรมดา ไม่มีริ้วรอยของความเจ็บป่วยด้วยโรคร้าย ข้าพเจ้าได้บอกคุณนิตซึ่งมีอาการเศร้าโศกอยู่ตลอดเวลาว่า ขอให้หักห้ามใจเสียบ้าง เพราะพลตรี กมล ได้พ้นทุกข์และไปดีแล้ว

ตลอดเวลา ๑๐ กว่าปีที่ข้าพเจ้าได้รู้จักและสนิทสนมกับพลตรี กมล ข้าพเจ้าทราบดีว่า พลตรี กมล เป็นผู้ที่มีน้ำใจโอบอ้อมอารีและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่ญาติมิตรและผู้ใต้บังคับบัญชา เป็นผู้วางตนเหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่เสมอมา มีความสมถะ ไม่ฟุ้งเฟ้อทะเยอทะยานหรือวิงวอนเกี่ยวกับตำแหน่งหน้าที่ พลตรี กมล พูดกับข้าพเจ้าบ่อย ๆ ว่า แล้วแต่ดวงหรือผู้บังคับบัญชาจะเห็นสมควรว่าจะให้ไปอยู่ตำแหน่งใด ข้าพเจ้าจำได้ว่าพี่ฤทัยเคยพูดว่า สูดยอดของทหารม้า

นั่นคือการเป็นผู้บัญชาการกองพลทหารม้า พลตรี กมล เคยดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการกองพลทหารม้าทั้งสองกองพล นับได้ว่าเป็นเกียรติประวัติอันสูงส่งยากที่นายทหารม้าคนใดจะพึงได้รับ เว้นแต่จะเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ และได้รับความไว้วางใจจากผู้บังคับบัญชาอย่างเต็มที่ ในด้านความมีน้ำใจต่อเพื่อนนั้น แม้งานในหน้าที่ของข้าพเจ้าและพลตรี กมล จะไม่ได้เกี่ยวข้องกัน แต่พลตรี กมล เคยบอกกับข้าพเจ้าว่าหากมีอะไรที่จะช่วยเหลือข้าพเจ้าได้ไม่ว่าทางด้านการงาน หรือส่วนตัวขอให้บอกด้วย มีข้าราชการบางคนซึ่งเคยขอให้พลตรี กมล ช่วยพาไปหาผู้ใหญ่เพื่อขอให้ช่วยเหลือได้รับตำแหน่งสูงขึ้น เมื่อได้รับตำแหน่งแล้ว แทบจะไม่เคยมาหาหรือรู้จักบ้าน พลตรี กมล ด้วยซ้ำ พลตรี กมล ก็ไม่เคยพูดถึง ข้าพเจ้ากับพลตรี กมล มีนิสัยคล้ายกันหลายอย่าง และข้าพเจ้ารู้จักชีวิตทหารพอสมควรว่า ทหารเขารักเพื่อนกันอย่างไร ข้าพเจ้าทราบดีว่าพลตรี กมล ช่วยเหลือข้าราชการผู้นั้นโดยไม่ได้หวังสิ่งตอบแทนอะไร ดีไม่ดีอาจถูกตำหนิจากผู้ใหญ่ที่มีอำนาจอีกด้วย แต่นี่คือน้ำใจของลูกผู้ชายชาติทหารที่มีต่อเพื่อนทำให้ข้าพเจ้าซาบซึ้งและไม่เคยลืมน้ำใจของพลตรี กมล เลย ข้าพเจ้าถือว่าพลตรี กมล เป็นเพื่อนที่ดีที่สุดในชีวิตของข้าพเจ้า ซึ่งหาได้ยากในโลกที่เต็มไปด้วยการแก่งแย่งชิงดีกัน การที่พลตรี กมล ต้องจากโลกนี้ไปอย่างไม่มีวันกลับ ทำให้กองทัพบกต้องสูญเสียนายทหารม้าที่มีความรู้ความสามารถ ข้าพเจ้าต้องสูญเสียเพื่อนที่ดีที่สุดในภรรยา บุตร หลานและญาติต้องขาดร่มโพธิ์ร่มไทร แม้จะเศร้าโศกเสียใจอาลัยและเสียตายเพียงใดก็ไม่อาจนำกลับคืนมาได้ เพราะเมื่อเกิดแล้วก็มีแก่ มีเจ็บ มีตายด้วยกันหมดทั้งสิ้น ไม่มีใครหลีกเลี่ยงได้พ้น เพียงแต่ช้าหรือเร็ว คงเหลือแต่คุณงามความดีให้เราระลึกถึงเท่านั้น

พฤษภภาศร อี้กกุญชร อันปลดปลง
โททนต์ เสน่งคง สำคัญหมาย ในกายมี
นรชาติวางวาย มลายสิ้น ทั้งอินทรีย์
สถิตทั่วแต่ชั่วดี ประดับไว้ ในโลกา

ขออำนาจบารมีคุณพระศรีรัตนตรัย อาณิสงส์ผลบุญกุศลและคุณงามความดี ที่ พลตรี กมล สาคุณ ได้ทำไว้ และผลบุญกุศลทั้งหลายที่ผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชา ตลอดจนภรรยา กับบุตรและญาติมิตรอุทิศให้ ได้เป็นพลังปัจจัยให้ดวงวิญญาณของพลตรี กมล สาคุณ ประสบสุคติในสัมปรายภพตราบถ้วนวันนิต

(นายตามจิต โสทธิธรรม)
ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค ๑

ระลึกถึง พลตรี กมล สาकुณ นักรบผู้กล้าหาญ

ผมกับ พลตรี กมล สาकुณ เป็นญาติกันทางสายปู่ คุณกมล เรียกคุณพ่อผมว่า ญาลุง เรียกตามที่คุณแม่คุณกมลเรียก คำว่า ญา เป็นภาษาอีสาน มีผู้รู้ว่าย่อมาจาก อาชญา เป็นการยกย่องญาติผู้ใหญ่ที่เคารพนับถืออย่างสูง เมื่อตอนเป็นนายร้อยใหม่ ๆ หลังจากจบ จปร. รุ่น ๙ ผมเป็นร้อยโท คุณกมลพาไปเยี่ยมพี่ชายเป็นครูฝึกทหารอยู่ที่โรงเรียนการบินกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม อย่างไรก็ตามญาติพี่น้องพบกันนาน ๆ ที ก็สังสรรค์กันด้วยสุรา อาหาร รวม ๒ วัน ๒ คืน จึงค่อยกลับเพราะไปวันศุกร์กลับวันอาทิตย์ กลับถึงกรุงเทพฯ ยังไม่สร้างเมฆเลย เรากลับรถแท็กซี่ แวะส่งคุณกมลที่ห้องแถวหน้าโรงเรียนนายร้อย จปร. แถวสะพานมัฆวาน แล้วผมก็กลับบ้านพักตอนเมือง ผมได้ยินคุณกมลส่งคนขับแท็กซี่ว่ากรุณาไปส่งพี่ผมให้เรียบริยพลอดภัยนะ ผมจดเบอร์รถคุณไว้แล้ว ต่างคนต่างเมา ผมไม่ได้สังเกตเห็นว่าคุณกมลจดเบอร์รถไว้ตอนไหน แสดงว่าคุณกมลดื่มถึงจะเมาแสนเมาท่านยังมีสติ ปฏิภาณไหวพริบดีมาก สมกับที่เป็นนายทหารผู้เชี่ยวชาญการรบผู้หนึ่ง ซึ่งจะต้องพูดถึงในเรื่องนี้หลายตอนคือสมัยเป็นนายทหารชั้นนายร้อย ท่านได้อาสาไปราชการสงครามประเทศเวียดนาม ตอนไปผมเห็นสองมือท่านถือปืน เอ็ม.๑๖ ขึ้นเครื่องบินที่ตอนเมือง แสดงว่าภาระหน้าที่ท่านคงหนักเอาการเพราะการรบต่างแดนไม่ชำนาญภูมิประเทศ แต่ท่านก็สามารถเอาตัวรอดปลอดภัยกลับมาหลังจากเสร็จศึกจากประเทศเวียดนามแล้ว ท่านยังต้องมาต่อสู้กับผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ในประเทศไทยอย่างห้าวหาญอีกหลายครั้ง แม้จะต้องเหนื่อยยากลำเค็ญเพียงใดก็มีได้ย่อท้อ ทั้งยังได้พยายามหอบหิ้วเอาศพพวกเดียวกันและพวกบาดเจ็บกลับมาได้ทุกคน เป็นหน่วยที่ใช้ข่าวสารต่าง ๆ เกี่ยวกับพื้นที่ปฏิบัติการ ตลอดทั้งคุณลักษณะขีดความสามารถของข้าศึกแก่หน่วยเหนือมากที่สุด การปฏิบัติการครั้งนี้หน่วยได้รับคำชมเชย จาก ผบ.ทบ., เสธ.ทบ., (ผอ.กผร.๑๕), ผบ.ศม.ผบ.พล.ม., ผบ.ม.๒, พ.อ.กำแหง ปาลกะวงศ์ นายทหารม้าผู้ใหญ่คนหนึ่งด้วย

- ต่อมาเมื่อดำรงตำแหน่งรองผู้บัญชาการ กองบัญชาการผสมพลเรือนตำรวจทหารที่ ๓๓ ทำการแทนผู้บัญชาการฯ ได้มีส่วนผลักดันให้มีการก่อสร้างอนุสรณ์สถานผู้เสียสละพลเรือนตำรวจทหารที่ ๓๓ ณ ภูหินร่องกล้า อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก ดังปรากฏอยู่ในทุกวันนี้

- สมัยไปดำรงตำแหน่ง ผบ.พล.ม.๑ ค่ายพ่อขุนผาเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ได้ชักชวนพ่อค้า ประชาชน ช่างราชการทหาร ในท้องที่ก่อสร้างอนุสาวรีย์พ่อขุนผาเมือง ผู้มีคุณประการแก่ประเทศชาติบ้านเมือง ที่ร่วมกับพ่อขุนบางกลางท่าวกอบกู้อิสรภาพจากขอมที่มี

อำนาจครอบครองกรุงสุโขทัย อยู่ในสมัยนั้น ซึ่งก่อนหน้านี้อังไม่ปรากฏอนุสรณ์สถานแห่งใดเพื่อรำลึกถึงพระคุณอันยิ่งใหญ่ของพระองค์ท่าน พลตรี กมล ได้ดำเนินการเป็นที่เรียบร้อยตามแบบธรรมเนียมการก่อสร้างอนุสาวรีย์อันทรงเกียรติทุกประการ โดยไม่ใช้งบประมาณของทางราชการแต่อย่างใด

- สมัยดำรงตำแหน่ง ผบ.พล.ม.๒ สนามเป้า กทม. ประมาณปีเศษ อาการป่วยจากไข้น้ำเริ่มกำเริบจนกลายเป็นมะเร็งเหลือที่จะเยียวยาให้หายได้ ระหว่างที่ พลตรี กมล ป่วยรักษาตัวอยู่โรงพยาบาล หรือที่บ้านพัก ญาติจะไม่ค่อยทราบว่าเป็นอาการป่วยหนัก เพราะทางบ้านจะบอกเสมอว่าไม่มีอะไรมาก เพียงแต่นอนพักผ่อนเท่านั้นเอง ทำให้ผู้ถามไม่มีความกังวลใจแต่อย่างใด ภรรยาท่านและลูก ๆ ตลอดจนพลรบใช้ได้เอาใจใส่ดูแล ตลอดจนวาระสุดท้ายได้มาถึงเมื่อวันที่ ๒ กันยายน ๒๕๓๘ ยังความเสียใจและอาลัยต่อการจากไปอย่างไม่มีวันกลับต่อภรรยา บุตรและญาติมิตรเป็นอย่างยิ่ง

ขอให้ดวงวิญญาณอันบริสุทธิ์ของ พลตรี กมล สาคุณ นักรบผู้กล้าหาญคนหนึ่งของกองทัพบก ซึ่งได้ประกอบวีรกรรมแก่ประเทศชาติ, ศาสนา และประกอบกรรมดีแก่ครอบครัวญาติมิตร มาโดยตลอด จงไปสู่สุคติในสัมปรายภพเทอญ

น.อ.
(วัฒนา นามมาตย์)

ด้วยรักและอาลัยน้อง พลตรี กมล สาคุณ

เมื่อพี่ได้ทราบข่าวทางโทรศัพท์จากน้องบุษบงกช สาคุณ ภริยาน้องพลตรี กมล สาคุณ ในเช้าวันเสาร์ที่ ๒ กันยายน ๒๕๓๘ ว่า พลตรี กมล สาคุณ ป่วยหนักมาก อยู่ รพ.รามธิบดี ขอให้พี่ น.อ. เจริญ สาคุณ และพี่สายสุน มาเยี่ยมด่วน

เมื่อไปถึง รพ. รามธิบดี น้องกมลได้ถึงแก่กรรมไปก่อนแล้ว พี่ทั้งสองตกใจน้ำตา ตกใน ในอดีตน้องกมลเป็นที่รักของพี่น้องตลอดมา เป็นผู้มีความกตัญญูสูงต่อบุพการี และเป็น หัวหน้าครอบครัวที่ดีเสมอมา

ในระดับชั้นมัธยมศึกษา น้องกมล เรียนดีสอบได้ที่ ๑ เสมอได้รับโล่เกียรตินิยม เมื่อเข้าโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ก็เรียนเก่ง ทำให้พี่ ๆ ที่อยู่อุบลฯทั้ง ๓ คนสบายใจ นั่นคือ พ.อ. เจริญ สาคุณ (พี่ชายคนที่ ๓), ผู้ใหญ่คำนึ่ง สาคุณ (พี่ชายคนที่ ๒) พี่บุญมี สาคุณ (พี่ชายคนโต) เมื่อน้องกมล เรียนสำเร็จโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ดิถยศรีอยุธยา เข้ารับ ราชการอยู่กองพันทหารม้าที่ ๖ จังหวัดขอนแก่น กระทั่งเลื่อนยศเป็นพันเอกดำรงตำแหน่ง ผู้บังคับการกรมทหารม้าที่ ๖ จังหวัดขอนแก่น

เกียรติประวัติในอดีต เคยออกรบศึกสงครามมากมาย อาทิเช่น สงครามเวียดนาม เคยออกรบต่อสู้กับผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ที่ภูหินร่องกล้า ฯลฯ บัดนี้บ้านเมืองไทยเราสงบร่มเย็น เพราะพระบุญญาบารมีของในหลวงท่าน

น้องพลตรี กมล สาคุณ ได้เป็นบุคคล บุคคลหนึ่ง ที่ได้ตอบแทนคุณประเทศไทย, ศาสนา และองค์พระมหากษัตริย์พระราชาวงศ์ จนได้รับพระราชทานยศพลตรี เป็นผู้บัญชาการ กองพลทหารม้าที่ ๑ และกองพลทหารม้าที่ ๒ และสมาชิกวุฒิสภา เมื่อน้องพลตรี กมล สาคุณ จากพี่ไปอย่างไม่มีวันกลับ แต่คุณงามความดีของน้อง ยังคงตราตรึงอยู่ในจิตใจพี่น้องนักรบ

เป็นพระมหากษัตริย์คุณล้นเกล้าล้นกระหม่อม ที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถทรงพระราชทานพวงมาลา และทรงเป็นพระมหากษัตริย์คุณยิ่งในการสวดพระอภิธรรม ถึง ๓ ค่ำ ณ วัดโสมนัสวิหาร พี่ขอตั้งจิตอธิษฐาน ด้วยกุศลผลบุญคุณงามความดีทั้งปวงที่น้องกมล ได้สั่งสมมาตลอดชีวิต จงดลบันดาลให้ดวงวิญญาณของน้องพลตรี กมล สาคุณ ไปสู่สุคติใน สัมปรายภพเทอญ

นาวาอากาศเอก เจริญ - สายสุน สาคุณ

แต่พี่กมล

พล.ต. กมล สาคุณ เป็นญาติที่คุ้นพ่อแม่ให้ความรัก นับถือและสนิทสนมมากที่สุดคนหนึ่ง รวมทั้งพี่น้องภรรยาของพี่มลด้วย ยิ่งในช่วงที่คุ้นพ่อแม่มีความไม่สบายใจในเรื่องส่วนตัวก็มักจะไปพูดคุยกับพี่มลเสมอ ในช่วงที่พี่มลอยู่ที่ม.พัน ๖ ขอนแก่น คุณพ่อผมก็จะไปเยี่ยมพี่มลและครอบครัวเสมอในช่วงที่ท่านเกษียณ และพี่มล+ครอบครัวเมื่อมีเวลาว่างจากงานราชการก็จะไปเยี่ยมคุณพ่อผมเช่นกัน โดยที่พี่มลจะเรียกคุณพ่อผมว่าคุณปู่ตามธรรมเนียมของคนอีสานที่นิยมเรียกผู้อาวุโส แทนที่จะเรียกว่าคุณน้าตามศักดิ์

ผมได้มีโอกาสพบพี่มลเมื่อต่างคนต่างอายุมากกันแล้ว คุณพ่อพาผมไปพบพี่มลขณะนั้นมียศเป็น ร.อ.มาเรียนโรงเรียนเสนาธิการทหารบกเพื่อเข้าอบรมหรือหลักสูตรอะไรของทหารจำได้ไม่แน่เพราะหลายสิบปีมาแล้ว ช่วงนั้นพี่มลพักอยู่บ้านพักใกล้ ๆ สะพานมฆวานซึ่งตรงกันข้ามกับร.ร. นายร้อย หลังจากนั้นผมกับพี่มลก็พบกันบ้าง แต่พอพี่มลกลับไปรับราชการต่างจังหวัดก็ไม่ค่อยมีโอกาสได้พบกันบ่อยเพราะผมก็อยู่ที่กรุงเทพฯ ตลอด นาน ๆ ก็พบกันครั้งตามโอกาสต่าง ๆ ช่วงที่พี่มลอยู่ขอนแก่น ผมก็ไปพบบ้างเมื่อไปราชการ แต่ส่วนใหญ่จะพบกันพี่น้องภรรยาของพี่มลมากกว่า เพราะภาระหน้าที่ราชการไม่ตรงกันจึงไม่ค่อยได้พบกันบ่อย

ช่วงที่พี่มลอยู่ที่ จ. เพชรบูรณ์ พี่นิตได้โทรศัพท์มาหาผมแล้วเล่าให้ผมฟังว่าพี่มลป่วยเข้าไปตรวจที่ ร.พ.ศรีนครินทร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และบอกว่าอยากให้หาหมอที่เก่ง ๆ ช่วยดู ผมก็บอกไปว่าขอให้มาตรวจที่ ร.พ.รามธิบดี พี่นิตก็รับปากว่าจะพามาตรวจ แต่รอเป็นเดือนก็ไม่ได้มา หลังจากนั้นนานพี่นิตก็โทร.มาปรึกษาอีกว่าพี่มลภารกิจการราชการมัดตัวที่เพชรบูรณ์ไม่สะดวกในการมาตรวจรักษาที่ รพ. ผมก็บอกไปว่าให้ถ่ายสำเนาการวินิจฉัยของแพทย์และประวัติของคนไข้รวมทั้งฟิล์มเอ็กซเรย์ส่งมาให้ผม ผมจะนำไปปรึกษาหมอที่ รพ.รามธิบดี หลังจากนั้นพี่นิตก็นำเอกสารตรวจวินิจฉัยตลอดจนฟิล์มเอ็กซเรย์มาให้ผม ผมก็นำไปให้หมอที่ รพ.รามธิบดีดู และได้รับการแนะนำให้นำคนไข้มาตรวจรักษาที่ รพ.รามธิบดี ซึ่งผมก็บอกกับพี่นิตไป

ขอให้พี่มลหยุดงานราชการไว้ชั่วคราวหนึ่ง ให้มีเวลาดูแลสุขภาพของตนเองก่อน เพราะเป็นเรื่องสำคัญมาก แต่จนแล้วจนรอดก็ไม่ได้มารักษาที่กรุงเทพฯ ในช่วงแรก ๆ แต่รับการ

รักษาที่ขอนแก่น จนมีอาการรุนแรงขึ้นมาก ฟีนิดก็พาเข้ามารับการรักษาจาก รพ.เอกชนหลายแห่ง รวมทั้ง รพ.ของรัฐ เช่น รพ.พระมงกุฎ และ รพ.รามธิบดี ซึ่งเป็นที่สุดท้ายที่ฟิมลได้เสียชีวิตด้วยความสงบ

ฟิมลจะเล่าความห่วงใยในปัญหาของลูก ๆ ให้ผมฟังเมื่อมีโอกาสคุยกัน โดยเฉพาะความห่วงใยที่มีต่ออาร์มลูกชายคนเล็กต้องการให้เล่าเรียนให้จบมหาวิทยาลัย ก็ได้มีการปรึกษาแผนการเรียนกับผมในเรื่องของอาร์มมาตั้งแต่สมัยที่อาร์มเรียนอยู่มัธยม ปัจจุบันนี้อาร์มก็สำเร็จมหาวิทยาลัยทำงานที่บริษัทการบินไทย ฟังพาดูแลตนเองได้เป็นอย่างดี หนุ่มลูกชายคนโตก็แต่งงานมีครอบครัวที่อบอุ่น เสียหายที่ฟิมลป่วยไม่สามารถไปในวันเลี้ยงรับรองแต่งงานของลูกชายได้ ผมก็ต้องทำหน้าที่คล่องพวงมาลัยให้เจ้าบ่าวเจ้าสาวแทนในพิธี ส่วนหน่วยลูกชายคนกลางก็เป็นทหารบก ยศ ร.อ. สังกัดทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์ ก็คงจะเจริญรอยตามคุณพ่อต่อไปในความก้าวหน้าของทางราชการ

ฟิมลเป็นคนน่ารัก ห่วงใยภรรยา ลูก ๆ และหลาน ๆ ที่นำมาเลี้ยงเป็นอย่างมาก มองจากข้างนอกจะเห็นว่าฟิมลเป็นคนเงียบ ๆ ไม่ค่อยพูด แต่ฟิมลเป็นคนที่รัก ห่วงใยครอบครัวเป็นอย่างมาก มีความอดทน อดกลั้นอย่างสูงต่อปัญหาต่าง ๆ มีความสุขุมเยือกเย็น ไม่โกรธใครง่าย ๆ รักญาติพี่น้อง เคารพผู้บังคับบัญชา รักเมตตาผู้ใต้บังคับบัญชา มีอะไรช่วยเหลือได้ก็ให้การช่วยเหลือ เป็นคนที่โอภาปราศรัยกับญาติ ๆ เป็นอย่างดีจึงทำให้เป็นที่รักของญาติทุก ๆ ฝ่าย

ฟิมลจะเป็นคนที่ไม่ถือตัว ไม่ถือยศ ไม่ถือศักดิ์ในหมู่ญาติ ๆ ฟิมลก็คือสามีที่ประเสริฐของภรรยา พ่อที่รักลูก รักพี่น้อง ญาติ ๆ ทุกคน มีการทำตัวแบบเรียบง่าย มีความเมตตาสูงต่อผู้น้อย มีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ เป็นคนเสมอต้นเสมอปลาย ในการทำบุญครบรอบ ๘๐ ปีของคุณพ่อผม ผมจำได้ดีว่าฟิมล ฟีนิดและหลานได้ไปทำบุญให้คุณพ่อด้วย ได้มีการผูกมือให้คุณพ่อ ดูได้ชัดเจนว่าคุณพ่อมีความสุขมาก

ฟิมลป่วยมาหลายปี เข้า ๆ ออก ๆ รพ.หลายแห่ง พักรักษาตัวอยู่ที่กองพลทหารม้าที่สนามเป้าใกล้กับที่ทำงานของผม แต่ผมก็ไม่ค่อยได้ไปเยี่ยม ไม่ทราบว่ายุงอะไรเซ่นกัน แต่ได้บอกน้องชายผมซึ่งไปบ้านฟิมลแทบทุกวันว่า ถ้าฟิมลมีอาการหนักไม่ได้รับสงขารให้ทราบ

เมื่อวันเสาร์ที่ ๒ กันยายน ๒๕๓๘ ผมได้ไปเคารพศพสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ ที่พระบรมมหาราชวัง ได้รับข้อความทางวิทยุติดตามตัวจากภรรยาว่าฟีนิดโทร.ไปบอกว่าฟิมลอาการหนักมากให้ไปที่ รพ.รามธิบดีด่วน ผมก็รีบไปคู่ถึง รพ.จำเวลาแน่นอนไม่ได้ ประมาณ ๙.๐๐ น. เห็นจะได้ พอไปที่ รพ.ก็พบว่าเข้าไปแล้ว ฟิมลได้เสียชีวิตก่อนหน้าผมจะไปถึงราว ๒๐ นาที

วาระสุดท้ายของพี่มลก็มาถึง พี่มลจากไปด้วยความสงบท่ามกลางการดูแลของ
ครอบครัวตลอดมา ผมขอให้ผลบุญที่พี่มลได้ประกอบมาชั่วชีวิต จงดลบันดาลให้พี่มลมีความสุข
ในภพหน้าตลอดไป

ด้วยความอาลัยรัก

ศ.ดร. สมจิตต์ สุพรรณทัศน์

คณบดีคณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ด้วยอาลัยรักคุณอากรมล

หลานไก่, หลานเจี๊ยบ, หลานจิว รู้สึกเสียใจยิ่งเมื่อทราบข่าวการจากไปของคุณอากรมล คุณอากรมลใจดีกับหลาน ๆ เสมอมา คุณอาเป็นผู้มีเหตุมีผลยึดความถูกต้อง หลานทั้งสามรักและเคารพคุณอากรมลและอาลัยยิ่งกับการสูญเสียบุคคลสำคัญที่มีคุณค่ายิ่งสำหรับตระกูล “สาคุณ” ของเราไป

ด้วยพระคุณความดีที่คุณอากรมลมีต่อหลาน ๆ และความมีน้ำใจดีช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อบุคคลทั่วไป จงส่งผลให้ดวงวิญญาณของคุณอากรมลไปเสวยสุขในสัมปรายภพเทอญ

หลานไก่, เจี๊ยบ, จิว

หน้าว่าง

แต่...คุณพ่อผู้เป็นหนึ่งในดวงใจ

- คุณพ่อ คือ ผู้เสียสละ เพื่อชาติ ศาสน์ กษัตริย์
คุณพ่อ คือ ชายชาติทหาร ผู้พิชิตข้าศึกศัตรู อย่างห้าวหาญและเด็ดเดี่ยว
คุณพ่อ คือ นักรบผู้กล้าหาญ ผู้เสียสละ มีความอดทนและต่อสู้
คุณพ่อ คือ นักปกครอง ผู้มีพรหมวิหาร ๔
คุณพ่อ คือ วีรบุรุษของมวลชน และ ทหารกล้าทั้งหลาย
คุณพ่อ คือ ผู้สร้างขวัญและกำลังใจให้เหล่าทหารกล้า
คุณพ่อ คือ ผู้อยู่เหนือความขัดแย้งทั้งปวง
คุณพ่อ คือ ผู้พิทักษ์ รักรักษา ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
คุณพ่อ คือ ผู้มีความซื่อสัตย์ กตัญญูและโอบอ้อมอารี
คุณพ่อ คือ ผู้ให้ความพอใจแก่ผู้คนทั้งหลาย
คุณพ่อ คือ บุชนียบุคคล ที่ควรค่าแก่การยกย่องและเอาเยี่ยงอย่าง
คุณพ่อ คือ พ่อพระผู้สุดประเสริฐ และมีค่ายิ่งของลูกและคุณแม่
คุณพ่อ คือ ผู้เป็นหนึ่งในดวงใจของเราทุกคน เพียงหนึ่งเดียวเท่านั้น

การจากไปอย่างไม่มีวันกลับก่อนเวลาอันสมควรของคุณพ่อ ทำให้ลูกและคุณแม่เศร้า และเสียใจเป็นอย่างยิ่ง นับเป็นการสูญเสียครั้งยิ่งใหญ่ของลูก คุณแม่ และญาติมิตร เป็นที่น่าเสียดายอย่างมากที่กองทัพบกและสังคมต้องสูญเสียคนดีอย่างคุณพ่อไป ขออำนาจแห่งคุณงามความดี และกุศลผลบุญทั้งหลายที่คุณพ่อได้สร้างไว้ อีกทั้งกุศลผลบุญที่ผู้เคารพนับถือได้ร่วมกันอุทิศในครั้งนี้ จงรวมเป็นพลวปัจจัยอำนวยการให้ดวงวิญญาณอันบริสุทธิ์ของคุณพ่อ พลตรี กมล สาคุณ จงบรรลुสุคติในสัมปรายภพตราบถ้วนนรินทร์เทอญ

ด้วยรักและอาลัยยิ่ง

บุษบงกช	สาคุณ
ปัทมา - ฉิษา - ค.ญ.ณัฐชนก (สะออน)	สาคุณ
ร้อยเอก ประภาสิต	สาคุณ
กฤษณ์กมล	สาคุณ
ตรีขวัญ	สาคุณ

กราบขอบพระคุณ

ดิฉันพร้อมบุตรหลาน ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ในไมตรีจิตของบรรดาท่าน ผู้ที่เคารพ ญาติและมิตรสหาย ที่ได้แสดงน้ำใจในการสูญเสียอย่างใหญ่หลวงในครั้งนี้ ทั้งให้ความช่วยเหลือนานาประการแก่ครอบครัวของ พลตรี กมล สาคุณ ผู้ล่วงลับไปแล้ว ด้วยความมีเมตตาอย่างจริงใจ ตลอดจนร่วมในงานพระราชทานเพลิงศพของ พลตรี กมล สาคุณ จนเสร็จพิธี หากมีข้อบกพร่องประการใดกราบขออภัยมา ณ โอกาสนี้ด้วย

นางบุษบงกช	สาคุณ
นายปิ่นชญา-นางนิชา	สาคุณ
ร้อยเอกประกาศิต	สาคุณ
นายกฤษณ์กมล	สาคุณ
เด็กชายตรีชวัล	สาคุณ
เด็กหญิงณัฐชนก (สะออน)	สาคุณ

หน้าว่าง

รายนามผู้วางพวงหรีดในงานบำเพ็ญกุศล ศพ.

พล.ต.กมล สาคูณ

๑.	พล.อ. เปรม	-	ดิณสุลานนท์	
๒.	พล.อ. ชวลิต	-	คุณหญิง พันธุ์เครือ	ยังใจยุทธ
๓.	พล.อ. สกัณฑ์	-	ผศ. วลีสพันธุ์	สถิตยยุทธการ
๔.	พล.อ. สุจินดา	-	คุณหญิง วรฉวี	คราประยูร
๕.	พล.อ. อิศระพงศ์	-	พญ. คุณหญิง สุมณา	หนูนกักดี
๖.	พล.อ. ชัชชม	-	จงพิศ	กันหลง
๗.	พล.อ. วิชิต	-	ยุวภา	บุญยะวัฒน์
๘.	พล.อ. ไพบูลย์	-	วาณี	เอมพันธุ์
๙.	พล.อ. วิมล	-	คุณหญิง มาลี	วงศ์วานิช
๑๐.	พล.อ. จรัญ	-	นารัก	กุลละวณิชย์
๑๑.	พล.อ. อารียะ	-	รศ. อรวรรณ	อุโฆษกิจ
๑๒.	พล.อ. สุเทพ	-	ศิริพร	สิวะรา
๑๓.	พล.อ. ประเสริฐ	-	พ.อ.หญิง นุปผา	สารฤทธิ
๑๔.	พล.อ. ไพบูลย์	-	คุณหญิง นงนิตย์	ห้องสินหลาก
๑๕.	พล.อ. อานุภาพ	-	คุณหญิง ปิ่นทอง	ทรงสุนทร
๑๖.	พล.อ. ยุทธพันธุ์	-	อุษา	มกรมณี
๑๗.	พล.อ. ประมณฑ์	-	พ.อ.หญิง พวงเพ็ญ	ผลาสินธุ์
๑๘.	พล.อ. เชษฐา	-	คุณหญิง อรวรรณ	ฐานะจาโร
๑๙.	พล.อ. มงคล	-	ทัศนีย์	อัมพรพิสิฐ์
๒๐.	พล.อ. ถวัลย์	-	ลัดดา	แสงพรรค
๒๑.	พล.อ. ไพโรจน์	-	นียดา	จันทร์อุไร
๒๒.	พล.อ. ปรีชา	-	สุพัตรา	โรจนเสน
๒๓.	พล.อ. ศิริ	-	ประนอม	ทิวะพันธุ์
๒๔.	พล.อ. วัฒนา	-	สรรพานิช และภริยา	
๒๕.	พล.อ. สาธร	-	พ.ญ. รำไพ	สุวรรณนภา
๒๖.	พล.อ. เซาว์น	-	วิบูลย์	คงพุลศิลป์

๒๗.	พล.อ. วิเศษ	-	พ.อ.หญิง รัชนีกร	คงอุทัยกุล
๒๘.	พล.ต.อ. ประชา	-	วารุณี	พรหมนอก
๒๙.	พล.ต.ท. วิโรจน์	-	วินิจ	เปาอินทร์
๓๐.	พล.ต.ท. ประจิตต์	-	จันทร์วิมล	แสงสุบิน
๓๑.	พล.ต.ท. บุญศรี	-	วรวิจิตรา	หุ่นสวัสดิ์
๓๒.	พล.ต.ท. อีรพล	-	ม.ร.ว. จิตตวดี	อินทรวิชะ
๓๓.	พล.ท. แป้ง	-	ศิริรัตน์	มาลากุล
๓๔.	พล.ท. ปรีชา	-	แคล้วปลอดทุกข์	
๓๕.	พล.ท. ชาญ	-	อลิสตา	บุญประเสริฐ
๓๖.	พล.ท. อีรเดช	-	กรกช	มีเพียร
๓๗.	พล.ท. นิพนธ์	-	กานแก้ว	ไชยะบุรินทร์
๓๘.	พล.ท. สรชาติ	-	ประพิมพ์พรรณ	สิทธิมงคล
๓๙.	พล.ท. เขียวชัย	-	จรรยา	พินิจสุทธาโกชน
๔๐.	พล.ท. เผด็จ	-	ดวงใจ	วัฒนะภูติ
๔๑.	พล.ท. ปานเทพ	-	อัจฉรา	ภูวนารถนุรักษ์
๔๒.	พล.ท. เกษม	-	นภาสวัสดิ์	
๔๓.	พล.ท. อารุช	-	ยาใจ	วิภาตะพันธุ์
๔๔.	พล.ท. จตุฤทธิ์	-	สุภา	พรหมสาขา ณ สกลนคร
๔๕.	พล.ท. เอกจิตต์	-	ชวนพิศ	ดิณสุถานนท์
๔๖.	พล.ท. สุรเชษฐ	-	พัชรี	เดชาติวงศ์
๔๗.	พล.ท. คมกฤช	-	พ.ญ.จุรี	บุญโณทก
๔๘.	พล.ท. วิศาล	-	พัชรา	กิ่งवालไกล
๔๙.	พล.ท. มนต์	-	วิจิตรา	คล้ายมณี
๕๐.	พล.ท. ถนอม	-	วัชรพุกธ	
๕๑.	พล.ท. พลศักดิ์	-	กรรณา	นาคพัฒน์
๕๒.	พล.ท. สำเภา	-	ธนวัฒน์	ชูศรี
๕๓.	พล.ท. บัณฑิตย์	-	ปานทิพย์	มลายอรวิศุนย์
๕๔.	พล.ท. พิจิตร	-	เอื้อพร	ภูมิวัฒนะ
๕๕.	พล.ท. ไพศาล	-	กัลยาณ์	รุ่งแสง
๕๖.	พล.ท. ธานี	-	พ.อ.หญิง พาณี	กัลัมพสุต
๕๗.	พล.ท. โกศล	-	ยินดี	จินะวัฒน์
๕๘.	พล.ท. ประสาร	-	รศ. อรอนงค์	เปรมะสกุล

๕๙.	พล.ท. พัทธมนะ	-	ลักษณะ	พุธานานนท์
๖๐.	พล.ท. วัลลภ	-	สุดธิดา	จิตตฤกษ์
๖๑.	พล.อ.ท. ประวิช	-	พิมลศิริ	พจนประพันธ์
๖๒.	พล.อ.ท. เสริมยุทธ	-	นวลจวี	บุญศิริยะ
๖๓.	พล.ท. วินิจ	-	นิโรบล	กระจ่างสนธิ์
๖๔.	พล.ต. เจริญ	-	จรรยารัตน์	กายแก้ว
๖๕.	พล.ต. สมหมาย	-	วิชาวรรณ และภริยา	
๖๖.	พล.ต. ไพโรจน์	-	วันเพ็ญ	เกษมณี
๖๗.	พล.ต. พลະ	-	นภภรณ์พรรณ	จารุณี
๖๘.	พล.ต. วรพงศ์	-	พุทธชาติ	สังวรราชทรัพย์
๖๙.	พล.ต. มานู	-	ผานิต	สังขวิจิตร
๗๐.	พล.ต. โฉลก	-	พรรณี	โพธิ์พงษ์
๗๑.	พล.ต. อมร	-	อุเทนสุด	
๗๒.	พล.ต. สอนอง	-	พ.อ. หญิง อุ่นเรือน	ศุภประเสริฐ
๗๓.	พล.ต. ประสิทธิ์	-	รัชณี	มงคลธรรม
๗๔.	พล.ต. สมหมาย	-	จันทนา	วิชาวรรณ
๗๕.	พล.ต. ว่างสัน	-	วนิดา	อมาทยกุล
๗๖.	พล.ต. สมชาติ	-	ประไพ	อนันตพงษ์
๗๗.	พล.ต. เกษม	-	สุวรรณา	สิงหสูด
๗๘.	พล.ต. สุรพล	-	สุวรรณา และครอบครัว	
๗๙.	พล.ต. ธนิต	-	ระพีพรรณ	วงศ์กาฬสินธุ์
๘๐.	พล.ต. สัมพันธ์	-	บุญกั้วาล และภริยา	
๘๑.	พล.ต. สาทิตย์	-	วาสนา	รุ่งสุวรรณ
๘๒.	พล.ต. ชงชัย	-	นันทินี	เจิมเจ็ดพล
๘๓.	พล.ต. กุศล	-	พันธุ์อุบล	
๘๔.	พล.ต. พงษ์เทพ	-	ปรีดา	เทศประทีป
๘๕.	พล.ต. อุดมชัย	-	จิระพรรณ	องคสิงห
๘๖.	พล.ต. ศักดา	-	พัชรินทร์	ปลอดมีชัย
๘๗.	พล.ต. สุระชาติ	-	ณัฐพร	ทรัพย์สาร
๘๘.	พล.ต. นคร	-	พวงแก้ว	อารีราษฎร์
๘๙.	พล.ต. เพิ่มศักดิ์	-	ดวงทิพย์	พวงสาโรจน์
๙๐.	พล.ต. สมศักดิ์	-	เอมอร	พิมาดปรปักษ์

๙๑.	พล.ต. โอบาส	-	วารุณี	วงศ์สวัสดิ์
๙๒.	พล.ต. สุริยะะ	-	สรณีย์	ยาศรัยราชภูรี
๙๓.	พล.ต. ฌรงค์	-	จินดา	จารุเศรณี
๙๔.	พล.ต. ทองแท่ง	-	สมสมัย	เถระพัฒน์
๙๕.	พล.ต. เลิศรัตน์	-	มยุรพันธุ์	รัตนวานิช
๙๖.	พล.ต. บุทธฤทธิ์	-	ดาวัลย์	เจริญราช
๙๗.	พล.ต. สายมิตร	-	ส่องศรี	กัลยาณมิตร
๙๘.	พล.ต. จำลอง	-	พิมลศิริ	บุญกระพือ
๙๙.	พล.ต. วนิด	-	โซเพี้ย	วาลิกศิริ
๑๐๐.	พล.ต. สกรรจ	-	เสาวคนธ์	มิตรเกษม
๑๐๑.	พล.ต. สุจิต	-	พ.ญ. จินตนา	จิราไพกุล
๑๐๒.	พล.ต. วิชล	-	อุษา	ธรรภาคพิบูล
๑๐๓.	พล.ต. ธรรมวุช	-	กุสุมาลย์	ทองจันทร์ดี
๑๐๔.	พล.ต. วัฒนชัย	-	จิรประวัติ	ฉายเหมือนวงศ์
๑๐๕.	พล.ต. ยุทธนา	-	พัชรา	หาระบุตร
๑๐๖.	พล.ต. สุเทพ	-	พ.ญ. ลำดวน	จันทร์อัมพร
๑๐๗.	พ.อ. พิภพ	-	อินทราวุธ	
๑๐๘.	พ.อ. วิชัย	-	เอมอร	ขันติรัตน์
๑๐๙.	พ.อ. เฉลิมพล	-	พรรณนิภา	บุศยกุล
๑๑๐.	พ.อ. พีระพงศ์	-	นงพงา	นาคเสถียร
๑๑๑.	พ.อ. ดิชาวัฒน์	-	นวลจันทร์	กฤษณานุสรณ์
๑๑๒.	พ.อ. วิรัช	-	จิราภา	รัชตะวรรณ
๑๑๓.	พ.อ. กมล	-	วารยา	ปิ่นทอง
๑๑๔.	พ.อ. เดชา	-	สุขะหุต และภริยา	
๑๑๕.	พ.อ. สุรียา	-	สกุลชาติ และภริยา	
๑๑๖.	พ.อ. ชัยวัฒน์	-	พ.อ.หญิง สำอางค์	ทองปาน
๑๑๗.	พ.อ. ขจร	-	อัจฉราภรณ์	จิตวิเศษ
๑๑๘.	พ.อ. นคร	-	ทัศนีย์	ศรีเพชรพันธุ์
๑๑๙.	พ.อ. ชวิน	-	วาสนา	เปล่งวิทยา
๑๒๐.	พ.อ. ชูชัย	-	พ.ญ. วนิดา	สินไชย
๑๒๑.	พ.อ. ศิริชัย	-	พ.ต.หญิง สุทธารัตน์	พนาเวชวี
๑๒๒.	พ.อ. เริงยุทธ	-	พ.อ.หญิง จีรวรรณ	พรหมโมบล

๑๒๓.	พ.อ. วิเชียร	-	อารัญญ	ใจดี
๑๒๔.	พ.อ. พงษ์ศักดิ์		น้อยผา	
๑๒๕.	พ.อ. เรืองยศ	-	ราตรี	ชื่นนิยม
๑๒๖.	พ.อ. พิบูลย์	-	พรทิพย์	มุ่งหมาย
๑๒๗.	พ.อ. สุรพันธ์	-	พรชลิ	พุ่มแก้ว
๑๒๘.	พ.อ. เทียบ	-	ดามะวัลย์	ทานกระโทก
๑๒๙.	พ.อ. นียต	-	บรรจงลักษณ์	พันธุ์โอสถ
๑๓๐.	พ.อ. บุญเลิศ	-	มุกดา	คู่ปะตะวาทิน
๑๓๑.	พ.อ. วุฒิพงศ์	-	นิตยา	ทอมวิเศษวงศา
๑๓๒.	พ.อ. พิรุณ	-	ลักขณา	แผ้วพลสง
๑๓๓.	พ.อ. เสี่ยงม		สวางควัฒน์	
๑๓๔.	พ.อ. สบโชค		ศรีสาคร และครอบครัว	
๑๓๕.	พ.อ. สุขเกษม	-	ราตรี	องคะศิลป์
๑๓๖.	พ.อ. อนนท์	-	ทิพยา	ยังพัธนา
๑๓๗.	พ.อ. ฤทธิชัย	-	อัมรารวรรณ	เถาทอง
๑๓๘.	นาวาอากาศเอกเหรียญ-		สายฮุ้น	สาคุณ
๑๓๙.	คณะข้าราชการกองพลทหารม้าที่ ๑			
๑๔๐.	คณะข้าราชการกองพลทหารม้าที่ ๒			
๑๔๑.	กรมทหารม้าที่ ๑ รักษาพระองค์			
๑๔๒.	คณะข้าราชการกรมทหารม้าที่ ๒			
๑๔๓.	คณะข้าราชการกรมทหารม้าที่ ๓			
๑๔๔.	คณะข้าราชการกรมทหารม้าที่ ๔			
๑๔๕.	คณะข้าราชการกรมทหารม้าที่ ๕			
๑๔๖.	คณะข้าราชการ ม.พัน ๑ รอ.			
๑๔๗.	คณะข้าราชการ ม.พัน ๓ รอ.			
๑๔๘.	คณะข้าราชการ ม.พัน ๑๗ รอ.			
๑๔๙.	คณะข้าราชการ ม.พัน ๑๓			
๑๕๐.	คณะข้าราชการ ม.พัน ๑๘			
๑๕๑.	คณะข้าราชการ ม.พัน ๒๖			
๑๕๒.	คณะข้าราชการ ม.พัน ๒๐ รอ.			
๑๕๓.	คณะข้าราชการ ม.พัน ๒๓			
๑๕๔.	คณะข้าราชการ ม.พัน ๒๕			

๑๕๕. คณะข้าราชการ ม.พัน ๕ รอ.
๑๕๖. คณะข้าราชการ ม.พัน ๑๑ รอ.
๑๕๗. คณะข้าราชการ ม.พัน ๒๕ ม. ๔ รอ.
๑๕๘. คณะข้าราชการกองพันทหารม้าที่ ๑๕
๑๕๙. คณะข้าราชการและครอบครัวกองพันทหารม้าที่ ๖
๑๖๐. คณะข้าราชการและครอบครัวกรมทหารม้าที่ ๖
๑๖๑. คณะข้าราชการกรมการสัตวทหารบก
๑๖๒. คณะข้าราชการศูนย์การทหารม้า
๑๖๓. คณะข้าราชการหน่วยฝึก นศท. จทบ.อด.
๑๖๔. ฝ่ายยุทธและการฝึก ร.๑ พัน.๔ รอ.
๑๖๕. ทภ.๓/ กอ. รมน. ภาค ๓
๑๖๖. ส่วนโครงการ ๓๑๑
๑๖๗. คณะข้าราชการ พัน.ชบร.กรม. สน. พล.ม.๒
๑๖๘. คณะข้าราชการ กองพันทหารม้าที่ ๑๒
๑๖๙. ร้อยปืนเล็กที่ ๓ ร.๑ พัน ๔ รอ.
๑๗๐. คณะข้าราชการจังหวัดทหารบก เพชรบูรณ์
๑๗๑. คณะข้าราชการกองพันทหารช่างที่ ๙
๑๗๒. คณะข้าราชการกองพันทหารปืนใหญ่ที่ ๓๐
๑๗๓. คณะข้าราชการและครอบครัว ร้อย.ปืนเล็กที่ ๒ ร.๑ พัน ๔ รอ.
๑๗๔. คณะข้าราชการกองพันทหารสื่อสารที่ ๑๑
๑๗๕. คณะข้าราชการกองพันทหารม้าที่ ๒๗
๑๗๖. คณะข้าราชการและครอบครัวกองพันทหารม้าที่ ๑๔
๑๗๗. ข้าราชการและครอบครัว ร้อย.ปืนเล็กที่ ๒ ร.๑ พัน ๔
๑๗๘. นรต. ๑๔
๑๗๙. ร้อย. บก. ร.๑ พัน ๔ รอ.
๑๘๐. จปร. ๓๗
๑๘๑. เตรียมนายร้อย รุ่นที่ ๑๖
๑๘๒. ข้าราชการร้อย.พล.ที่ ๔ ร.๑ พัน.๔ รอ.
๑๘๓. ร.๑ พัน.๔ รอ.
๑๘๔. กรมทหารราบที่ ๑ มหาดเล็กรักษาพระองค์
๑๘๕. กองพันทหารสื่อสารที่ ๑๒
๑๘๖. กองร้อยปืนกองพลทหารม้าที่ ๒

๑๘๗. ร้อยปีนเล็กที่ ๑ ร.๑ พัน ๔ รอ.
๑๘๘. ร้อย. สนับสนุน ร.๑ พัน ๔ รอ.
๑๘๙. วุฒิสภา
๑๙๐. นายสุวิทย์ คุณกิตติ รมช. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๑๙๑. สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา
๑๙๒. น.พ. ประสงค์ บุรณพงศ์ รมต. ประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๑๙๓. นายเผ่าเทพ อุปการนิติเกษตร สมาชิกวุฒิสภา
๑๙๔. มาริสสา - วีระ
๑๙๕. คณะกรรมาธิการ การเกษตรและสหกรณ์ วุฒิสภา
๑๙๖. มงคล - สวัสดิ์ สาคุณ และหลาน ๆ
๑๙๗. จรัสพงษ์ จันทาคม
๑๙๘. อาษา เมฆสวรรค์ รองประธานวุฒิสภา คนที่หนึ่ง
๑๙๙. น.พ. ประสงค์ บุรณพงศ์ และภริยา
๒๐๐. ดร. สุรัฐ - รศ. ชนิกา ศิลปอนันต์ รองปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
๒๐๑. นพ.ชัยพร พิเชฐโชติ
๒๐๒. ดร. สมจิตต์ สุพรรณทัศน์ และครอบครัว
๒๐๓. มีชัย - คุณหญิงอัมพร ฤชุพันธุ์ ประธานวุฒิสภา
๒๐๔. จรัญ - เพ็ญประภา (ธนาคารทหารไทยจำกัด)
๒๐๕. นายอดิศร เพียงเกษ สส.จังหวัดขอนแก่น
๒๐๖. ธนิษฐ์ - เทวี เจียรนวนนท์
๒๐๗. อนันต์ อนันตตระกูล (สมาชิกวุฒิสภา)
๒๐๘. ไพโรจน์ จิตรประเสริฐสุข (สมาชิกวุฒิสภา)
๒๐๙. วิกรม กรมดิษฐ์
๒๑๐. ศิริชัย คັນสนีย์ มุลกุล
๒๑๑. พงษ์เทพ - ประนอม มุสิเกตุ
๒๑๒. นางประหยัด นาวิรัตน์
๒๑๓. ครอบครัว CAVAIUOLO
๒๑๔. บุญเลิศ เกาฏีระ และครอบครัว
๒๑๕. ไชยชาญ - ขจิตรัตน์ ศรีวิเชียร
๒๑๖. ด้วยความอาลัยยิ่ง จาก ครัววังทอง
๒๑๗. “หนึ่งในดวงใจ” นิด-ลูกหนุ่ม-หน่วย-อาร์ม-กิม-สะออน
๒๑๘. ศูนย์นายทหารประทวนค่ายพ่อขุนผาเมือง

- ๒๑๙. สมาคมแม่บ้านทหารบก
- ๒๒๐. อธิการบดีมหาวิทยาลัยขอนแก่น
- ๒๒๑. ศูนย์การแพทย์สิริกิติ์ ชั้น ๙ ร.พ.รามาริบัติ
- ๒๒๒. สมาคมพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน
- ๒๒๓. กองบริการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
- ๒๒๔. พนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน รุ่น ๙๓/๓ และ ๔
- ๒๒๕. TG ๙๓/๓ - ๔
- ๒๒๖. THAI - GERMAN (EN - ๑๐)
- ๒๒๗. สมาคม ส.อ.ร.ด. ขอนแก่น
- ๒๒๘. เวิลด์ฟลอริส
- ๒๒๙. บริษัท ธีญญทวิผล จำกัด
- ๒๓๐. บ. เชียงใหม่คอนสตรัคชั่น จำกัด (นายคะแนน สุภา)
- ๒๓๑. โรงแรมแก่นอินน์ ขอนแก่น
- ๒๓๒. กลุ่มจุลไหมไทย เพชรบูรณ์
- ๒๓๓. รายการพุทธประทีป สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกช่อง ๕
- ๒๓๔. บริษัท อุทัยศรี (๑๙๘๒) จำกัด

พิมพ์ที่

หอจก.อรุณการพิมพ์

๔๕๗/๖-๗ ถ.พระสุเมรุ เขตพระนคร แขวงบวรนิเวศน์ กทม. ๑๐๒๐๐

โทร. ๒๕๒๖๐๓๓-๓๔

